KİTAP

❑ Fethi Naci "Eleştiri Günlüğü"nde bu hafta Kemal Bilbaşar'ın "Denizin Çağırışı"nı noktalıyor ..... *3. sayfada*
❑ Fatma Oran "Baudelaire"in Son Günleri"ni değerlendiriyor ..... *8. sayfada*
❑ Muzaffer Uyguner, bir M.Şevket Esendal biyografisini tanıtıyor ... *11. sayfada*
❑ Erendiz Atasü, Dilek Doltaş'ın "Postmodernizm"ini irdeledi ..... *15. sayfada*

Bir 'Kült Kitap' bir 'Kült Şair'

İlhan Berk

İlhan Berk şiir üzerine verimini inanılmaz bir hızla sürdürüyor. Şiir üzerine düşüncelerini de sık aralıklarla yayımlıyor. Bu konudaki son verim ise "Kült Kitap" adını taşıyor. İlhan Berk'le bu kitabı üzerine uzaktan bir söyleşi gerçekleştiren Gülseli İnal konuşmanın akıcılığındaki aksamalar konusundaki endişelerini şu sözlerle dile getiriyor: "yaptığım bu konuşma iki kent arasında yazışma yoluyla gerçekleşti. Bu nedenle sorularla yanıtlar arasındaki kopukluk kaçınılmazdı. Ben karşılıklı konuşmayı yeğlerdim, birbiri arkasından gelecek soru ve yanıtlarla düşüncenin labirentinde dolaşmak için. Tam da bu nedenle okuyucu konuşmadaki kopukluğu anlayışla karşılamalı." Evet, şimdi girebiliriz "Kült Kitap" üzerine söyleşiye.

GÜLSELİ İNAL

-Kült Kitap'la birlikte günlük, şiir, mektup, fragmanlar, atasözü niteliğinde tek dizelik şiirler, resim yazıları, anılar, desenler, resimler, gazete kupürleri kitabın ayraçlarını oluşturuyor. Sanki çağın can sıkıntısını yok etme eylemi ya da daralmış çemberleri kırma eylemi. Ne dersiniz?

- Kült Kitap sanırım, bütün bu saydıklarınız yüzünden önce 'şaşırtıcı', sonra da 'zor kitap' diye karşılandı. Her ikisi de kitabın hem içerik, hem de biçim sonucudur: Kitabın kendi doğası kurmuştur bunu. Benim elimden pek bir şey gelmez. Hele zorluk bu benim sorunum olamaz. Açıklık-karanlıklık yaratanın kendi sorunudur, öyle anlatıyordur kendini, öyle koyuyordur. Dahası öyle vardır. KK, yazmak cehenneminin deney tahtasıdır. Her şey de orda baş vermiş, yitmiş ya da sağ salim çıkmıştır. Bir atölye çalışması enkazları, provaları. Yüzlerce şiirin ince kalın ayak izleri. Dünle bugünün yüz yüze gelişi, çarpışışı, direnişi: Enkaz sergisi. Her şey orda olup bitmiştir. Dikilip bakılmayı, anlamayı, okumayı istiyor. Her kitap gibi de anlaşılmayı, bilinmeyi sonra da. Bir savaş alanını gösteriyor. Orada dolaşmaya çağırıyor. Çemberi kırmaktan çok da: Toplamak. Her şey orda kırık dökük, ama bir yapboz oyununun bütün parçaları tamam ve de eksiksiz. Her şeyden önce böyle bakılmalı KK'ya.

- Öte yandan Kült Kitap'ta kronolojik bir ayrım var. Sizin için özellikle 1955-1997 arası çok mu önem taşıyor. Daha önceki dönem nerde?

- Ben bu enkazdan bir kitap çıkarmak istedim. Bir kitap yapmak da diyebiliriz. Hem de her yerinden okuma, her yerinden başlanan, bırakılan; yine başa, sona dönülen bir kitap. Baş ta, son da iç içe. Bir pachwork, bir yamalıbohça. Yalnız bu da değil, cut up'lar, collage'lar, zaman, uzam göndermeleri, susku, ölüm, cehennem provaları: Karabasanlar! Bu yüzden beşyüz sayfanın içinde bir şiirin bile bittiğini göremezsiniz. Ama gene de niceinin soluk alışını duyarsınız.

1955'ten önceki döneme gelince: Defter tutmadığım için hiçbir iz yok. Yazık. 1953'den izler isterdim. Bir konuşmamda 'ben **Zone**'dan çıktım dedim. **Zone** Apolinaire'in ünlü bir şiiri. Onun için, onun o güne değin yazdığı şiirler için tam bir devrim. Birden değişir o şiirle Apolinaire'in şiiri. Benim için de **Saint Antoine'ın Güvercinleri** öyle oldu. 1953'te yayımlandı o şiir. Benim dünyaya ilk gelişimdir bu. İyi şiirler az çok her zaman yazılır, bu pek önemli değildir. Değildir çünkü yıkmaktır asıl olan şiirde bir yol açmadan hiçbir şey uzun ömürlü olamaz. Benim devrimim o şiirle oldu. Sonradan buna adı II. Yeni dendi. Muzaffer Erdost bunu ilk fark eden oldu. Türk şiirindeki bu değişimi benim üstüme yazdığı bir yazıyla (İlhan Berk, II. Yeni Yazıları, 1988) noktaladı. Bu evrem için defterlerim yok benim. Bu yüzden defterler 1955'te başlıyor.

- Yazı eyleminizin içinde coğrafya, etnoğrafya, tarih, uygarlıklar, antik kentler, birden bastıran algılar ve kendi duygusal tarihiniz karşılıyor bizi. Bütün bu özel ve genel bilgi kaynaşmasında Kült kitapta ilgimi çeken bölüm özellikle Augustus ayracı. Bu metnin tarihsel kaynağını sorabilir miyim?

- Uygarlıklar tarihi hep ilgimi çekmiştir. Eski olan her şey gibi. KK'da yığınla gönderme vardır eskiye. Tarih eninde sonunda yazıya dönüştüğü için bir yazıdır, okunandır: Bir metindir. Okumak her zaman bir yolculuğa sürer bizi, bu hele eski çağlarsa doyum olmaz buna. Bir metin gibi bakmalı tarihe, böyle bakılınca büyük şiiri orda görüveririz. Şiir yatakları hazırlar tarih. Daha başka ne istenir? Ama benim ilgimi çeken daha çok da coğraf-

Devamı 4. sayfada.

evin altını üstüne getirdik

Aziz Basileios, Speros Vryonis, Cyril Ostrogorsky, Evelyne Patlagean, Alice-Mary Talbot, Angeliki E. Laiou, Robert Browning Tufan Turanlı, Nevra Necipoğlu, Samih Rifat, Ihor Sevcenko, Melek Delilbaşı, Michael Ursinus, Terry Eagleton, Pierre Bourdieu, Nermi Uygur, Michel Foucault, Ksenophon, Jacques Derrida, Ömer Naci Soykan, Ettore Sottsass, Önay Sözer, Maurice Merleau-Ponty, Cem Akaş, Charles Fourier, İhsan Bilgin, Albrecht Dürer, Ela Kaçel, Georges Perec, Selahattin Özpalabıyıklar, Nevzat Sayın, Cengiz Bektaş, Ayda Arel, Uğur Kökden, Emre Yalçın, C. Abdi Güzer, Serol Teber, Frank Lloyd Wright, Ayfer Tunç, Hundertwasser, Ömer Madra, Seyfettin Gürsel, Erich Auerbach, Çiğdem Dürüşken, Orhan Duru, Doğan Kuban, Aykut Köksal, Ayla Ödekan, Uğur Tanyeli, Stefanos Yerasimos, Murat Belge, Cyril Mango, Plutarkhos, Hariri, Augustinus, Francis Bacon, Immanuel Kant, Henry Sidgwick, Friedrich Nietzsche, Roy Forbes Harrod, Dietrich Bonhoeffer, Geoffrey

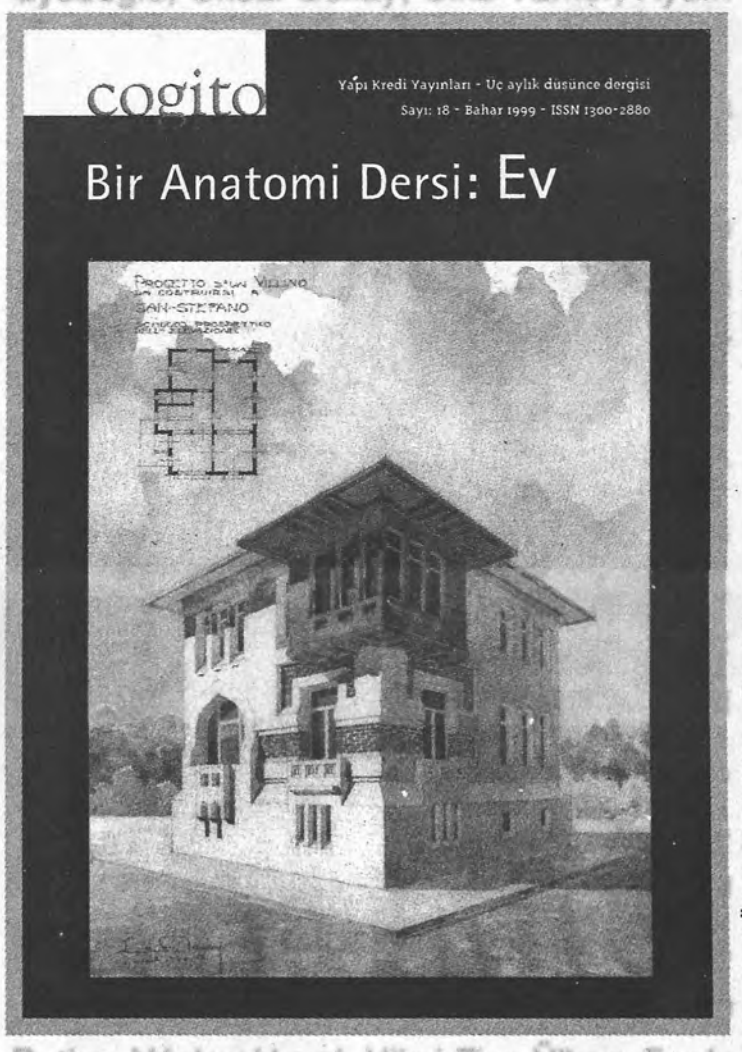

Butler, Václav Havel, Hilmi Ziya Ülken, Ferda Keskin, Hasan Ersel.

SÖYLEŞİ / ÖZEL: *Terry Eagleton ile Söyleşi* - "Biz İyi Orta Sınıf Liberal İnsanlar Olarak Karılarımızı Dövmüyoruz", **YENİ PERSPEKTİFLER:** *Pierre Bourdieu* - Toplumsal Uzam ve Sembolik İktidar, *Nermi Uygur* - Kırktan Önce, Kırktan Sonra, *Michel Foucault* - Toplumu Korumak Gerekir, **DOSYA:** Bir Anatomi Dersi: Ev, ***Klasik;*** *Ksenophon* - Kadına Düşen İşler ve Evde Düzen, ***Dilin Kiracısı: Düşünce;*** *Jacques Derrida* - Bir Önsöz İçin 52 Aforizma, *Nermi Uygur* - Evli, *Ömer Naci Soykan* - Ev Üstüne Felsefece Bir Deneme, *Ettore Sottsass* - Boş Evler Kime Ait?, *Önay Sözer* - 'Yuvaya-Dönüş'te 'Kapı' Sorunu - Georg Simmel ve Martin Heidegger, *Maurice Merleau-Ponty* - Beden, *Cem Akaş* - Zaman Sularında Argos, ***Üç Oda Bir Salon;*** *Charles Fourier* - Falanster Mimarisi, *İhsan Bilgin* - Serbest Plan, Serbest Cephe, Serbest Ev..., *Albrecht Dürer* - İtalya'da Bir Ev, *Ela Kaçel* - 'İdeal Ev' Aranıyor!, *Georges Perec-Selahattin Özpalabıyıklar* - Bir Yap(ı/m-) Boz(um) Denemesi, *Nevzat Sayın* - Siedlung Pilotengasse, *Cengiz Bektaş* - Kendi Yuvasını Yapmak..., ***Evin Evrimi;*** *Ayda Arel* - 'Türk Evi' Dedikleri..., *Uğur Kökden* - Otağ'dan Oda'ya, *Emre Yalçın* - Dülger ve Çerçi, *C. Abdi Güzer* - 68'den 98'e Konutun ve Mimarın Kısa Öyküsü, ***Kapıdan Bacaya;*** *Serol Teber* - Homo Sapiens'in Kendine Mekân Arayışı Serüveni..., *Frank Lloyd Wright* - "Biz, 48 Birleşik Devlet Çılgınca Kentleşmekteyiz", *Ayfer Tunç* - 'Ev'cimen Şairin 'Ev'cil Şiiri, *Hundertwasser* - Sakinlere Çağrı, *Ömer Madra* - Evli Evine, Köylü Köyüne..., **GÜNDEM TARTIŞMA:** *Seyfettin Gürsel* - Biz Erken Seçimi Neden Yaptık!, **TIPKIBASIM:** *Erich Auerbach* - Kötünün Zaferi, **KİTAP:** *Çiğdem Dürüşken* - Antik Dünyanın Yedi Harikası.

YKY
Yapı Kredi Yayınları Kitabevleri: ▪ İstanbul: 212-252 19 12 / 322 ▪ İzmir: 232-463 82 90 ▪ Ankara: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr - Web Sitesi: www.ykykultur.com.tr - **İnternet satış: www.shop.superonline.com/yky**
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık San. A.Ş. 212-280 65 55

ATR

OKURLARA

"Dünyaya yazmak, dünyaya bir onun için bakmak. Yani dünyada olmayı, bu dünyada yaşamayı bir yana atıp salt onu yazmak için yaşamak! Yazmakla yaşamayı birleştirmek, birbirine karıştırmak; bu iki ayrı eylemi, tek bir eylemmiş gibi görmek. Cehennem bu. Kişi yeryüzünde böylesine somut, acımasız bir durumu yüklenmeye görsün, mutsuzluğun dikalasını taşıyor demektir. Bu yerküreyi, bu yerküredeki anakaraları, denizleri, insanları, bitkileri, hayvanları görmemek; nehirlere nehir, gökyüzüne gökyüzü, ormanlara orman, kuşlara kuş, bir sokağa sokak, bir eve ev, bir ağaca ağaç, çocuklara çocuk, sevilere sevi olarak bakmamak; salt yazmak için bakmak! Yaşamaksa yazmak adına yaşamak; hep bir ak kâğıdı görmek, oraya bütün bunları dökmek ve kurtulmak... Ne zamana değin kurtulmak? Arpa boyu, yalnız arpa boyu bir süre için. Yerküre durmuyordur çünkü: Güneşler yanılmamışlar, gök, boşanır dediğimiz gök, boşanmamış; suyun, toprağın ısısal ölümü ters dönmüştür. Dahası, şimdiye değin gördüğümüz nice şey yeni devinimlere, değişimlere dönüşmüştür. Öyleyse yeryüzü, bu en büyük kitap, hep yazılmalıdır. Sözcükler, sevgili sözcükler yerlerinden oynatılmalıdır, yeni bir yaşam adına. (...) Başkalarını bilmem, yazmak benim için bir cehennemdir." diyen İlhan Berk'in yazma cehenneminden bir kesit sunuyoruz sizlere. Bol kitaplı günler!...

TURHAN GÜNAY

Cumhuriyet KİTAP

İmtiyaz Sahibi: Berin Nadi ◇ Basan ve Yayan: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ◇ Genel Yayın Yönetmeni: Orhan Erinç ◇ Genel Yayın Koordinatörü: Hikmet Çetinkaya ◇ Yazışleri Müdürü: İbrahim Yıldız ◇ Sorumlu Müdür: Fikret İlkiz ◇ Yayın Yönetmeni: Turhan Günay ◇ Grafik Yönetmen: Dilek İlkorur ◇ Reklam: Medya C

XX. yüzyıldan kalanlar: Denizin Çağırışı - 3

Anlatıcı, "Ölüm çenberi artık gevşiyordu. Marultarlası'ndan beri ben, eski benden kurtuluyordum." (s. 104) diyor. "Ölümü tanıyanlar, onun dehşetinden kurtuldukları zaman büyük insan olurlar." diyen edebiyat hocasını anımsıyor ve yaşama sevinciyle "seyyar çiçekçiden bir demet karanfil satın" alıyor. "Sokaktan yeni kıyafetimle ve her zaman çılgın bir sevinçle geçerken, çocuklar parmakları ağzında, bana yol verdiler. Kafes arkasındaki fısıltılar heyecanlıydı."

Zehra'ya çiçekleri verirken, "ahmak gururu" gene araya girer, "Yoluma çıkan bir çiçekçi aç kaldığını söylediği için, bunları satın aldım..." der. "Zehra'nın gözlerindeki parlaklık" bulutlanır: "Neden sonra, bu elbisenin bana pek yaraşmadığını, bunun içinde şımarık zenginlere benzediğimi, eski elbisenin bir öğretmene daha ziyade yakıştığını söyledi." (s. 105)

Anlatıcı, hem Zehra'yı incitir, hem de Zehra'lı hayaller kurmayı sürdürür: "İhtimal yatağımı düzeltirken orada benim rahat edip etmediğimi anlamak için karyolaya bile uzanmıştı. Belki de yastıkları koklamış ve bu yatak içinde bazı çapkın hulyalar kurmuştu." (s. 106) Gene Zehra: "Zehraya karşı beslediğim duyguların asaletinden içim gururla doluyordu. Evet onu çok eskiden tanıyor ve seviyordum. Kitaplarımın içinde günlük kokuları ve sar'a nöbetleri ortasında kendisini kovaladığım meçhul mahlûk o idi." (s. 107) Şimdi de "sar'a nöbetleri"! Ne var ki anlatıcı, 112. sayfada, aynı sözcüğü Zehra için kullanıyor: "Defterimdeki satırları da şehvetli ve sar'alı değil miydi?" Gene "sar'a": "O salonun karanlığından gelen sar'alı bir dil bana, orada bir delilik yaparak bütün insanlar önünde gülünç olacağım ihtimallerinden bahsediyordu." (s. 115) Behçet Necatigil, "Dostoyevski etkisi"nden söz ederken belki de bu ayrıntıların etkisinde kalmıştır...

Anlatıcı "Defter"ine şöyle yazıyor Zehra için: "Bütün varlığımla onunum. Beni ölümün cazibesinden kurtaran sevginin kölesiyim." (s. 108) Anlatıcı, "Defter dışında Zehra ile tek kelime konuşmuyor."; her gün eve çiçeklerle, meyvelerle dönüyor. "Mahalle halkı mücadeleyi bırakmışlardı. Mağlûp bir sükût içinde, kafeslerin arkasından beni sadece seyrediyorlardı."

Nişanlanıyorlar. "Bir rüya oyunu içindeyken", "Bu oyun ilk hakikat yumruğunu (...) parmaklarımıza geçirdiğimiz halkadan yedi." (s. 110) Nişanlanan anlatıcıda kaygılar, huzursuzluklar başlar: "...bir halka içinde hapsedilmiş olmak ruhuma rahatsızlık veriyordu." (s. 111) Anlatıcı, birden önemli bir farkı algılar: "Aramızda birdenbire bir uçurum daha belirdi. Ben maddî hazların hiçbirisiyle ürpermediğim halde, onun dudaklarında dessas ve çapkın arzularla kızaran titremeler bulunduğunu hatırladım." Anlatıcı, kendi kendisiyle bir süre tartıştıktan sonra kendini Zehra'nın kapısında buluyor: "Sıcak bir yalvarışla kapıyı tıkırdatmadan önce Zehra kapıyı açtı. Yüzü arzudan ve heyecandan sapsarı idi. Dağınık saçlarının örtemediği yuvarlak omuzları, üşümüş gibi, titriyordu. Gözlerinin halkaları büyümüş, burun kanatları açılmıştı./ Dakikalarca kapının eşiğini aşamadım. Ben bir şey istemeğe değil vermeğe geldiğim halde bu kapı bana bir şey sunmak için açılmıştı. Damarlarımdaki o sıcaklığı kaybetmiştim. Her tarafım buz gibiydi. Geldiğime bin kere pişmandım." (s. 112) Bir akşam, ailecek, sinemaya giderler; "karanlık" gene etkisini gösterir anlatıcı üzerinde; nişanlısıyla yan yana oturan anlatıcı... annesini anımsar! "Çocukluğumun yağmurlu, fırtınalı gecelerinde, annemin göğsüne emniyetle sığındığımı ve mışıl mışıl uyuduğumu niçin hatırlıyorum?" (s. 117) Filmde, ihanetin kurbanı olan" bir doktor, "kadınlardan nefret ederek kendini akıl hastalarına vakfeder", derken birlikte çalıştığı "fevkalâde cazip sarışın bir kadına karşı ölmüş kalbinde hisler yeniden uyanır". "Sarışın kadın", epeyce bir aradan sonra, anlatıcının "çoktan beri unuttuğu, kaybettiği duyguları uyandırıyor." (s. 118) "Anlıyordum ki Zehraya karşı gösterdiğim çılgınlık bir vehimden ibaretti." / Zehranın kalbimde açmağa çalıştığı pencere tamamen kapanmıştı. Onun ölümüne mukabil sarışın kadına ait olan yer bütün hasretiyle yanmaktaydı." Bu beklenmeyen değişim, koşulları oluşmamış bir değişim!

Anlatıcıda yeniden "sarışın kadın" saplantısı başlamıştır. Bunun olağan bir ruhsal gelişme olduğunu söylemek olanaksız; buna karşılık anlatıcının ruhsal durumlarının ne zaman olağan olduğu ileri sürülebilir. Kemal Bilbaşar, "Acaba binbir divanelik yapan ve hiçbir şeyi tabiî gözle görmiyen ben de bir zır deli değil miydim?" (s. 118) dedirterek kahramanını istediği yöne sürüklüyor, ama bu konuda inandırıcı olamıyor.

Anlatıcı, Bahri baba parkına gider, orada "Büyük mor burnundaki ahmaklıkla gözlerindeki pişkinlik ve hilekârlık tezat halinde" olan Hasan'la tanışır. Hasan kız kardeşini över: "Kadınların en iyisi idi. (...) Sarışın bir melekti o." (s. 120) / "O ağlasa neyse neydi. Fakat bana ne oluyordu? Elbisemi satsam bir iki ay içki içebilirdim. Beş kâğıdı gösterdim mi istediğim karıyı alabilirdim. Bana ne oluyor?" / "Arabacının kızıl bıyıklarını memnunluk ve iştiha ile sıvazladığını görmek", anlatıcının içindeki sıkıntıyı artırmıştır. Derken, "bir mucize oldu: Sesimi duymuş gibi, bu şehirde ilk defa gördüğüm, avucuma bir yirmi beşlik büyüklüğünde bir yara açarak kaybolan kadın, (...) bize doğru geliyordu. Semavî bir yoldan iner gibiydi. (...) ...sarı bir güle benziyordu." (s. 123)

Anlatıcının ilk izlenimleri: "Onu gördüğüm zaman nefesim tıkandı. / Beni en bedbin zamanımda arayan bu kadın hakikî bir melek değildi de neydi? Ben onun kölesi olabilirdim." (s. 123)

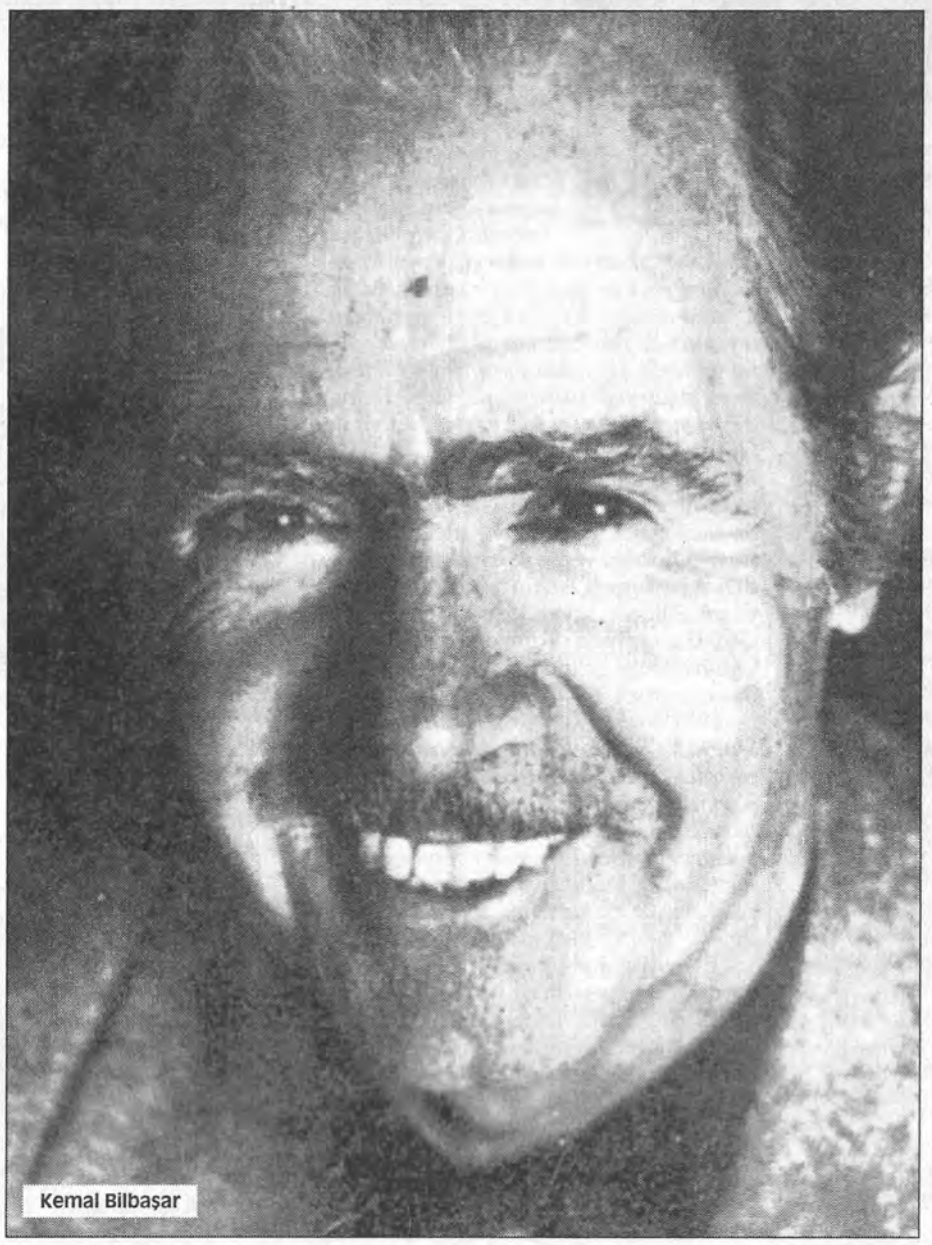
Kemal Bilbaşar

Adalet'li günler

"Elini tuttum ve dilim çözüldü." / "Küçüklüğümden beri hasretini çektiğim dünyayı onun sıcak göğsünde bulacaktım." Anlatıcı, durmadan sevgisinden söz ediyor, "Mavi göklerin ve ılık denizlerin isteğiyle beni kendine rameden, güneşten sıcak ve ışıktan aydınlık kanın daveti ondan gelmemiş miydi? (...) Bana anlamıyarak bakıyordu ve dudakları itiraz etmek için açılmak istiyordu. Ağzını parmağımla kapadım." (s. 124)

"Parkın üst tarafında denize hükmeden bir tepeye yaslanmış bulunan yeni pansiyonumda, Adalet'in dizleri dibinde bir haftamı çılgın gibi harcadım." (s. 125) Anlatıcı Adalet'in ve arabacının neyin nesi olduğunu anlayıncaya kadar "bin dokuz yüz" lirasını Adalet'le arabacı yağmalar. Ama 126. sayfada anlatıcının önemli bir cümlesi var: "Bütün günü aşk oyunlarıyla geçirdik." Ve müthiş bir iyimserlik: "Artık gurup, boğazlanan bir hayvanı andırmıyordu. Servilerin karanlık yeşili, yağmur görmüş bir yaprak yeşili ile içime aydınlıklar dolduru-

Devamı 23. sayfada. ☛

Bir 'Kült Kitap' bir 'Kült Şair'

İlhan Berk

Kapak konusunun devamı...

yadır. Coğrafyalar bilinmeyene yolculuklardır, orda tanıkla karşılaşmadı. Bir hanta şıp yumaklarıdır. Her şey buluruz oralarda. Yazılmayan metinlerdir. Ama bir metine bakar gibi bakarım, okurum haritaları ben. İçlerinde yiterim. Yolculuk duygusunu, yol almaktan çok o verir bize. Augustus için, Augustus ayracı için Roma tarihini açmalı; daha çok da Augustus Takvimini okumalı.

- Kült Kitap'tan bir önceki çalışmanız Çok Yaşasın Sayılar'da sayılara biraz biçimsel bir yaklaşımınız olduğunu gördüm. Evrensel sistemin sayı üzerinde kurulu olduğunu siz de biliyorsunuz. Özellikle bir sayısının anlamı Hermetik doktrinde çok derindir. Bir de görülmeyen sayılar var yani dünyasal olmayan. Örneğin Optimus matematiği. Ayrıca Pythagoras'a çokaz yer ayırmışsınız. Neden?

- **Çok Yaşasın Sayılar** üstüne bir iki konuşmam çıktı; yeniden o konuya dönmek istemiyorum. Gene de sayılara biçimsel bakışım üstünde durmak isterim. Her şeyin bir biçimi vardır: Sayılarınsa en çok vardır. Sayı biçimdir bile diyebiliriz. Ordan başlanmalı sayılara derim. Sayıların bu yönü görülmezse, sayıların varlığından söz edemeyiz. Bu yüzden ilkin biçimleri ilgilendirdi beni. 1 (bir) sayısına gelince: Kitapta da söyledim 1 üstüne bir kitap bile yazılabilir. Tanrısal bir sayıdır bir. Ben her şeyden önce bu yönünü yıkmak istedim onun; gene bu yüzden soydum, çırılçıplak ele aldım. Bizden uzakta yaşamasına gönlüm razı olmadı da diyebilirim. Ben sevmem bir sayısını, sevmemem için de yığınla neden var: En başta tepeden bakar bir her şeye. İmgeleme set çeker. Uscudur. Her şeyi kapatır bırakır. Usun canavarlığı hiçbir şey de yoktur. Bu bile sevmememe yetmeli değil mi? Pythagoras'a gelince: yazgıcı ilan edip bırakmıştır sayıları Pythagoras. Oysa bu da Pythagoras'ın düşüncelerini, sayıların

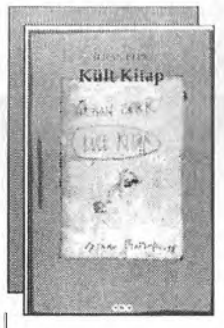

dünyası diye kabul etmekten öteye gitmez. Böyle kapattım ayracı. Bu da yetti bana.

- Matematikçi Cantor sonlu ötesi sayılarla uğraştı ve sonuçta yepyeni olgularla birlikte sonsuzdan daha büyük sayıya Alef adını verdi. Cantor ne kadar tam sayı varsa o kadar çift tamsayı olduğunu yine ne kadar kesir varsa o kadar tamsayı olduğunu ve bu kümelerin eleman sayısının da Alef-sıfırsayma sayısı olduğunu gösterdi. Siz yoksa sonsuzluğu zihninize mi sığdırmak istiyorsunuz yoksa ölümsüzlük arzusuyla bir yazı yazma biçimi mi bu?

- Ben zihnime hiçbir şey sığdırmak istemiyorum: Ne sonluyu, ne de sonsuzu. Sayılara bakmak istedim sadece. Yalnız **Başlangıç olan yerde sonsuzluğun olmadığını söylemek istiyorum.** Bunu da sayılara eğilerek, sayılarla gide gele öğrendim. Bunun ötesi de ilgilendirmedi beni. Ölümsüzlüğe gelince, o da bir sözcükten öteye geçmez.

- 1981 tarihli Papürüs dergisinde Cemal Süreya ile karşılıklı konuşmanızda kariyerinizdeki asıl kitabınızın Galile Denizi olduğunu dile getiriyorsunuz. Oysa yayımlanan ilk şiir kitaplarınız Güneşi Yakanların Selamı, İstanbul, Günaydın Yeryüzü, Türkiye Şarkısı gibi kitaplar. Bu dönemi red mi ediyorsunuz. Şimdiki düşünceleriniz nedir?

- Bu saydığınız kitaplar (buna Köroğlu'nu da eklemeli) hep birlikte tepilen bir yolun şiirleriydi. Memet Fuat onların bugün de toplumcu şiirin en iyi örnekleri olduğunu göstermekte direniyor. İyi şiirler olmaları beni pek ilgilendirmiyor. Bir yol açmadılar çünkü. Açılan bir yolun şiirleri olarak kaldı. Şairi biz yeni bir yol açtığı zaman tanırız, ordadır şair: Hep birlikte bir yolu sürdürmekte değil. Memet Fuat bunu anlamadı: Nasıl olur da ben toplumcu şiirin en iyi örneklerini yazarken onları bir yana bırakıyordum. Ben kendi başıma gittiğim yolları severim. **Galile Denizi** bu yüzden önemlidir. Şiirin gittiği, gidebileceği bütün dorukları tepmiştir. Daha önemlisi de bir örneği yoktur.

- Yine aynı söyleşide Ahmet Haşim ve Nâzım Hikmt'ten fazlasıyla etkilendiğinizi ve çıkışınızın onlarla olduğunu söylüyorsunuz. Ahmet Haşim mistik bir şair Nâzım Hikmet ise toplumcu gerçekçi. İki karşı kutup bir anlamda. Bu etki ve karma nasıl oluşmuştu...

- Ahmet Haşim beni baştan beri etkilemiştir, onu Türk şiirinin bir doruğu olarak görüyorum. Haşim daha o zaman bugünkü dünya şiirinin kaynaklarını görmüştü. Bugün dünya şiirinde bir Mallarmé adı vardır: Şiir ona bakılarak hizaya gelir. Dünya şiiri söz konusu olduğunda onun düşünceleri öne sürülür. Şiirin ne olduğu ondan öğrenilir. Ahmet Haşim'in **Piyale**'nin önsözünde buna ulaşırız. Nâzım Hikmet'e gelince, o hep birlikte tepilen yolu teptiğim sürece beni ilgilendirdi. Söze dayalı bir şiirdir Nâzım'ın şiiri. Ben sözün zehir olduğu kanısındayım.

- Dünyaya, yazmak için bir malzme olarak baktığınızı biliyorum. Bu algıyı ve bakış uçuşunu da cehennem olarak betimliyorsunuz. Sizce eğer Dünyada bir cehennemse yazı eylemiyle birlikte karşıt bir cehennemi kurmak her şeyi sıfırlamak anlamına mı geliyor. Yoksa ne..

Cehennem yolculuğu

- Bu sorunuza hem cehennemden ne anladığımı, hem de baştan beri KK, sorusuna da dönerek (özellikle de bir kitap yapmaktan ne anladığımı belirtmek için) topluca yanıtlamak isterim:

Kült Kitap 1955 ile 1977 arasında tutulan 25 defterin cehennem yolculuğudur. Elbet cennet ile cehennem arasındaki günahlarıyla sevapları birbirine denk düşen tinlerin toplantı yerine (Araf) uğramış, ama affa layık görülmeyip, orda (kısa bir süre de olsa) kalınmıştır. Cennetinse uzaktan, ancak yanından geçilmiştir. Hem zaten cenneti gören şairlere ıstanmamıştır. [Dante hariç. (bilmem Milton'u katmadı mı buna? Ama o zaten **Kayıp Cennet** değil mi?)]

Kült Kitap, kısaca: Cehennem Provalarının kitabıdır (uzun mu uzun). Bir kitaba dönüşmek için de bütün kitapların yaşadığı **onmayı, onmazlığı** o da yaşamıştır.

Gene her kitap bir varlık nedenidir. Her kitap gibi **Kült Kitap** da bilinmeyi isteyen, **bir bilinmezi yüklenir.**

Yazmak, onmazlıktır. (Onmazlık: Yurdumsun!) Kitap, bunu bilir.

Bir kör yürüyüşüdür yapıtın yürüyüşü: Öyle ilerler. Duracağı yeri de bilmez. Ama nereye gittiğini bilir.

Her kitap gibi **Kült Kitap** da açık yaradır: Kapanmaz.

Sorudur yapıt dediğimiz: O uzun eğriye bakan eğim...

Kitap her seferinde kendini yırtarak yaratır. Yazıldığı halde yazılmamıştır. **Kült Kitap** bu deneyimdir.

Bitmez **Kült Kitap:** Kitaplarda kendilerini yazarlar çünkü.

Kitap ki, hep sensindir.

Gen **Kült Kitap,** her kitap gibi soruyu taşır. Soru kendini.

Her kitap gibi **Kült Kitap** da arkasında bir boşluk bırakır: Bir gün gelip doldurulacağı.

Kült Kitap bozgunun adıdır. (Kargışlı kefen).

Her kitap gibi **Kült Kitap** da: Sonunda yüzünü yitirir: O zaman görürüz.

- Dünyaya yeniden şair olarak doğmak ister miydiniz?

- Hayır asla. Hiçbir şairin de isteyeceğini sanmıyorum.

- Artık bu kitaplarla birlikte belleğinizin ve zihninizin kristalleştiğini, ardından da yıkandığını görüyoruz. Çocukça, bilgece, oyunsu üçü bir arada. Buna ulaşmak herhalde kolay olmadı. Ne dersiniz?

- Ben bugün buraya nasıl geldiğimi hâlâ bilmiyorum: Kendimi orda buldum. Gidilecek bir yol diyebildiğim için de gitmekten çekinmedim. Hepsi bu.

- Kült Kitap'ta ilgimi çeken bölümlerden biri de 'Lizbon'dan yazıyorum sana' ayracı. O coğrafyayı sanki yanınızda görülmeyen biriyle dolaşıyorsunuz. Kim olduğunu sorabilir miyim...

- Ancak **Littera Amor** şiirim açıklar onu, açıklarsa. Benim bir yardımım olamaz. Bunu bile söylememeliydim.

- 1998'de AKM'de kutlanan Dünya Şiir Günü'nde açılış konuşmasının başında şairlerin hayatı yoktur demiştiniz. Bu benim çok ilgimi çekmişti. Aşırı doğruydu. Bu konuyu biraz açabilir misiniz... şairler lanetli mi sizce yoksa bu lanet meselesi biraz Batı duyarlılığının bir uydurması mı? Yoksa öznenin algılanışındaki Batılı bir tavır mı?

- Size nasıl geliyorsa öyledir. Ben yaşadığıma bakıyorum, bir yaşamım olmamış görüyorum. Yineleyeyim: Şairler şiirlerdeki yaşama yaşam diye bakarlar. Başkaca da bir yaşamları yoktur. Hiç değilse bu benim için böyle.

Şairin yurdu

Batılı özne ile Doğulu özne arasındaki büyük farkları büyük uçurumları konuşmak isterim. Ancak bir farkla ki ben bir Doğulu özneyim. Hiçbir zaman kendimi Batılı duyumsamadım. Ne dersiniz?

Şairler yazdıkları dilde kendilerini ele verirler. Dildir yurdu şairin. Yazmayan insan belki de konuştuğu dilde, yalnız onda oralıdır. Uzun bir süre önce Ahmet Türk'e şöyle bir soru sorulmuştu: Kendini Türk duyuyor musunuz? Yanıtı şuydu: Ben Kürtüm, nasıl Türküm diyebilirim idi. Bu yakınlarda bir Kürt şair arkadaşıma kendini Kürt olarak duyuyor musun diye sordum. Türkçe şiir yazmaya başlamasıyla kendini Kürt olarak duymadığını söyledi. Düzyazı için bir şey söyleyemeyeceğim. Yalnız Öcalan, Yaşar Kemal'in başarısının Kürtlüğünden geldiğini söylemişti. Dahası bunu bilmesini de istemişti Yaşar Kemal'den. Ben unutmuyorum bunu.

- Anımsarsanız, Rodos'ta antik tiyatroda birlikte sohbet ederken bana 'Artık uyku diliyle ilgilenmek istiyorum' demiştiniz. Bu mesmerik hale yakınlık nasıl başladı. Ayrıca bu 80 şiir kuşağının hallerinden biridir ve geçmişte Ahmet

Haşim'de belirgin bir biçimde görülür. Bu tavırdan çok mu etkilendiniz. Neden bunca yıl sonra uyku dili..

- Dilin uyku halini merak ettiğimi yazdım. Hâlâ da merak ediyorum. Nesneleri farklı bir durumda yakalamak bütün şairlerin işidir. Bunun için nesneleri uyku halinde ya da varoluşlarının dışında yakalamak gerektiğini ileri sürer Baudrillard. Tıpkı uyuyan Güzel örneği gibi.

Dili böyle kendi varlığının dışında yakalamak farklı boyutlar kazandıracaktır elbet. Dili uyurken düşünmek bile farklılığa kanca atmaktır, farklılık, yazının ağababasıdır.

- Vahşi Bir Dünya'da yaşıyoruz. Şiir bu vahşeti ne dereceye kadar yumuşatabilir, giderebilir, yok edebilir...?

- Şiirin silmeyeceği pislik yoktur. Şiirin umutsuzluğu asıl umududur. İnanılmalı buna. ■

Külr Kitap / *İlhan Berk / Yapı Kredi Yayınları / 411 s.*

Kült Kitap, kült inziva

HÜSEYİN ALEMDAR

Umutsuzluk ile cehennemin doruklarındaydım. **Kült Kitap,** *"uzak güzelim"* benim, ah şimdilik bitti/m! Bitip bitip başlamak gibi. Ben'de, Gebze'de, ot kokusu bir çiftlik evinde... Artık kült bir inzivaya çekildim senle. Bir yanım sU*tyen ile çorap gizemselliğinde **André Breton** biçimsizliği bir erotizm, bir yanım *Beatrice* soyunukluğu **Mallarmé** bir çapraz zar atımı, bir yanım **Rilke** sessizliği tanrısal bir çocukluk, bir yanım **Georges Perec** uzaklığında beyaz güllerden gelme bir leke senden. Sağol! Kat kat **Kült Kitap** dört bir yanım. Sahi, durup da ne demişti **İlhan Berk** gri defterde: *İnsanlar her yerde çok katlıdır. Bir kitap gibi.* Renk gizliliğinden daha çok katlılık dibe çökerken, cehenneme batarken. Kült pembe, kült çılgın, kült sapkın. Informel haz defterleri edinmeliyim çabucak kendime! İtalik yazıyla *"Orgazm, o küçük ölüm!"* yazmalıyım ilk defterin girişine hemen. Şu anda, Paris yüzlü hangi su kadına dokunuyordur İlhan Berk acaba? Parmakları Allah bilir İlhan Berk yoncası tıkırtısı. Ben durmadan D'yi soyuyorum usumda, o durmadan Y'yi. D de Y de orda durmanın güzelliği iki ekleşik dudak, sanki açık saçık bir şiir okumuşçasına. Birer mor leke aşk ağızlarımız **Kült Kitap**'tan. **Picasso**'nun çıplakları ki ömrümüzün önünde apaçık duruyorlar. İlhan Berk, çarşaflar beyazlığında **Io** deseni çiziyor. defterinde **Delvaux**'nun dekupe **Leda**'sı. Birazdan Leda, Leda olacak ve kuğuyla çiftleşecek. Bak, **Güzel Irmak** gibi büsbütün soyunuk! İlhan Berk, giyinik mi ki!? *'Duygu Dikmenoğlu korkunç güzel üstad!"* diyorum durduk yerde. *"Ne duruyorsun,"* diyor, *"resmini kes defterime yapıştır işte!"* Bakıyorum da **Sekseloji Ansiklopedisi** ki başucu kitabı üstadın. Adamotu: Şehvet için kullanılır: Kleopatra bu otu erkeklere yedirirdi. Yumurta da aynı işi görür, ıstakoz çorbası da! Önce Bodrum'u, *Güzel Irmak* caddesini yürüyorum birlikte. **Delta ve Çocuk** yeni baskı yapmış, **Dağlarca** daha bir gençleşmiş, habire eski yazı şiirler yazıyor kareli kâğıtlara. Üstelik daha bir benzemiş ü'ye. Ü'den yapılma aşk elçisi sanki **Hayat Kafe**'de. Genç kızlar için tavla partileri bahane! Birden kendimizi Beyoğlu'nda, (Pardon, İlhan Berk'in **Pera**'sında!) **Alp Zeki Heper** sokağının 7. Sanat lokalinde buluyoruz üstadla. Her ikimizin de yakasında klaket kesiği gibi birer derin sinema bıçağı. Lokalin duvarlarına asılmış olan film afişlerinde sinema nostaljisi yapıyoruz. **14 Numara** filminin afişi korkunç güzel! **Metin Erksan,** *Sevmek Zamanı* ile *Ölmeyen Aşk* filmlerindeki yüzünün sanki şimdisi, orda. **Sema Özcan** il **Nilüfer Koçyiğit** med zamanlardan iki ilçe yüz, siyahbeyaz. İki duru akşam. İki orda durmalar kırık döküklüğü. Birden eğilip kulağıma fısıldıyor günbatımı aşkı üstad, 1996 yılı az sarı bir defterden: *Akşamdı, Kadın. Her kadın biraz akşamdır.* Yer yer "Şiir Her Yerdedir" diyen yeni bir **Kült Kitap,** *"Ben ölümü eskittim, geliyorum"* nidasıyla 1997 sonrasını da tepmiş, kitap kitap ses ve renk cümbüşü adım adım üstümüze gelmekte! Boynu ve denizleri İlhan Berk şiiri gibi, büsbütün kadın güverte ağzı. O, suyu yıkamak güzeli kendi olan kitap kapakları kadar dalgın. Taşları ve sözün sessizliğini okumaklar kadar eski kent yorgunu. Benim kafam-

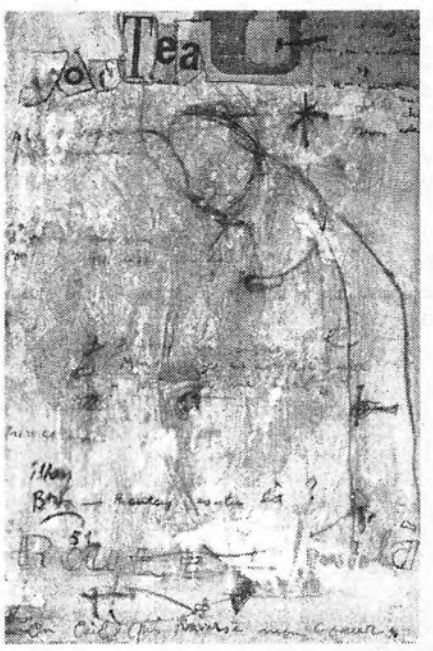

"Kült" Kitabını okudum İlhan Berk'in Dişlediğim her sayfada bir sihir tadı Cehennem taklaları var!..

ENGİN TURGUT

1- İlhan Berk elmayı güneşte yüzdürür
Suyun canlandığını görürüz otlarda!

2- İlhan Berk hep arıyor hep arıyor
Kendine çıktığını anlıyoruz sonunda!..

3- Ağaçların dallarından daha çalışkan İlhan Berk!..
"Kült Kitap" önümüze küt diye düştü!..

4- İlhan Berk şairlere yol gösteriyor
Mis gibi yağmurun eğilip kalbinden öpüyor!..

5- Sokaklara çıkar İlhan Berk, ova, taş, bulut ne varsa eskitir
Evine bir çocuk olarak geri döner!..

6- Klee'yi gördüm, sevdim, **"Kült Kitabın"** içinde çay içiyordu
İlhan Berk'i gördüm Babil'de, bir kadını kokluyordu!..

7- **"Küçük bir suydu kadın"** diye yazmış defterine İlhan Berk!..
Defterleri ki, hepsi deniz kaplamalıydı!..

8- Kapısını çaldım sıkıntının evde yoktu
İlhan Berk'le gezmeye çıkmış, ıslığı keskin bir imge arıyordu!..

9- İlhan Berk dünyanın kalbinde oturur, çetelesini tutar dünyanın
Hangi kelimenin yüzünü güldürdüğünü göremeyiz!..

10- Anlamın yasını tutar, uslu bir ıslıktır yürüyüşü
Fakat bir rüzgârcı, bir yağmurcudur da İlhan Berk!

11- Cehennem trapezcisi, imge kazıcısı, ses terbiyecisi İlhan Berk!..
Sokakları eve kapatır, resim diye bakar nesnelere!..

12- Cranach'ı, Miro'yu, Peker'i gecesiyle tanıştırır
Her yanından yalnızlık, her yanından sular akar İlhan Berk'in!..

13- **"Bir ev gördüm, korkunç sıkılıyordu"** diye susar İlhan Berk!..
Anlamak hiçbir şeyi değiştirmez, görülmeyeni korkunç güzel bulur!..

14- Ruhunun hayalleri başkadır, **"kuşları ilkokula gider"**
Zekâyı sevmez fazla, **"suyu yıkamak"** der ve koşar İlhan Berk!..

15- **"Orgazm, o küçük ölüm"**dü her şey, dil bir tanrıydı
Yalan mıydı **"şah dizeler çağında yetişmişti"** İlhan Berk!..

16- Plastik bir derinlik bulur harflerde, harfleri konuşturur
Dilin çıplağını sever, beyaz bir gecenin peyzajıdır İlhan Berk!..

17- Ah, keşke Morandi olsaydım, bir desnimi verirdim size
Siz de bana bir dizenizi verir miydiniz İlhan Berk!..

18- **"Ölüm saçlarını ensesinde toplamayı sever"** fakat
Ölüm sadece bir kelimedir **İlhan Berk**'te, sanki uzun bir dizedir!..

19- **"Bir ilçeydi ablam, loş"** demiştir, bu da bir ölüm değil midir
"Akşamdı, kadın. Her kadın biraz akşamdır." Sanki bir gündüzdür İlhan Berk!..

20- ***Bir dal yalnızlığın elinde değildi, büküldü"**
"Bu çağ sürtüktü" cehennemi ateşe veriyordu İlhan Berk!..

21- İlhan Berk, güneşi göçmen bir çocukla değiştirebilir
Renklerimiz çarşı görmemiş, şarabımız dalgınsa!..

22- Hazlara böyle bakmalı aslında, uzun bir gövdeye çalışır İlhan Berk!..
Bütün şiirleri kayısı gibidir, sabah vakti açılırlar!..

23- İlhan Berk hepimizin çocukluk arkadaşı değil midir
Bir karıncanın başdönmesidir o, taşların sustuğu yerde!..

24- Çocuklar ki suluboya bir öğle tadındadır
İlhan Berk'in bir İstanbul'u var yarısı yırtık!

25- Sihir boyuyordu İlhan Berk, yağmurun ısrarından biliyorum
Örümcek diyor ki: Ben sizde bir pencere gördüm!..

26- Çeşmeden kadınlar akıyordu, İlhan Berk buğusunu bırakıyordu
Boşluğumuzu kokladık, soluğumuzu üfledik, şimdi billur olma vaktidir.

27- Dünya bir çiçeğin tıkırtısı, bir kuşun ağzıyla da yazılırdı
Dünya İlhan Berk'ten, İlhan Berk kendisinden kurtulamazdı!..

28- **"Yaşamadım ben, yazdım"** demiştir, oyuncak diye bakar dünyaya
"Kül"le başlamıştır her şey, **"Kült"**e dönüşür İlhan Berk!..

29- **"Bir ev işe gidiyordu"** İlhan Berk'in bahçesinde börtü böcekler
Arada sırada görünelim diye, fazla mesaiye kalırdı!..

30- Biraz önce bir kedinin canı sıkılmıştı
İlhan Berk denilen sürgün onu da gördü!..

da sevgili lolitasını sıkı sıkı tutmuş İlhan Berk'li **Aşk Gece Dolaşır** adlı gri bir projenin pelikül zonklamaları oysa. Bizler ki, kendi *Yüksekkaldırım*'larımızın Şahkulu sokağı; yüzlerimiz hep bir ev kapalılığı *Sonnet* hüznü. Üstad, sıkışık kadın kokusu gibisinden Paris beyazı. George Perec'in **"Yaşam Kullanma Kılavuzu"** yapıtının çekim senaryosunu çakıl taşları ağırlığında doldurmuş kafasına; kırk kutu negatifi bulsa "kamera" diyecek **Fassbinder** bir kusurlulukla! Bak diyor, görünmeyen bir ses usulca. **Kült Kitap,** ağzı suç örtüğü kült bir sinemadır aynı zamanda, görmesini bilene! Pelikül ve kâğıtlar güzelliğinde çıkıyoruz 7. Sanat'tan birlikte. İlhan Berk 7 sayısı güzeli, yaşam im'i bir upuzun adam. Hep resimler yapıyor, desenler çiziyor kendi için. Tabii ki şiirler de yapıyor çok uzun bir sonsuzlukta. Kesik ve dekupe hayatlardan, masum eşyalardan, dağlarda dolaşmalardan, gidip gelmelerden. O, şair, korkunç imgeler arkeoloğu! 7 sayısı güzelliğinde, *"Kadın"* ve *"Gece"* imgeleminde 7 müthiş dokunma tavrı buldum onda. Her biri de beyaz beyaz katlanmış aşk yıkamağı:

1. *Yalnız bir kez öptürdü! (Durdum denizinde, (Ben şimdi bir şiirden geçenim çok eski.))*

2. *Denize ince bir tekne çektirdi. (Soyut dil, soyut gece, (Ben uyandım bir aşk demekti bu dünyada.))*

3. *Uzaktı onu büyüten. (Ve usulca, çözülüp düşen perçem! (Ülkem bölündü bu öğlemi sana ayırdım.))*

4. *Kadınların kullandığı nesneler içinde, en çok ilgimi çeken de sütyen ile çorap. Eldiven gizemseldir. (Şimdi evleri serin kadınlar gerek/))*

5. *Bu saçları bırak, bu ağustosu. (Kentlerimi ben sana bakarak yapardım. (Ülkem uyur, ben sana dolaşmaya çıkardım.))*

6. *Küçük bir suydu kadın. (Küçük, kırılgan ve Paris yüzlü. (Gövde, o yaban coğrafya -büyük gezegen!-))*

7. *Dururum artık aşka, herhalde oraya. (Orada dururdu güzelliğin ben gelemezdim (Ey, suça duran güzellik!))*

0. *Gelin, yukarı gelin çocuklar ben öldüm. (Sizi bilmem ben Kartaca'ya geldim kalırım. (Gecikmiş bir şimdidir gece. (Yukarılar ne âlemde?))))!*

Merhaba **Kült Kitap.** Ey benim cehennemsi mutluluğum. Ey benim büyük geniş mor ağzım. Kadınım, ölümüm, aynam, kanamam.

..//Galile Denizi// Otağ// Âşıkane// Taşbaskısı// Kül// Deniz Eskisi// Galata// Pera... Hoşbulduk kült inziva! ■

(*) İstanbul'da kadınlar uzun boylu U gibi güzel (İlhan Berk).

'Kült Kitap' ışıl ışıl parlıyor

A. ERTAN MISIRLI

Bir şiire başlar İlhan Berk. Uzun bir şiirdir. 'Uzun Bir Adam'a yakışacak kadar uzundur. Bir dize ister şiir, onu ne zaman bulacağını bilemez. **Bir sözcüğün peşine düşer: "gerekirse cinnete değin" gitmeyi göze alır. "Ben, yazmak eylemini cehennem olarak görenlerdenim," derken bile ayıp bir şeymiş gibi gelir ona yazısız yaşamak! Ne zaman alnında bir damar çatlasa, içinden kocaman harfler akar İlhan Berk'in.** "Az şey midir sözcüklerin zulmü? (...) Yazının hangi alanında vardır sözcüklerin şiire yaptığı baskılar?" Yine de, yüreğine sokulmaya çalışan ürkek bir acıya inat, yüzünü çiçekleyerek uçurur sözcüklerini, yüreklerimize konsunlar diye." Öyleyse yeryüzü, bu en büyük kitap, hep yazılmalıdır. Sözcükler, sevgili sözcükler yerlerinden oynatılmalıdır, yeni bir yaşam adına..." içinde, çağıldayan bir ırmağı taşır şair. Acılarla dadandığı yeryüzünün (ki, o zamanlar coğrafya bir çocukmuş), ağzında ıslattığı çiçeklerin filiz vereceğine inanır hüznün bir yerinden; kalbimize iliştirdiği Kült Kitap'ın ilk sözcüğü olduğumuz gün. "Kurtuluş yok!" diyerek sürdürür yazmayı, bilir ki ulaşılamayacaktır hiçbir yere, acılarıyla acılanmadan yeryüzünün. "Ülkem uyurken sana dolaşmaya çıkardım." diyerek çıkar yeryüzünü dolaşmaya. **Breton'un 'şiir, usun bir bozgunu olmalıdır!' sözü kadar hiçbir söz daha iyi anlatamaz İlhan Berk'in yapmak istediği şeyi.**

Günlükler ve anılar

Bir gün Picasso'nun bazı resimleri çalınır atölyesinden. Hayranları dövünürler. Picasso telaşsız bir gülümsemeyle: "Onların hiçbirinin altında imzam yoktu, bu yüzden beş para etmezler," der. İlhan Berk'te: **"Artık gelişigüzel konularda düzyazıları yazmayı düşünüyorum. Söylenmesi bilinirse, bunlar da kendiliğinden şiir oluveriyor," diyordu yıllar önce. Yani, Berk imzası altında her şey şiirdir demeye getiriyordu aslında.** Gelişigüzellik içinde işlenmiş bu notlar bir şiir sıcaklığıyla kucaklıyor, içimizi ısıtıyor şimdi. Türkçe'nin soylu ustası Yunus Emre'nin: "Bu gönüller pasını/ Yıkayıp gidermeğe/) Öyle bir söz söyle kim/ sözün hülâsasıdır." dizelerindeki gibi, **içimizdeki pası yıkayıp arıtan gizli bir yalınlığı saklamaktadır İlhan Berk 'Kült Kitap'ta.** Onun dünyasının ölçüsüdür insan. 'Kuş dili' deyimindeki bilgeliğe ulaşmıştır çünkü. **Kendi kişisel dünyasının duvarlarını aşmış, kuşatmasını yarmıştır şair.** Günlüklerle anılar arasındaki ayrımı anlatırken: "Günlük, ileriye doğru gider, hâtıra geriye doğru iner," diyor Suut Kemal Yetkin. Oysa, **bir ayna gibidir İlhan Berk'in yazıları kendi yaşamına tutulmuş. Yansımalarını çarpıtmaya, yaşam karşısında aldığı tavrı gizlemeye, örtmeye çalışmaz bu aynada. Yeni bir kan dolaşımı getirmeye çalışır gibidir dilimize.** Bir Fransız şairi soruyor: 'Ey hafıza! Sen bize Rab'bin bir rahmeti mi yoksa lâneti misin?' İlhan Berk gücünü belleğinden alır. Gözlemci olarak kalmaz yazdıklarında elini kana bulamayı da göze alır.

"En katı yasaları düşünür(...) Bir de sığınakları (...) Bir yalnızlık yasası düşünüyorum sonra" diyerek, bütün yasaların en katısı olan yalnızlığın üzerine Dağlarca'nın "Şimdi bir al aygır, bir kara çayırda," dizesiyle dört nala yol alır. "Bunalımın güzelim elleri"yle kırbaçlar al aygırları. Doğru olduğu için mi yoksa salt güzel bulduğundan mı bilinmez, 'onları aramalıyım' diye peşine takıldığı sözler ve sözcükler öğrenme isteğinin ateşleyicileri olurlar bir anda. Yeni bir defter, yeni şiirlerin habercisidir. **Yorulmak nedir bilmeyen, fırtınalı denizlerin kaptanı İlhan**

Berk, omurgasındaki yaraya aldırmadan, yalın bir güzellik bulduğu tarihin azgın dalgalarına çevirir gemisinin dümenini. Geminin omurgasındaki yara, o tehlikeli oyuk bile yolundan döndüremez onu. Nerede şiir varsa İlhan Berk'in gemileri oraya demir atar.

"Mahler'in senfonilerini, senfoninin yapısına bir saldırı olarak görüyorum. Sevişimde de bu yatıyor Mahler'i." (...) "Mahler için ayrı bir ayraç açmalı, ordan bakmalı. Bunun yürüyüşümüzü değiştireceğine inanıyorum," der Mahler için.

Mahler, İlhan Berk'in anlatmak istediğini açımlarcasına: "Dokuz senfonim boyunca nasıl geliştiğim izlenebildiği zaman anlaşılabilirim ben ancak," demektedir.

İlhan Berk'te, Kült Kitap senfonisi okunarak anlaşılabilir ancak...

"Bugün yeni bir defter aldım, yeni şiirlere başlayacağım," diyerek başlar Otağ Günlüğü'ne." Tarihte büyük bir şiir buluyorum," der ve 5 Balad yazmayı düşünür Hirodes'in çağını kapsayacak." Aslında, ne Hirodes, ne de Şalome'yi düşünüyorum, belki de o çağın yıkılmışlığını seviyorum. Bir ezikliği var yıkılmışlığın, şiir için büyük bir konu. Poe, güzel bir kadının ölümü şiir için güzel bir konu olamaz, diyor. Belki. Benim için, yıkılmış ülkelerin, düşmüş kralların hayatı değin hiçbir şey güzel olamaz," diyen İlhan Berk, Şalome üstüne yazmak istediği şiire başlar. Şalome'nin yalnızlığı, kısırlığı, ezikliği: "Sen ey dar yalnızlık, ezik eskil ayna!" dizesine dönüşür Berk'in bilinçaltı kuyusundan çektiği sözcüklerle... Bir şiirin bitip bitmediğini "sokağa çıkıp kendi kendime okumadıkça anlayamıyorum" diyen İlhan Berk, tüfek sesleriyle uyandığı 27 Mayıs 1960 sabahı da (hani o günün hiçbir saatine değişmem dediği saatler) sokağa fırlar. Yalnızlığı dağılsa da bir an için: "Bir daha anladım, şiir yalnızlık istiyor, bir onu istiyor, daha hiçbir şey," diyerek, kimselerin geçmediği sokaklara dalar. Yürüdüğü yolları eskiterek yürür şair." Artık, yalnızlığı eskittim gibi geliyor bana," demesi ondandır. **İlhan Berk, 'Kült Kitap'ta sizi alıp bir sokağa götürür, bir de bakarsınız o sokak başka bir sokağa açılıyor, o da bir başkasına...**

'Âşıkane Defteri'

"...Aslında bir ozan için şiirin hayatından başka bir hayat yoktur. Ozan şiirlerindeki hayata, hayat gözüyle bakar. Ozanın yaşadığı hayat, şiirlerin hayatıdır da denebilir," diyerek başladığı 'Âşıkane Defteri'ne kimi zaman Carpaccico'nun Kötü Kadınlar tablosunun bir fotoğrafını yapıştırır kimi zamansa Delvaux'nun kuğuyla çiftleşen Leda resmini... Bütün bir gün Bâki'nin bir beyitini söyleyip dururken içinden, Baudelaire'nin Kötülük Çiçekleri'nin üç değişik baskısıyla yatağına giren İlhan Berk, Io'nun bir yerine girer diyerek sevindiği 1. sonnet'in orasıyla burasıyla oynar. L.E.'nin bir mektubunda yazdığı: 'Türkiye sevişmek için de bir zindanlık değil mi?' sözünü düşünüp dururken Haydn'ı da, Vivaldi, Bach ve Handel'in yerine koyarak, "Düşenim ben her gün öpüşünün balkonlarından," dizesiyle uykuya dalar.

İlhan Berk, Kült Kitap'ta bize hem Bâki'yi hem Baudelaire'yi; hem Rilke'yi hem de Şeyh Galib'i bilmek zorunda olduğumuzu hatırlatır bir kere daha.

Sadri Ertem, Fikir ve Sanat adlı eserinde: **"...yazar, mutlaka bilmeyenlere bir şey öğreten adam değil, belki bilenlere yeni şeyler hatırlatan ve kafalarını birlikte işleten dostlardır. Bence yazarla okuyucu, her şeyden evvel birbirini seven insanlardır. (...) Yazar, okuyucusunun en samimi, en mahrem dostudur." (Agy., s. 110-111) diyerek bu durumu ne güzel anlatmıştır. İlhan Berk, okuyucusundan dostluğunu, içtenliğini esirgememiştir Kült Kitap'ta.**

"Şair, imgeler arkeoloğu!"dur. İlhan Berk için.

Platon: "...kimine göre tragedya şairleri, bütün sanatları, insanların iyi ve kötü taraflarını, hatta tanrılarla ilgili her şeyi bilirlermiş; çünkü iyi bir şairin, ele aldığı konuları iyi işleyebilmesi için ilk önce bunları bilmesi gerekmiş yoksa emeği boşa gidermiş tragedyada." (Devlet-X, 598 e, s. 285)

'Kitaplar'

İlhan Berk 1970-1976 yıllarını kapsayan 'Kitaplar' bölümündeki 'Her Şiir Kendi Serüvenini Yaşar' başlıklı yazısına M. C. Anday'ın bir konuşmasını okuyarak başlar. "...Yanlış anlamadımsa, şiir yazılırken kurgusunun, yapısının yazana kapalı olmadığını söylüyor. Ben bunun tersini söyleyeceğim. Bir şiirin yazılış, ortaya çıkış serüvenini, yazılırken bilemeyiz. Onun nasıl yazıldığını, ne gibi yollardan geçtiğini, biz ancak şiir bittikten sonra görür, anlayabiliriz diyeceğim. Hem de, hiç değilse bu benim için böyle demeden diyorum bunu." Evet, **İlhan Berk bir fotoğrafın banyo edilmesi gibidir şiir demeye getiriyor sözü, görüntü yavaş yavaş beliriyor onun karanlık odasında. Belki de yıllar öncesinde çekilmiş bir filmi banyo etmek için uğraşıyordur şair bilinçaltının kuyusunda. Şiir yaratısı bizim midir ya da doğuşuna geçişine tanık olduğumuz bir olay mıdır hep düşünmüşümdür.** Hangi yorum daha gerçek? İyisi mi sözü yine Platon'a bırakalım: "...Bu şairlerin yarattığı birer gölgedir olsa olsa, gerçek varlıklar değil. Bakalım sağlam bir taraf var mı bu adamların söylediğinde. İyi şairler, çoğu insanların ne iyi söylemiş dedikleri şeyleri bakalım biliyorlar mı gerçekten." (Devlet-X, 599 a, s. 285) İlhan Berk, Defter 1984-1988'de 'En Çok Sevdiği Yerler mi?' başlıklı yazısında ipuçları verir bize. "Her insanın kendi mitolojisi vardır. Bu da bu kurulu dünya değildir. Yarattığı dünyadır. Yazmak bu yüzden bilinmeyene açılmak demektir. (...) Bir şiir yürümüyorsa, o zaman tenha yerleri seçerim; boş bir kahve, meyhanede, lokantada oturamadığım halde böyle bir durumda birden, kimsesiz yerler, masalar ararım. (...) Evde en çok sevdiğim yer, evin iç avlusudur." **Kült Kitap'ı ortaya koyarken ebedi bir yalnızlıkla başbaşa, duyarlıklarıyla da yüzyüzedir İlhan Berk ama okuru karşısında dürüstlükten yana bir sorumluluk duygusu taşır.**

"... Galata için tuttuğum notları (el kadar kâğıtlar, haritalar, krokiler, minyatürler, listeler, fotoğraflar), her şeyi bir deftere yapıştırdım. Böylece onları şimdilik elimin altında tutabiliyorum." der ve bir sabah Tünel'den başlar Galata'yı taramaya. "Her şeyi ben saptayacağım. Galata'da hangi ağaçlar, hangi kuşlar var? Taşların türü nedir? Evler ne zaman yapılmış-

tır? Hayvanlara rastlanıyor mu, rastlanıyorsa ne türden?.."

Sıradan gibi görünen olaylar yazarın kaleminde asıl işlevine ulaşır. Gerçekler, yapıtlarda göründüğü an en ilgi çekici biçimini alıyor, eylemde değil, "Kendi kendini yitirmedir, yol." Bellekte imgelemi çoğaltmak, imgeler dünyası kurmaktır İlhan Berk'in işi. Düşsel bir yaşama götürür bizi, köleliğe değil! Zaten, kim kanıtlayabilir ki 'üstün insan'ın 'sıradan insan'dan daha insanca davrandığını. Gerçek odur ki Nietzsche'nin 'sürü insan'dan daha insanca davrandığını. Gerçek odur ki Nietzsche'nin 'sürü insan', 'sıradan insan', 'cılız insan' diye nitelendirdiği çoğunluk üzerine kurulmuş dünyada bu çoğunluğun çıkarı için devinmez İlhan Berk. Bir noktanın iyice açıklığa kavuşması gerekir. Bir edebiyatçının işinin, her şeyden önce edebiyat yapmak olduğunu iyi bilir yazar dersek eksik bir belirleme yapmış olmayız sanırım.

Yazma eylemi

Mayaların sıfır ile birlikte bulduğu virgül, yazı imleri içinde en çok sevdiğidir ama yine de "elli sayfalık tek bir tümce yazmak, virgülsüz, noktasız; ne zamandır bunu kuruyorum." demekten kendini alamaz.

"Yazmak eylemi doğası gereği bir öldürme girişimi olduğu değin, bir aşk eylemidir de. Zaten ikisi de aynıdır." İlhan Berk'e göre.

Şiiri 'sözcüklerin kurban edilmesi' olarak gören Georges Bataille geldi aklıma. Tüm zıtlıklar gibi, her kurban etme eylemi de birleştiricidir, **siz sözcükleri kime kurban ediyorsunuz sevgili İlhan Berk?**

"Gece Platon'a armağandır. İdeaları başka türlü anlayamayız. İdea ve şiir. İç içe iki kaşık gibidir." gibidir İlhan Berk'te. Filozof olan edebiyatçının bilinç ve duyarlığına sahiptir. Selâhattin Hi av'ın dediği gibi: "filozof, hayatın anlamını bulmaya ve bu anlama uygun yaşamaya çalışan kimsedir." (100 Soruda Felsefe El Kitabı, s. 5)

"Bir ilkokul dili bulmak..Bir ilkokul diliyle dolaşmak, yaşamak..." istemesi boşuna değildir. "Bir çocuk gibi baktım ben şiire. (...) Bunun için bitmez tükenmez olanaklar birimidir benim için şiir." der. Kendini bu alanın çocuğu sayar. Sayar ki çocuk o alanda büyüsün, kendi çıkış yollarını bulsun, çünkü çocuğun dehasına hiçbir deha ulaşamaz, bunu iyi bilir İlhan Berk.

Yuvasından tek başına çıkıp, bir taşın üstünde güneşlenen karıncayı gözlemler şair ve düşünür: "Karıncalar bir başlarına yaşamazlar, yalnızlığı bilmezler diye düşünürdüm hep. Değilmiş! Bir karınca da tek başına yaşamaya özlem duyabiliyor." diyerek 'Bireyci Bir Karınca'yı taşır imgelemimize. **Elindeki malzemelerle laboratuvar çalışması yapıp, Ernst Fischer'in deyimiyle 'yaşantıyı yeniden kurmak' üzere, düşünce ve yaşama biçimi birliğini, aksamayan bir ilişki boyutuna ulaştırır Berk...** "Ağaçlar gökyüzünü soru yağmuruna tutuyorlar"dır ona göre... "Kanaryalara (neden yalnız onlara, bilmiyorum) ayrı bir eğilimim var. Onlar üstüne hiçbir şey bilmiyorum." der bir yerde.

İçinde uzun sözcüğünün sesleri olduğu için Zonguldak sözcüğünü sevdiğinizi biliyorum İlhan Berk.

Eskiden grizu sızıntılarını anlamak için maden ocaklarının derinliklerine kanaryaların asıldığını anlatırmış dedem. Kanaryalar ölmeye başladığında maden ocağını hızla boşaltırlarmış. "Kanaryalar nasıl mutlu olur?" Ölen arkadaşları için ağıt yakarken!... "Hem dünya çoktan şaşırtıcılığını yitirdi. Korkunçluk bunda!" "Yaralarımız aynı yaralar, ama benzemiyorlar birbirlerine." diyorsunuz ya, evet, sevgili İlhan Berk, hangi yaramızı sarmışsa, çöllerde kum bırakmayan zaman, siz de biliyorsunuz ki yalan! Yaralı bir güverciniz artık adımız Eylül! Ne demişti bir karınca "Yürü, dünya bizden sorulur," "Sular bizden akıllıdır, uyumaz," dizsini Dağlarca'dan, okuyucusuna hatırlattıktan sayfalar sonra "Su Herakleitos'undur." diyerek yolumuzu aydınlatır." Sözcükler kendi coğrafyalarını tanımak, algılamak için çokanlamlılığa açılırlar. Sürekli yolculuklarının amacı budur. Bunun için demir alırlar," İ han Berk'e göre. Bu yüzden olsa gerek, 'suyu uyurken görür'. Yine de "Seni seviyorum, seni seviyorum, diyor, su."

Kült Kitap'ın duvarı, bir su damlasının peşisıra gelen su damlaları gibi durmadan birikmenin ve sonunda taşmanın mayasını kuşaktan kuşağa ileten yazılardan, dizelerden örülmüştür. Hiçbir kilit başa çıkamamıştır İlhan Berk'le, engin bir duyarlığın imbiğinden damıtmıştır yazdıklarını.

"Kitap gizlilikten tiksinir."

İlhan Berk, Kült Kitap'ta, yüreğinin en gizli köşelerini ardına kadar açarken, kendi cehenneminin kapılarını aralık bırakır. Bilinçaltının bahçelerinde dolaşabilmemiz için bazı kapıları maymuncukla zorlamamızı ister gibidir yine de...

"Kuşlar uçtukları yeri hep aynı sanırlar."

Uçtuğunu bile bilmeyen yağmurkuşları ne yapsın sevgili İlhan Berk?

"Yalnızca ozanlığın öğretmeni yoktur." diyen İlhan Berk, bir yandan da harıl harıl 'sözün haritasını' çıkarmaya uğraşır. Kült Kitap'la ve inatla... Çünkü: 'Sanatçı denen o üstün büyücü gereklidir topluma.' (Ernst Fischer, Sanatın Gerekliliği).

İçinde yüzdüğü suya bile güvenmeyen kefali;

En meraklı balığın levrek olduğunu;

Çocukların, geceyi kendi erinin bulduğuna inandıklarını;

Sonsuzluğun, şairlerin buluşu olduğunu;

Ağaçların, gökyüzünü soru yağmuruna tuttuklarını;

Eğretilemenin, sonsuzluk sarmalı olduğunu;

Kedilerin, her şeyi yuvarlak gördüklerini;

Şemsiyenin lirik olduğunu, kullananı şiirle donattığını;

Usun, topal olduğunu ama bunu bilmediğini;

Susamurunun gürültüyle seviştiğini;

Suyun da yaşlandığını;

bütün bunları Kült Kitap'tan öğrendim.

"Düşümde, bir tümce benim kılığıma kuşanmış çıkageldi." diyor ya İlhan Berk; ben de günlerdir hep aynı düşü görüyorum:

'Kült Kitap, İlhan Berk kılığına kuşanmış çıkageliyor,'

Ne demişti Mahler: "Benim de günüm gelecek!"

O gün geldi, düşlerimiz gerçek oldu Kült Kitap'la!... ■

İlhan Berk, Gülseli İnal ve diğer dostlarıyla Rodos'ta, 1996.

Edouard Roditi'den nefis öyküler

Gerçeküstünün tatları

"Türkiye Tatları"na gelince, kökenindeki çıkış noktasına uygun bütünüyle gerçeküstücü sayılabilecek öykülerle karşı karşıyayız. Öyküler bu topraklarda, gizemli sayılabilecek bir ortamda, haremlerde, padişah saraylarında, çeşitli ulusların ve toplulukların kaynadığı İstanbul'un karanlık, büyülü çarşı ile sokaklarında geçiyor.

ORHAN DURU

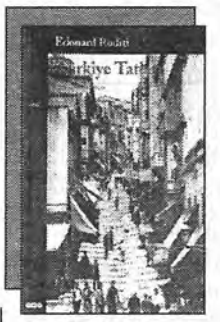

Gençliğimde Beyoğlu sokaklarında sürterken, cebimizdeki sınırlı parayla Balıkpazarı meyhanelerinde ya da Baylan'da buluşup yazınsal söyleşiler yaparken duyardık Roditi'nin adını. 1950'li -60'lı yıllar. Roditi ile tanışıp tanışmadığımı anımsamıyorum. Bunu çıkaramıyorum ve hiç gözümün önüne gelmiyor. Yalnız ondan söz edildiğini çok duydum. O sıralar "Comte de Phallus" diye imza atan Yüksel Arslan'la arkadaş olduklarını, onun Paris'e gidişinde etken olduğunu biliyordum. Anlatılanlara bakılırsa Balat kökenli olup sonradan Amerika'ya göçmüş Yahudi bir aileden geliyordu. Müthiş bilgiliydi, gerçeküstü akımıyla ilgili herşeyi biliyordu, resimle de ilgisi vardı. Yedi dili anadili gibi konuşuyordu, bu diller arasında eşzamanlı çeviri yapabiliyordu. Bu yeteneğiyle Birleşmiş Milletler'de çevirmenler arasında önem i bir yeri vardı. Kısacası Fransızların "erudit" dedikleri türden her alanda derin bilgili, değişik görüşleri olan bir insandı. Daha sonraki yıllarda da Paris'ten ya da dünyanın başka yerlerinden onunla ilgili bilgi kırıntılarının geldiği olurdu İstanbul'a. Ne de olsa Roditi'nin de tutkunu olduğu İstanbul, bir bakıma tüm dünya dedikodularının buluştuğu gizem i odak sayılabilir. Buradan yola çıkarak tıpkı Roditi'nin yaptığı gibi uçuk bir öykü bile yazabilir insan. Daha sonra 1992 yılında öldüğünü duyduk.

Gerçeküstücü öyküler

Onu çok iyi tanıyanlar aramızda olabilir. Ben ise adı çevresinde oluşturulan söylencelerden başkasını anımsamıyorum. Ama "Türkiye Tatları" adıyla öyküleri Sevin Okyay eliyle Türkçeye çevrilip yayımlanınca doğrusu hayıflandım, düş gücünü böylesine doruk noktalarda kullanabilen bir insanı tanımak fırsatını kaçırdığım için. Neyse ki şimdi elimizde bu öykü kitabı var hiç olmazsa, belki i erde başka yapıtlarını, şiirlerini de okuyabileceğiz.

"Türkiye Tatları"na gelince, kökenindeki çıkış noktasına uygun bütünüyle gerçeküstücü sayılabilecek öykülerle karşı karşıyayız. Öyküler bu topraklarda, gizemli sayılabilecek bir ortamda, haremlerde, padişah saraylarında, çeşitli ulusların ve toplulukların kaynadığı İstanbul'un karanlık, büyülü çarşı ile sokaklarında geçiyor. Roditi'nin gerçeküstücülüğünde kimi zaman başka uzantılar buluyoruz. Roditi sadece büyüye gizeme, garip tutkulara bağlı kalmıyor, onda cinsel sorunların Freud'çu, ya da daha ileri boyutlarını da yakalıyoruz. Bilinçaltımızı uğraştıran sapıklıklar ve tutkular oynaşıyor bu öykülerde. Roditi İstanbul'u çevreleyen eski dünyamızı çok seviyor, onu çıkarıyoruz yazdıklarından. Bu dünyayı çoğu kez yanlış yorumlayan ve orada başka alçaltıcı ögeler bulmayı bekleyen burnu büyük Batılı gezginlerin şapşallığını sık sık yüzlerine vuruyor acımasızca. Örneğin harem yaşamının gizlerini öğrenmek için kadın giysisine bürünen bir Fransız ozan sonuçta iğdiş edilerek harem yaşamına katılmak zorunda kalıyor ve bu yaşamdan çok hoşlanıyor. Buna benzeyen başka örnekler sık sık çıkıyor karşımıza bu öykülerde. Saraya düşmüş bir Ortaasyalı prensesin altınla dokuduğu halının esrar dolu öyküsü şaşırtıyor bizi. Başka bir öyküde bir insandan ötekine kurtulma isteğiyle geçen basur hastalığının en sonunda padişaha kadar ulaşması ve bir Yahudi hekimin gizli formülüyle ilk başlangıç noktasına dönüşü anlatılıyor ki anlatım az bulunur nitelikte. Başka bir öyküde Avrupa'da yaşamış eski diplomat Murat Bey'in ünlü ressamlara yaptırdığı popo tabloları koleksiyonuna göz atıyoruz. Bu koleksiyona arada bir girip sonra yiten görkemli bir poponun İstanbullu bir oğlanın olduğu gerçeğine ulaşıyoruz ve Murat Bey gibi biz de şaşırıyoruz. Biz Murat Bey gibi bayılmasak da işin içinde gizli bir büyü bulunduğunu da anlıyoruz. Araya 80 yaşında bir iyiliksever zengin Yahudi hanımın Kudüs'e gidip kutsal toprakları görmek istemesini ve bunu gerçekleştiremeyişini konu alan bir öykü bize ayrıntılarıyla eski İstanbul Yahudilerinin yaşamından kimi zaman inandırıcı, kimi zaman alaycı örnekler veriyor. Sırada yer alan başka bir öykü ise babasının isteğiyle bir komşu kralla evlenmek istemeyen, Büyükada'da bir kuleye hapsedildiğinde bir balıkçıya aşık olan bir Bizans prensesi ile ilgili. Sonu masallarda olduğu gibi bitiyor. Uzak Anadolu'nun güçlü erkekleriyle ünlü bir köyünün öykülerini kapsayan bir bölümde ise padişahın haremindeki kadınların neden dinginleştiği, Napolyon'un neden Paris'e bir dikilitaş diktiği gibi önemli sorun ara yanıt buluyoruz. Başka olağanüstü bir öyküde ise babası fosil insan dışkıları peşinde koşarken hareme düşen bir İngiliz kızının bir istihbarat servisi yaratarak devlete yaptığı hizmetler anlatılırken, Piyer Loti'nin bile düzenli aylık alarak bu örgütün hizmetinde olduğu ortaya çıkıyor ki, bu da şaşkınlık verici bir nokta olarak beliriyor. Doğal olarak bu öyküler içinde genel olarak aynı çerçeve içinde Yahudilerle ilgili öyküler de var. Örneğin onulmaz bir hastalığa tutulan bir çocuğun Viyana'da doğuya özgü yöntemlerle bir haham tarafından kurtarılışı öyküsü var ki, bir Karayim yahudisinin kızını hareme sokarak imparatorluk içinde kendi soydaşlarına ayrıcalıklar kazandırması öyküsü kadar ilginç ve okunmaya değer.

Tüm bunların yanında Roditi'nin öykülerine üstün kara mizah anlayışı ayrı bir nitelik katıyor. Bu da bu öykülere duyduğumuz ilgiyi yoğunlaştırıyor. Bu konuda örnekler verme yerine dikkatli ve özenli bir okumayı öğütlüyoruz. Her okur kendine göre bir ilginç nokta yakalayabilir.

Sevin Okyay'ın çevirisine gelince, biraz Osmanlıcaya kaçan bir hava seziyorum. Bunu Roditi'nin öyküler ortamına uygun bir biçimde ve bilerek yaptıysa bu konuda birşey söyleyemeyeceğim. Ama "mevduat", "mustarip", "mümtaz", "muvasalat" gibi fosil sözcükleri kullanmanın bir anlamı olduğunu sanmıyorum. Büyülü Doğu dünyasının havasını çeviride de yansıtmak gerekiyorsa bunun başka yolları olduğuna inanıyorum. ■

Türkiye Tatları / *Edouard Roditi / Çeviren: Sevin Okyay / Yapı Kredi Yayınları / 120 s.*

Bernard-Henri Lévy'den "Charles Baudelaire'in Son Günleri"

Kötülüğün 'iyi' şairi

Bernard-Henri 1949'da doğdu. Felsefe öğreniminin ardından 1971-72 yılları arasında Hindistan'da kaldı. Pakistan'a karşı kurtuluş savaşında Bangladeş'te, *Combat* gazetesinin savaş muhabiri olarak bulundu. 1973'te Strasbourg'da epistemoloji (bilgi kuramı) dersleri verdi. İlk kitabı olan *Bangladesh, Devrim İçinde Ulusçuluk* aynı yıl yayımlandı. 1976 yılına kadar Mitterand'ın danışmanları arasında yer alan Lévy, daha sonra Grasset Yayınları'nda *Figures* dizisini yönetti. *Temps Modernes, Nouvel Observateur* dergilerinde yazdı. 1980 yılında Attali, Grioud ve Marek Halter ile birlikte *Açlığa Karşı Uluslararası Eylem*'i yönetti. Marek Halter ile birlikte *İnsan Hakları Komitesi*'ni kurdu. 1981 yılında *Le Matin*'de *Bloknotlar*'ını yazmaya başladı. 1983'te Livre de Poche'un *Biblio Essais*'ini yönetmeye başladı. İlk romanı *Le Diable en Tete* 1984 Médicis ödülünü, *Charles Baudelaire'in Son Günleri* ise 1988 yılında Interallié ödülünü kazandı ve büyük bir ilgi gördü.

FATMA ORAN

O, yani **Charles Baudelaire.** Usulleri. Alışkanlıkları. Yaratısının gizli yolları. Açmazları. Düşünce değiştirmeleri. Sonu gelmeyen soluklanmaları. Sayfalarla savaşı. Aynı şiirin, tümü de birbirinden farklı otuz, kırk değişik biçimi. Şiiri, yazmayı düşünmeden önce gezinti ya da konuşma ateşiyle pişirmesi. Sonunda da bilim ve bilinç adını verdiği şeyin, sanatındaki olağanüstü gücü... Bernard-Henri Lévy'nin yol göstericisi. Derin bir sevgi ve hayranlık duyduğu insan. **O,** yani **Charles Baudelaire.**

Bernard-Henri Lévy'nin kim olduğuna gelince: 1949 yılında doğdu. Felsefe öğreniminin ardından 1971-1972 yılları arasında Hindistan'da kaldı. Pakistan'a karşı kurtuluş savaşında Bangladeş'te, *Combat* gazetesinin savaş muhabiri olarak bulundu. 1973'te Strasbourg'da epistemoloji (bilgi kuramı) dersleri verdi. İlk kitabı olan *Bangladesh, Devrim İçinde Ulusçuluk* aynı yıl yayımlandı. 1976 yılına kadar Mitterand'ın danışmanları arasında yer alan Lévy, daha sonra Grasset Yayınları'nda *Figures* dizisini yönetti. *Temps Modernes, Nouvel Observateur* dergilerinde yazdı. 1980 yılında Attali, Grioud ve Marek Halter ile birlikte *Açlığa Karşı Uluslararası Eylem*'i yönetti. Marek Halter ile birlikte *İnsan Hakları Komitesi*'ni kurdu. 1981 yılında *Le Matin*'de *Bloknotlar*'ını yazmaya başladı. 1983'te Livre de Poche'un *Biblio Essais*'ini yönetmeye başladı. İlk romanı *Le Diable en Tete* 1984 Médicis ödülünü, *Charles Baudelaire'in Son Günleri* ise 1988 yılında Interallié ödülünü kazandı ve büyük bir ilgi gördü.

***

"Lâyık olduğu hayatı yaşayamadı." Sartre'ın bu sözü Baudelaire'in yaşantısının en güzel anlatımı gibi görünüyor. Nasıl bir yaşantıydı bu? Yaşamöyküsüne bir göz atalım: Yirminci yüzyıla seslenen yapıtlarıyla çağdaşlarını aşarak modern uygarlığın şairi olarak ünlenen Charles Pierre Baudelaire 9 Nisan 1821'de Paris'te doğdu. Devlet mmurluğundan emekli olan babası Françoise Baudelaire, kültürlü bir insan ve yetenekli sayılabilecek amatör bir ressamdı. Dört-beş yaşlarındaki oğluna biçimin ve çizginin güzelliğini öğretti ve onu ilerde 19. yüzyılın en ilginç resim eleştirmenlerinden biri yapacak olan sanat beğenisinin temellerini attı. Françoise Baudelaire'in ölümünden bir yıl sonra, 1828'de annesi, sonradan büyükelçilik ve senatörlüğe kadar yükselecek olan Jacques Aupick adında bir generalle evlendi. Üvey oğlunun disiplinli yetişmesini isteyen Aupick, Charles'ı 1832'de yatılı öğrenci olarak Lyon'daki Collège Royal'e gönderdi. Uygulanan katı askeri programa karşın okulda mutlu olduğu anlaşılan Baudelaire, birkaç ödül de kazandı. Dille yakından ilgilenmeye ve edebi bir üslup geliştirmeye de burada başladı.

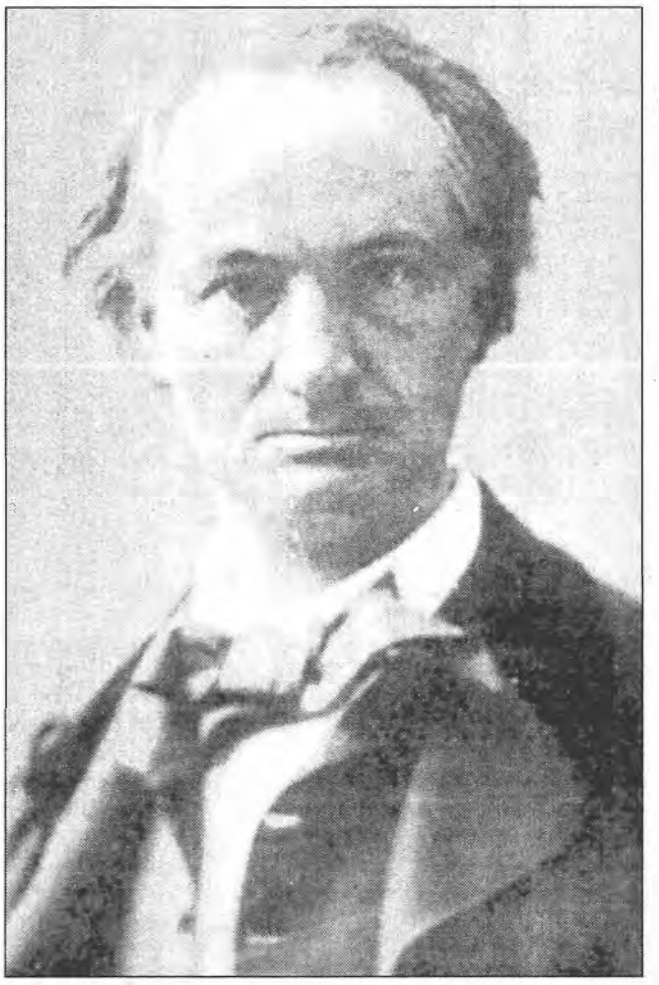

1836'da üvey babası Paris'e atanınca Charles, Louis-le-Grand Lisesi'ne gönderildi. Bu okulda disiplinsiz ve sorunlu bir çocuk haline geldi. Büyükleri onu erken olgunlaşmış bir ahlaksızlık örneği olarak görüyordu. Charles, *"yayına uygun yan yapmacık tavırlar"* takınıyor ve yeteneklerini *"uygunsuz ve aykırı yönlerde"* geliştirmeye çabalıyordu. Aynı yıllarda şiddetli melankoli belirtileri göstermeye başladı ve yalnızlığa düşkün bir tabiatı olduğunu farketti.

Özgür olmak isteği

1839'da bitirme sınavlarını verdikten sonra, üvey babasının önerdiği dışişlerinde memurluk görevini reddetti ve yaşamını yazarlık yaparak kazanacağını söyleyerek annesini dehşete düşürdü. En büyük isteği özgür olmak, hoşuna giden yapıtları okuyabilmek ve Quartier Latin'deki öğrencilik yaşamının tadını çıkarmaktı. Pek çok yazar adayı gibi o da hukuk öğrenimine başladı, ama 1840'ta yarım bıraktı. Afyona ve esrara büyük bir olasılıkla bu sıralarda alıştı. Ölümüne yol açacak olan frengiye de gene bu yıllarda yakalandığı sanılır.

Üvey babası, arkadaşlarıyla birlikte sürdürdüğü serseri yaşamdan uzaklaştırmak amacıyla onu 1841'de iki yıllığına Hindistan'a yolladı. Baudelaire 9 Haziran'da gemiyle yola çıktı, ama bir süre sonra canı sıkıldı ve garip davranışlarıyla gemide rezalet çıkararak eğlenmeye başladı. Yakalandıkları fırtına sırasında çok cesurca davrandı, fırtınadan sonra onarım için Mauritius'ta durduklarında yolculuğa devam etmeyeceğini bildirdi. Onu, yolculuğunu Réunion'a kadar sürdürmeye ikna ettiler. Orada bir sonraki gemiye binip geri dönmekte diretti ve Şubat 1842'de Fransa'ya vardı. Bu yolculuk ve Mauritius'ta geçirdiği üç hafta her şeye karşın Baudelaire'in düş gücünü zenginleştirip derinleştirmiş, ona daha sonra şiirlerinde kullanacağı bir imge birikimi kazandırmıştı. Baudelaire, Doğu'da edindiği bu ilk ve son deneyimi hiçbir zaman unutmadı, şiirlerine özgün niteliğini kazandıran nostaljik, mistik bir özlemle bu geziyi hep hatırladı. Yolculuğa kendisine ve geleceğine güven duymayan bir çocuk olarak çıkmıştı; düş gücü yanıp tutuşan, şair olmaya daha önce hiç olmadığı kadar kararlı bir adam olarak döndü. Nisan 1842'de geri geldiğini kanıtlayarak babasından kalan mirasın denetimini ele aldı ve evi terk ederek lüks yaşamaya olan özlemini gidermeye karar verdi. Parasını güzel giysilere, Hôtel Lauzun'de tuttuğu daire için pahalı mobilyalara harcayarak dönemin züppeleri gibi bir yaşam sürmeye başladı. İş yaşamından ve mali konulardan hiç anlamadığı için elindeki mirası tükenmez bir hazine olarak görüyordu. Bu yüzden çok geçmeden dolandırıcıların ve tefecilerin eline düştü, yaşamının bundan sonrasında onu çökertecek olan borç yükünün altına girdi. Hôtel Lauzun'de oturduğu yıllarda tuhaf ve yapmacık davranışlı, ahlaksız biri olarak kötü bir ün yapmıştı, ama insanları şaşırtma isteği bakımından dönemin birçok Parisli şair ve sanatçısından pek de farklı değildi.

Mutsuzluk getiren ilişki

Baudelaire 1844'te, daha sonra kendisine büyük mutsuzluk getirecek olan Jeanne Duval adında melez bir kadınla ilişki kurdu. Ona büyük bir tutkuyla bağlandı. Hatta en sonunda, onun zalimliği, vefasızlığı ve aptallığı yüzünden intihara sürüklendiğinde bile kendini hâlâ ona bağlı sayıyordu. **"Kara Venüs"** adını taşıyan ilk dönem aşk şiirlerinin esin kaynağı Duval'dir. Bunlar, Fransız dilinde yazılmış en güzel erotik şiirler arasındadır.

Baudelaire, *Les Fleurs du mal - Kötülük Çiçekleri* adlı tek toplu yapıtının bir bölümünü oluşturan şiirlerinin çoğunu, sıkıntıdan uzak, serbestlik içinde geçirdiği bu döneminde yazdı. Bunlar arasında Lesbos şiirleri, başkaldırı ve çürüme şiirleri ve ünlü erotik şiirleri de vardır. Baudelaire gene bu yıllarda, aralarında Delacroix ve Courbet'nin bulunduğu birçok ressamla tanıştı ve bu sayede, üstün ve özgün resim eleştirileri yazmasını sağlayacak bir resim bilgisi edindi.

Baudelaire iki yıl içinde elindeki mirasın yarısını tüketince, ailesi geri kalan paranın kullanımını 1844 başlarında mahkeme kararıyla denetim altına aldırdı. Bundan sonra Baudelaire gelirini aylık taksitler halinde almaya başladı. Özgürlüğüne son veren bu kararı annesinin onaylaması onu kırdı; ailesi, geleceğini güven altına almaya çalışırken istemeden özgürlüğünü kısıtlamıştı. Baudelaire hâlâ borç içindeydi ve battıkça batıyordu.

Durumundaki bu ani değişiklikle, kaygısızca ve aylakça sürdürdüğü rahat yaşamı sona eren Baudelaire, ilerde yalnızca geçim sıkıntısı ve en sonunda da gerçek yoksullukla karşılaşacaktı.. Yeteneklerinden kuşkulanmaya başladı; ailesine karşı duyduğu burukluk, onların, yazar olmasını istememelerinde belki de haklı olabilecekleri düşüncesiyle daha da arttı. Çocukluğunda kapıldığı melankoli yeniden ortaya çıktı ve kendisinin *"iç sıkıntısı"* diye adlandırdığı ruh hali yoğunlaştı. Baudelaire ünlü *"sıkıntı"* şiirlerini yazmaya bu zamanlarda başladı. Anı arkadaşları arasında çok daha kötü durumda olanlar vardı; o da acı çeken insanlara karşı yakınlık duymaya başlamıştı. Birçok arkadaşının benimsediği devrimci idealizme kapılıp, cumhuriyetin kurulmasıyla sonuçlanan 1848 Şubat Devrimi'ne katıldı.

Bu arada yaşamını kalemiyle kazanabileceğini kanıtlamak için profesyonel yazarlığa başlamıştı. Yayımlanan ilk yapıtı, Paris'teki 1845 Salon Sergisi üzerine bir resim eleştirisiydi; derin ve uzak görüşlü bir kavrayışla Baudelaire, daha o zamandan modern resmin ne olması gerektiği konusunda görüş oluşturmuştu. Ertesi yılın Salon Sergisi ise estetik eleştiride bir dönüm noktası oldu. Artık sergiyi anlatmakla yetinmeyen Baudelaire, bağımsız ve özgün bir kuram ortaya koyuyor ve müzik gibi, resmin de ışık ve gölgeye dayanan bir uyum içerdiğini ve renklerin doğanın melodisi olduğunu öne sürüyordu. Böylece, ilerde doğa ile sanat arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere geliştireceği *"karşılıklılık"* (correspondance) kavramının da ilk ipuçlarını veriyordu. Ayrıca, 1845 ve 1846'da dönemin yenilikçi dergilerinde bazı şiirlerini, makale ve eleştirilerini yayımladı.

Kendi yaşamından yola çıkarak yazdığı tek romanı *La Fanfurlo*'yu 1847'de yayımladı. Baudelaire'in bu tarihten önce yazmaya başladığı roman, Hôtel Lauzun'de lüks içinde yaşadığı dönemdeki kişiliğinin çözümlenmesi açısından ilginçtir.

Olgunluk dönemi

Baudelaire, çok önemli bir rol oynamasa da, 1848 Haziran Devrimi'ne katıldı. Bu tarihle Aralık 1849 arasında ne yaptığı, o sıralar neden Dijon'da bulunduğu ve orada ne kadar kaldığı bilinmiyor. 1850'de, her zamankinden daha yoksul ve mutsuz olarak Paris'e geri döndü. Annesi, yaşamını düzene soktuğunu gösterinceye kadar ona yazmayı reddetmişti. Niyeti onu düzenli olarak çalışmaya özendirmekti. Ama Baudelaire'in kısa süren atılımı, dikkate değer bir başarıya ulaşamadan bitti ve annesinin sertliği onun cesaretini daha da kırdı., Tasarladığı birçok makaleyi hiçbir zaman yazamadı, başladıklarını da bitiremedi. Ama acı çektiği ve deneyim kazandığı bu yıllarda iç dünyasını zenginleştirmiş ve çok yaratıcı olacağı bir döneme hazırlanmıştı. Siyasetle etkin ilişkisini kesmesine yol açan Bonaparte'ın 1851 Aralık Darbesi'nden sonra artık olgunluk dönemi başlıyordu.

1852 başlarında **Edgar Allan Poe**'nun yapıtlarını keşfeden Baudelaire, onları çe-

virmek için hemen işe koyuldu. Poe ile ilgili ilk makalesi, mart ve nisan aylarında *Revue de Paris*'de yayımlandı. Bu, Poe üzerine yabancı dilde çıkan ilk yazıydı. Tek şiir çevirisi olan Poe'nun *"The Raven"*ını (Kuzgun) ve daha birçok düzyazı çevirisini yayımladı. 1852-65 arasında Poe'dan çeviriler yapmak ve onun üzerine makaleler yazmakla uğraştı. 1856'da *Olağandışı Öyküler,* 1857'de *Yeni Olağandışı Öyküler,* 1858'de *Arthur Gordon Pym'in Serüvenleri,* 1864'te *Eureka* ve 1865'te *Grotesk ve Ciddi Öyküler* basıldı. İlk iki çevirinin başında Poe üzerine uzun birer önsöz vardı.

Baudelaire'in Poe çevirileri, Fransız düzyazısının klasikleri arasında sayılır. Baudelaire'in annesi İngiltere'de doğmuştu ve Baudelaire İngilizce'yi çocukluğunda annesinden öğrenmişti. Poe'da, ilk kez onunla aynı duyguları paylaşan ve o zamana değin kendisinin el yordamıyla varmaya çalıştığı sonuçlara ondan ayrı ulaşmış birini bulmuştu. Böylece Poe, Baudelaire'in geliştirdiği estetik kuramlara ve şiirde ulaşmak istediği amaçlara daha çok güven duymasını sağladı.

Baudelaire Nisan 1852'de Jeanne Duval'i terk etti, ama bu ayrılık uzun sürmeyecekti. Kadınlardan uzak yaşayamıyordu; sevgi arayışıyla önce oyuncu Marie Daubrun'e, reddedilince de yıllardır tanıdığı birçok ressam ve yazarın arkadaşı olan Apollonie-Aglaé Sabatier adında, güzelliğiyle ünlü eski bir modele yöneldi. *"Beyaz Venüs"* adı altında topladığı gizli şiirlerinin esin kaynağı bu kadındı. 1854'te Marie Daubrun ile yeniden ilişki kurdu; *"Yeşil Gözlü Venüs"* adlı dizi şiirlerinin esin kaynağı da Daubrun oldu. Baudelaire, bu iki dizideki şiirlerinin birçoğuyla sanatının doruğuna ulaştı.

Kötülük Çiçekleri

Poe çevirmeni ve resim eleştirmeni olarak adını gittikçe daha çok duyuran Baudelaire, sonunda bazı şiirlerini yayımlatabildi. Haziran 1855'te tutucu Romantizmin kalesi olarak bilinen *Revue des Deux Mondes* dergisi, Baudelaire'in gönderdiği şiirlerden on sekizini tema ve anlatım açısından özgün ve şaşırtıcı bularak yayımladı. Baudelaire'in kötü bir ün kazanmasına yol açan bu şiirler birçoklarınca *müstehcen* bulundu. Bununla birlikte, 1857 baharında *La Revue Française*'de dokuz, *L'Artiste*'te üç şiiri daha çıktı. Haziran ayında da *Kötülük Çiçekleri* yayımlandı. Ama Baudelaire ve kitabın yayımcısı olan arkadaşı Poulet-Malassis hakkında dava açıldı. Bu davanın sonunda müstehcenlik ve Tanrı'ya hakaretten suçlu bulunan Baudelaire ve Malassis para cezasına çarptırıldı. Yayımlanan şiirlerden altısı yasaklandı; bu yasaklanma 1949'a değin sürdü. Baudelaire'in yetkin sanatını ve şiirde gerçekleştirmek istediğini çok az okuyucu anladığı halde, *Kötülük Çiçekleri* kuşaklar boyunca ahlaksız ve müstehcen bulundu, hasta bir düşünce biçiminin örnekleri sayıldı. 1861'de kitabın ikinci basımı yapıldı. Büyük ölçüde genişletilmiş ve geliştirilmiş olan bu basım, yasaklanan şiirleri içermiyordu. Yasaklanan şiirler 1866'da Belçika'da *Les Épaves* (Enkaz) adlı derlemede yeniden basıldı. 1866'da *Kötülük Çiçekleri*'nin daha da genişletilmiş üçüncü basımını hazırladığı sırada Baudelaire'e felç geldi. Kitap, ölümünden sonra, onun tasarladığı gibi olmasa da arkadaşı Charles Asselineau tarafından yayımlandı. Bu son basım, kitabın taslağında yer almayan bazı şiirlerden başka, ilk kez 1866'da *Le Parnasse Contemporain* dergisinde *Yeni Kötülük Çiçekleri* adıyla yayımlanmış altı şiiri de kapsıyordu.

Çok umut bağladığı *Kötülük Çiçekleri*'nin başarısızlığı Baudelaire için kötü bir darbe oldu. Yaşamının geri kalan yılları geçtikçe artan başarısızlık, düş kırıklığı ve umutsuzluk duygusuyla karardı. Sabatier ile olan platonik ilişkisi acıklı bir biçimde sona ermişti. Öte yandan, 1861'de ayrıldığı Jeanne Duval, onun için sürekli bir yük ve huzursuzluk kaynağı olarak kaldı. Baudelaire şiirlerinden bazısını bu yıllarda yazdığı halde, pek azı kitap halinde basıldı. Uzun yıllar üzerinde çalıştığı *Paris Sıkıntısı,* Baudelaire için özellikle önemliydi; hastalanmadan önce bu yapıt üzerinde çalışıyordu. Düzyazı şiir düşüncesini Louis Bertrand'ın *Gecelerin Gaspard*'ı adlı yapıtından almıştı, ama işlediği konular aynı dönemde yazdığı manzum şiirlerinkiyle aynıdır. Yaşlanan ve büyük üzüntü içinde bulunan Baudelaire'in kökleşen kötümserliğini yansıtan bu düzyazı şiirler, onun Paris konusundaki duygularını, bu kalabalık modern kentin caddelerindeki başarısız ve toplum dışı insanlara duyduğu şefkati, *Kötülük Çiçekleri*'nden bile daha güçlü bir duyarlılıkla dile getirir. Baudelaire'in bu dönemde yazdığı denemelerin bazıları, daha sonra *Estetik Arayışlar* (1868) ve *Romantik Sanat* (1868) adlı kitaplarda toplanmıştır.

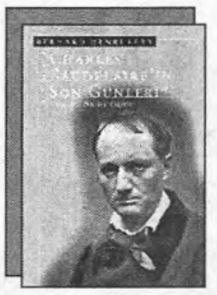

Estetik kuramı

Yayımcısı Poulet-Malassis 1860'ta, Baudelaire'in esrar ve afyonun etkileri üzerine iki incelemesini içeren *Yapay Cennetler*'i, 1861'de de *Kötülük Çiçekleri*'nin ikinci basımını yayımladı. 1862'de yayımcısının iflas etmesi üzerine Baudelaire'in mali durumu da iyice kötüledi. Alacaklılarından kaçmak ve basılmaya hazır durumda olan yapıtlarının yayın hakkını satabilmek için 1864'te konferanslar vermek üzere Belçika'ya gitti. Gezi başarısızlıkla sonuçlandı; kitaplarının basılması için bir anlaşma yapmayı da beceremedi. Bu, Baudelaire için büyük bir yıkım oldu, çünkü estetik kuramını geliştirdiği eleştiri yazılarının yayımlanmasını özellikle istiyordu. Yapıtlarının tümünün ayrılmaz bir bütün oluşturduğuna inanıyor, bu yüzden eleştirilerini de en az şiirleri kadar önemli buluyordu. Baudelaire'in şiirini tam anlamıyla değerlendirebilmek için onun doğa ve sanatla ilgili düşüncelerini de anlamak gerekir. Çünkü şiirleri, Baudelaire'in sanat anlayışının en yoğun ifade bulduğu yapıtlardır, eleştiri yazıları da sanat yapıtının doğası ve onu oluşturan ilkeler üzerine derin bir düşünceyi içerir. Eleştirinin şiiri açıkladığını, şiirin de estetik kuramın bir uzantısı olduğuna inanan Baudelaire, her büyük yaratıcı sanatçının aynı zamanda sanat eleştirmeni de olması gerektiği görüşündeydi.

Şubat 1866'da hâlâ Belçika'da, Namur'da bulunduğu sırada, Baudelaire ciddi bir biçimde hastalandı. Felç bir taraftan, frengi bir taraftan. Konuşma yeteneğini de yitirmek üzereydi ki, kendisini görüp-konuşabilmek isteğiyle yanıp tutuşan hayranı Bernard-Henri Lévy, Brüksel'e özgü o şatafatsız pansiyonlardan biri olan Grand-Miroir Oteli'ne geldi ve onun odasına girmeyi başardı.

Lévy, bu büyük adamın çevresinde altı gün geçirme ayrıcalığını yaşadı. Baudelaire, hasta yatağında, Lévy'den sekreteri olmasını ve kafasındaki kitabı yazmasını istedi; *Zavallı Belçika*'ydı bu kitabın adı. Sonra Lévy'nin içindeki Baudelaire aşkıyla bu kitap doğdu. *Her şey ortada. Bu öykünün tüm sayfaları. En dolambaçlı bükümleriyle. Gizli ya da bilinen sonuçlarıyla. Yazdırma aralarında en gizli düşüncelerini Lévy'e açma zayıflığını gösteren Baudelaire'in sırları.* Olayın canlı tanıkları Grand-Miroir Oteli'nde, Brüksel Garı'nda, Barricades Alanında, Putterie mahallesindeki genelevlerde ya da Cendres sokağındaki rahibelerin evinde olanları anımsayan herkesi, hatta yaşlıları bile arayıp buldu Lévy. Dinledi onları. Sorguya çekti. Baudelaire'in annesinin mektupları, yayımcısının mektupları vardı bir de. Öykünün tam olması, hiçbir ayrıntının, hiçbir durumun gözden kaçmaması gerekiyordu. Lévy, tüm yazarlık yeteneğini sonuna kadar kullandı ve işte sonunda bu kitap doğdu.

Baudelaire, Bernard-Henri Lévy Brüksel'den ayrıldıktan üç gün sonra Grand-Miroir Oteli'nden ayrıldı. Onu, Cendres sokağında, Aziz Augustin rahibelerinin yönettiği, hemşirelerin biraz katı olduğu bir yurda yerleştirmişlerdi. 1866'da annesi tarafından Paris'e geri götürülen Baudelaire, 31 Ağustos 1867'de öldü ve Montparnasse mezarlığına gömüldü. Konuşma yapmak için cenaze törenine davet edilenlerden, yalnızca en eski arkadaşlarından Asselienau ve şair Théodore de Banville gelmeyi kabul etttiler.

***

Baudelaire için, daha yirmi beş yaşındayken oyun oynanmış, iş işten geçmiştir. Her şey durmuştur artık, şansını denemiş ve bütün bütün yitirmiştir oyunu. Daha 1846'da servetinin yarısını harcamış, şiirlerinin pek çoğunu yazmış, anne-babasıyla olan ilişkilerine kesin bir biçim vermiş, onu yavaş yavaş çürütecek olan frengiye yakalanmıştır, bir kurşun gibi yaşamının her anı üzerine çökecek kadına rastlamış, bütün yapıtını dolduran egzotik benzetmeleri sağlayacak geziyi yapmıştı. Pek sık sözünü ettiği, kısa bir pırıltıya benzeyen o "sarsıntılardan" biri de olmuştu gerçi, ama ateş sönmüştü, bütün yapacağı şey, kendi ölümünden sonra *yaşamak*tı artık.

Evet, bu kitapta, içtenlikten yoksun tek bir satır bile bulunmadığını doğruluyoruz... ■

Kaynaklar: AnaBritannica, J.P. Sartre-Baudelaire

Charles Baudelaire'nin Son Günleri/ *Bernard-Henri Lévy/ Çeviren: Nuriye Yiğitler/ Sel Yayıncılık/ 301 s.*

MÜSELLESTEN ÜÇGENE

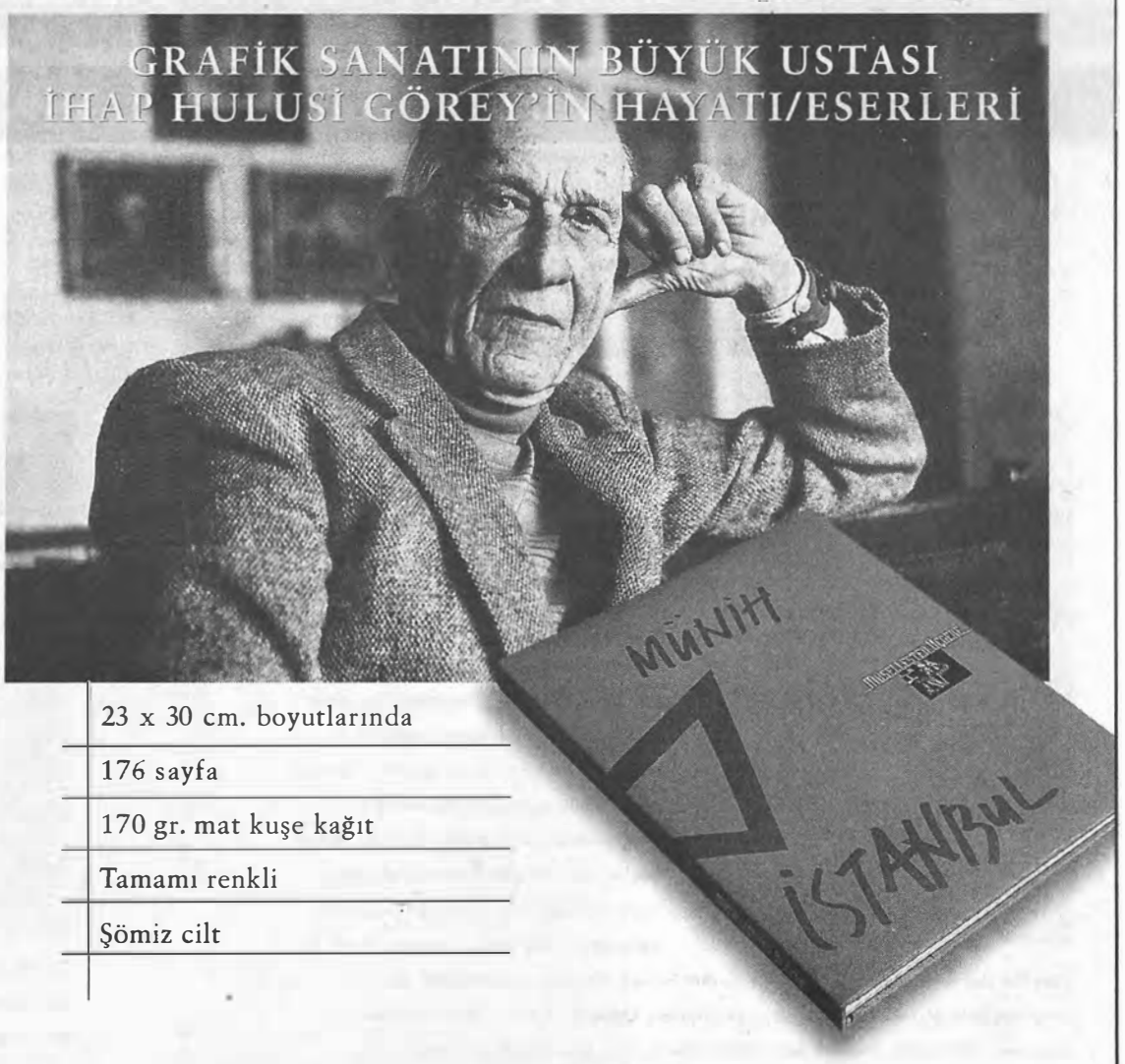

23 x 30 cm. boyutlarında

176 sayfa

170 gr. mat kuşe kağıt

Tamamı renkli

Şömiz cilt

Büyük üstad İhap Hulusi Görey'in doğumunun 100. yıldönümünde tüm yaşamını ve fikirlerini, yaptığı işleri içeren biyografik belgesel niteliğindeki kitabı çıktı.

Tür Tanıtım

Reklam Hizmetleri Anonim Şirketi

Haberler Sokak No: 9 Esentepe 80300 İstanbul Tel: 0212. 212 34 40 (pbx) Faks: 0212. 212 34 46 e-mail:tur@turk.net

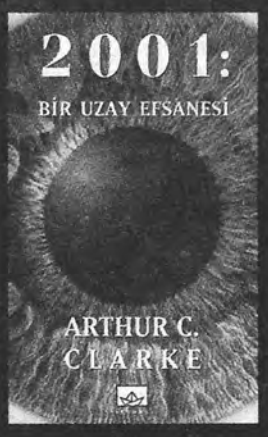

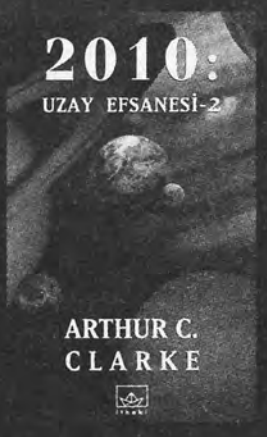

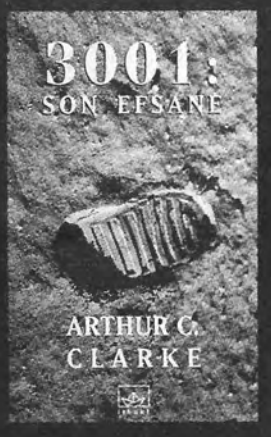

EFSANE TAMAMLANDI

ARTHUR C. CLARKE'ın kült eseri
Uzay Efsanesi Serisi eksiksiz (ve gediksiz)
Türkçe'de

ithaki

YENİ ÇIKANLAR: **PERN DİZİSİ 2; EJDER ARAYIŞI Anne McCaffrey, UZAYA HAÇLI SEFERİ Poul Anderson**

TARİH VAKFI YAYINLARI

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA
PARANIN TARİHİ

ŞEVKET PAMUK

Osmanlılar için sikke, hutbe ile birlikte egemenliğin en önemli iki simgesinden biriydi. Altın ve gümüş sikkeler elden ele, bölgeden bölgeye taşındıkça hükümdarın gücünü ülkenin en uzak köşelerine ulaştırıyorlardı. Osmanlılar paranın bolluğu ve piyasalardaki dolaşımıyla ticaret ve ekonominin sağlığı, canlılığı arasında güçlü bir ilişki olduğunun bilincindeydiler. Değerli maden darlıklarının olumsuz etkileriyle mücadele etmek zorunda kalmışlar, ancak para konularında genellikle esnek ve pragmatik davranmışlardı. Bu kitap, Orhan Bey'in darp ettirdiği ilk gümüş akçeden, imparatorluğun son yıllarında kullanılan kaimelere kadar Osmanlı para tarihinin altı yüzyıllık serüvenini anlatıyor. Prof. Dr. Şevket Pamuk, Osmanlı arşivlerindeki titiz araştırmolorlo desteklenen çalışmasında sikkeleri, Osmanlı ekonomi politikalarını, tağşişleri, enflasyonu, kredi ve finans kurumlarını, para piyasalarını inceliyor.

xvi + 327 s.
ISBN 975-333-097-9

AHMED MİDHAT EFENDİ AVRUPA'DA

CARTER V. FINDLEY

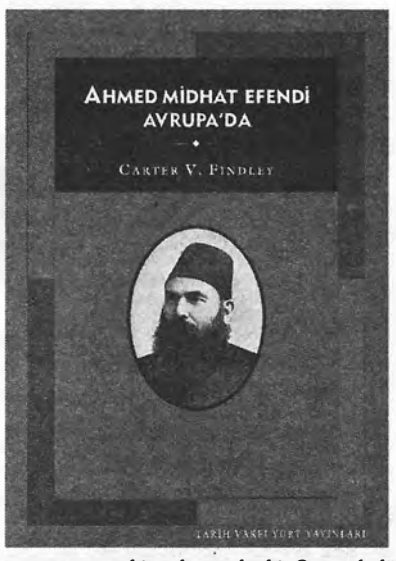

Tanzimat döneminin ünlü yazarı Ahmed Midhat Efendi, 1889'da Stockholm'de yapılan Şarkiyatçılar Kongresi'ne Osmanlı delegesi olarak gitmiş, ardından Poris'teki Dünya Sergisi'ni ve Avrupa'nın birçok şehrini ziyaret etmiş, bu seyahatini *Avrupa'da Bir Cevelan* adlı kitabında anlatmıştı. Kendini bir "müstogrip" olarak tanımlayan Ahmed Midhat Efendi'nin Avrupalı "öteki"ne, özellikle de Avrupa'da tanıştığı Modam Gülnor'a bakarken kullandığı mercekler bize neleri gösteriyordu? Tarihçi Corter V. Findley, kültürün iktidar ile ilişkilerini aydınlatabilmek için giriştiği araştırmanın ve maceranın bir noktasında, bir Osmanlı düşünürünü ele olorok Oryantalizm, Oksidontalizm ve ötekicilik sorularına cevap arıyor, Ahmed Midhat'ın merceklerini inceleyerek Osmanlı'yı daha derinden anlamaya çalışıyor.

xi + 59 s.
ISBN 975-098-7

TÜRKİYE EKONOMİK VE TOPLUMSAL TARİH VAKFI

Tarih Vakfı: Barbaros Bulvarı, Yıldız Sarayı, Arabacılar Dairesi, 80700 Beşiktaş - İstanbul Tel: (0212) 227 37 33 - 227 37 34 Faks: (0212) 227 37 32

Doç. Dr. İsmail Çetişli ünlü yazarımızı incelemiş kitabında

Tüm yönleriyle M. Ş. Esendal

Doç. Dr. İsmail Çetişli, çok geniş bir inceleme ile Memduh Şevket Esendal'ı çeşitli yönleriyle inceleyen, irdeleyen, değerlendiren bir kitap yayımladı: Memduh Şevket Esendal-İnsan ve Eser.

MUZAFFER UYGUNER

Bilindiği gibi, Memduh Şevket Esendal, öykücülüğü ve romancılığı ile tanınmış bir yazarımızdır. Gerçi, öykülerinin büyük bir bölümü ölümünden sonra, yakın zamanlarda, kitap olarak okura sunulmuştur. Kişiliği ve sanatı konusunda çeşitli tezler de yapılmıştır; ama, bunlar üniversite kitaplıklarında saklanmaktadır. Bunların yanında, yayımlanmış olanlar da vardır. Bunlardan biri, Doç. Dr. İsmail Çetişli'nin 1991 yılında yayımlanan doktora tezidir. Benim de bir özyaşamını ve yapıtlarını değerlendirme konusu yaptığım bir kitabım yayımlanmıştı. Bu kez, İsmail Çetişli, çok geniş bir incelemesi ile Esendal'ı çeşitli yönleriyle inceleyen, irdeleyen, değerlendiren bir kitap yayınlamıştır: **Memduh Şevket Esendal-İnsan ve Eser.**

İsmail Çetişli, bu kitabında, doğumundan başlayarak tüm yaşamını ve yapıtlarını ele almıştır. Bu arada, bazı hatalı bilgilere de kaynaklara dayanarak düzeltmiştir. Çetişli, önsözde bu kitabın, 1989 yılında tamamlanan tezine dayandığını belirtmiştir. Ona göre, 1991 yılında yayımlanan kitap, bu tezin bir kısaltılmışıdır. Bu kitabı yayımlamadan önce, Esendal'ın bütün yapıtlarının, bu arada anılarının da yayımlanmasını beklediğine de değinmiştir. Ama, herkesce biliniyor ki, bazı derlemeler, bu arada **Tahran Günlüğü** ile anıları yayınlanmayı beklemektedir. Çetişli, bunların yayımını beklediğini, "Ancak, onca sabrımızın meyvesini göremedik /../ Daha sonra günyüzüne çıkmayı bekleyen biri hikâye, biri mektup ve biri de hatıra olmak üzere üç kitap daha var. İsterdik ki bunlar da yayınlanmış olsun ve incelememize dahil edelim" sözleriyle açıklıyor. Yayımını ben de bekliyorum. Özellikle mektupları çok önemli.

Kitap dört ana bölümden oluşmaktadır: 1) Yaşamı, fikirleri, mizacı ve yapıtları; 2) Öyküleri; 3) Romanları; 4) Dil ve üslubu.

Yaşamı

Çetişli, bu bölümü nasıl hazırladığını önsözde genişçe açıklamıştır. Çocukları ile yaptığı temaslar, Esendal için yazılmış yazılar, yayımlanmış mektupları bu bölüm için kaynak oluşturmuştur. Benim verdiğim bazı bilgi ve belgeleri de bu arada anmıştır.

Doğum yeni herkesce bilinmektedir; Çorlu'da doğmuştu. fakat doğum tarihi konusunda bazı değişiklik bilgiler bulunmaktadır. Sözgelimi, kimlik belgesinde doğum tarihi 1301 (1885- 1886) olarak yazılıdır. Dışişleri hizmet belgesinde ise 1300/1884 tarihi görülmektedir. Anılarında ise 29 Mart 1883 tarihinden sözetmiştir kendisi ve ben de bu tarihi temel almıştım. Çetişli, bu tarihi gerçek olarak ele almıştır.

Kitapta, öğrenim durumu ile ilgili çelişik bilgiler de ele alınıp irdelenmiştir. Doğum tarihinin 29 Mart 1883 değil, 28 Mart 1884 olduğuna değinen Çetişli, öğrenim durumu için de çeşitli kaynaklardan edindiklerini belirtmiş ve Edirne İdadisi'nde (Lisesi) okuduğunu saptamış, kendisinin diploma almadığına değindiğine de yer vermiştir. Edirne Lisesi'nde okuduğunu kendisi de birçok mektubunda ve yazısında söylemiş ise de diplomasını almadığına değindiğini ben görmemiştim.

Çetişli, ailesi konusunda da bilgileri açıklamıştır. Bu kaynağa bundan sonra başvurular da bazılarının yalan yere "fakir bir çiftçi ailesinin çocuğudur" gibi yazıları ile karşılaşmayız. Kitaba, soykütüğü de konulmuştur. Kitapta, siyasal yaşama atılışı, daha sonraki yıllarda dış ülkelerde ülkemizi temsil etmesi konuları da geniş olarak yazılmıştır. Bundan sonra, bazılarının gerçeği bilmeden "Moskova Büyükelçiliği" yapmıştır gibi gerçek dışı bilgilerle karşılaşmayız sanırım. Çünkü, bu kitap, gerçek bilgileri vermektedir, çünkü, bu bilgiler belgelere dayanmaktadır. Elçilik yılları da öbür yaşam yılları gibi geniş olarak ele alınmıştır.

Esendal, milletvekilliği de yapmıştır. Çetişli, bu konuyu da ele almış yaşamı bölümünde ve "Esendal Meclis'te" başlığı altında açıklamıştır. Böylece, TBMM'nde ne kadar çalıştığı, neler yaptığı, CHP'deki görevleri geniş olarak anlatılmıştır.

Ölümü konusunu da ele alan Çetişli, daha sonra edebi yaşamının üzerinde durmuştur. İlk yazarlık yıllarından başlayarak sürüp giden yazın yaşamı ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Dediği gibi, yayımlandığı saptanan ilk öyküsü 17 Aralık 1908 tarihli Tanin gazetesinde Asım Bezirci ile birlikte bulabildiğimiz "Veysel Çavuş"tur ve bunu bir kitabına da ad olarak koymuştum. Bundan sonra yayımlanan öyküleri de kitapta ele alınıp değerlendirilmiş ve bir de listesi verilmiştir. Çeviri denemelerinden, şiirlerindende söz edilmiştir.

Fikirleri ve mizacı

İsmail Çetişli, yaşamı bölümünde ayrıca fikirlerini de geniş olarak ele almış ve açıklamıştır. Yazınsal görüşlerini geniş olarak açıklamadığına değinen Çetişli, bazı konuşmalarından alıntılar yaparak durumu irdelemiştir. Sözgelimi, bir konuşmasından şu alıntıyı yapmıştır: "Edebiyatı, sanatı bilmem. Alakam yok bunlarla. Edebiyatı bilmek bir iştir. Hiç mi hiç meşgul olmadım bunlarla. Usulünü, kaidesini doğru dürüst bilmem, beceremem." Çetişli'nin belirttiğine göre, "Memduh Şevket Esendal, edebiyatı sadece ferdi yaratmanın tatmini fonksiyonu ile sınırlamaz. Aynı zamanda ona, toplumsal bir işlev de yükler." Daha sonra da sanatçının toplum sorunları karşısındaki değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Çetişli, Esendal'ın toplumsal, siyasal ve ekonomik fikirlerini de geniş bir yelpaze içinde ele alıp değerlendirmiştir. "Mesleki temsilcilik" konusu bu arada ele alınmıştır. Bu konuda, çeşitli kaynaklardan yararlanmış, geniş olarak irdeleyip değerlendirmiş ve Esendal'ın durumunu, anlayışını ortaya koymuştur.

Kitapta, Esendal'ın "mizacına ait bazı hususiyetler"i üzerinde de durulmuştur. Çetişli'ye göre, "Fiziki yapı itibarıyla uzun boylu, geniş omuzlu ve sağlam cüsseli olan Memduh Şevket Esendal, tam bir 'alaylı'; ama nadir rastlanabilecek bir otodidakt ve gerçek bir halk aydınıdır." O, ihtirasların, büyük isteklerin, kıskançlıkların, koltuk ve para hırsının insanı da değildir. Tevazudan vazgeçmemiştir. Mali sıkıntılar çektiği halde hiçbir sapaklık yapmamıştır.

Öyküleri

Çetişli, Esendal'ın öykülerini çok çeşitli bakışlardan, özelliklerinden yola çıkarak incelemiştir. Önce, öykülerinin ortak yapısını ele almıştır. Başkalarının bu konudaki görüşlerini ele alıp değerlendirmiş, sonra da kendi görüşünü ortaya koymuştur.Ortak yapıyı irdelerken 1908-1920 dönemi, sonra da ikinci devre olarak nitelediği 1921-1952 dönemini ayrı ayrı incelemiştir. Ona göre, ilk dönemde "hayata büyük ölçüde tasvirci, tahlilci, tenkitçi bir sosyal gerçekçilik çevresinde bakmaktadır." İkinci devredeki "realistliğini, 'tasvirci', 'nakilci' ve 'tahlilci' kavramlarıyla izah etmek mümkündür.Ancak, her üç kavramın da ilk akla gelen ve herkesce bilinen manalarından hayli farklı bir manada kullanıldığını belirtmek isteriz." Öyküleri ele alıp alıntılar da yaparak bu görüşünü belgelemiştir.

Öykülerde içerik konusu da yukarıdaki belirtilen iki dönem ürünleri olarak ele almıştır. Bulgar zulmü, acıma teması, sevgi,yozlaşma, yöneticiler ve aydınların halka ve sorunlara bakışı, aile ve evlilik (mutlu evlilik, mutsuz evlilik, kadının durumu, ihanet), kadın-erkek ilişkileri, yönetim ve yöneticiler, amir-memur ilişkisi, küçük insan, çocuk ve çocukluk, toplumsal yaşam bu arada ayrı ayrı ve geniş bir inceleme ile değerlendirilmiştir. Öykülerde zaman da ayrıca incelenmiş ve öykülerdeki uzun, orta, uzun olaylı öyküler olarak değerlendirilmiştir. Öykülerdeki yer sorunu da 1908-1920, 1921- 1952 dönemleri olarak incelenmiştir. Kişiler de ayrıca ele alınmış, toplumsal durumlarına göre kişiler, tipleri bakımından kişiler (memur, bürokrat ve yarı aydın), züppe, din adamı, ev kadını, esnaf, dedikoducu olarak kümelendirme yapılmış. Böylece, öyküleri çeşitli açılardan değerlendirilmiştir.

Memduh Şevket Esendal

Romanları

Bilindiği gibi, Esendal'ın yayımlanmış üç romanı vardır. Bunlardan biri olan Ayaşlı İle Kiracıları sağlığında yayımlanmıştı. Miras ile Vassaf Bey ise müsveddeleri arasında bulunmuş ve tarafımdan basıma hazırlanmıştır. Çetişli, bu romanlarla ilgili bigiler vermekte ve bu arada Melik Tavus adlı bir romanı olduğu söylentilerini de yanıtlamış ve bu romanın "Almancadan nakil" olarak Arif Cemil adlı birinin imzasını taşıdığını, Sada-yı Hak gazetesinde değil Halk gazetesinde tefrika edildiğini yazmıştır (s. 30). Vicdan adlı romanı olduğu yolundaki görüşlerin de yanlışlığını hemen belirtmiştir.

Romanları tanıtan Çetişli, romanlardaki ortak yapı, içerik, olay örgüsü (ekonomik çıkar çatışmaları, erkek-kadın çatışmaları, siyasal düşünce çatışmaları), zaman, yer, kişiler (fonksiyonları bakımından, toplumsal durumları), karakterler ayrı bölümler olarak incelenmiştir. Böylece, ortaya geniş bir yelpaze içinde inceleme çıkmıştır. Bu üç roman her yönüyle, içerdikleri ve kişilikleri ile önümüze serilmiştir.

Dil ve üslup

Çetişli, tüm yapıtların dil ve üslup bakımından değerlendirilmesini de yapmıştır. Dilindeki gelişim bu arada belirtilmiştir. Sözcük serveti ve dildeki değişmeler başlığı altında tamlamalar, sözcükler, deyimler, argo sözcükler, yerel sözcükler, tekerlemeler üzerinde durulmuştur. "Otlakçı" öyküsünün iki metni karşılaştırılarak yazımdaki değişimi de örneklenmiştir. Tümce kuruluşları ve türleri de ortaya konulmuştur.

Yapıtlarındaki üslup konusu da 1908-1920 ve 1921- 1952 tarihleri arasındaki iki ayrı dönemde değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise bütün yapıtlar değişik bir özen içinde ele alınıp gerçek duruma değinilmiştir. Çetişli, kitabını şöylece bitirmektedir:

"Hulasa; Memduh Şevket Esendal, başlangıçta Maupassant tarzı, 1921'den sonra Çehov tarzı içinde XIX. yüzyılın sonlarından XX. yüzyılın ortalarına kadarki Türk toplumu ve meselelerini kendine has dünya görüşü perspektifinde ele alıp edebi eserin sınırları içinde irdelemeye çalışmış bir hikâyecimiz; gerek şahsiyeti ve fikirleri gerekse sanatı itibarıyla II. Meşrutiyet'ten 1950'lere kadar uzanan dönem içindeki Türk hikâyeciliğinin belli başlı simaları arasında 'nevi şahsına münhasır' bir yazarımızdır."

Çetişli kitabın sonuna geniş bir bibliyografya da eklemiştir. Kitaplar bölümünde benimle ilgili olarak hata yapmış ve "Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı" diye yazmış, makaleler bölümünde bunun Buyrukçu'ya ait olduğunu ayrıca yazmıştır. Benim kitabım Bilgi yayını olarak 1991 yılında basılmıştır. Bu bir "hata"dır.

Kitap, çok emek harcanarak hazırlanmış ve bir sanatçıyı tanıtan çok geniş kapsamlı, gerçekleri kaynaklara dayandıran emek ürünü olarak önemli bir örnek, önemli bir başvuru kitabıdır. Bir yazarımız için böyle bir inceleme kitabı yayınlanmış olması sevindiricidir. ■

Memduh Şevket Esendal- İnsan ve Eser, inceleme, değerlendirme/*Doç. Dr. İsmail Çetişli/ Kardelen Kitabevi, Isparta 1999, 371 sayfa ve belge fotokopileri.*

Hiçbir şey hayat kadar şaşırtıcı olama

Katledilen Piramit

Christian Jacq

Mısır'ın kuzey kenti Memfis'te hekim olan güzel Neferet ile oraya atanan Yargıç Pazer'in olanaksız aşkının öyküsü...
Eski bir bilgenin kehanetleri aynen çıkar, cinayetler ülkenin her yanını sarar ve Yüce Ramses'i devirmeyi amaçlayan canavarca bir komplonun gerçekleştirilmesi yolunda hızlı adımlar atılır. Olanaksız bir aşk... Bir darbe girişimi... Cinayetler... Yalanın zaferi... Bunca yük, küçük bir yargıcın omuzlarına ağır gelmeyecek mi?
Çeviren: Aysel Bora

Emanet Çeyiz

Mübadele İnsanları

Kemal Yalçın

Emanet Çeyiz, mübadele insanlarının bir öyküsü. Nevşehirli demirci Yanni'nin İstanbullu Hristo Samoğlu'nun, Kayserili Karabaş'ın, Efes Çirkinceli Angela Katrini'nin öyküsü.
Kemal Yalçın, emanet bir çeyizin sahibini ararken 1924 mübadelesiyle göç eden, 6-7 Eylül Olayları sırasında doğduğu toprakları terk etmek zorunda bırakılan, ama bir gün mutlaka dönecekleri umudunu taşıyarak göçüp giden insanların yaşamöykülerini anlatıyor.

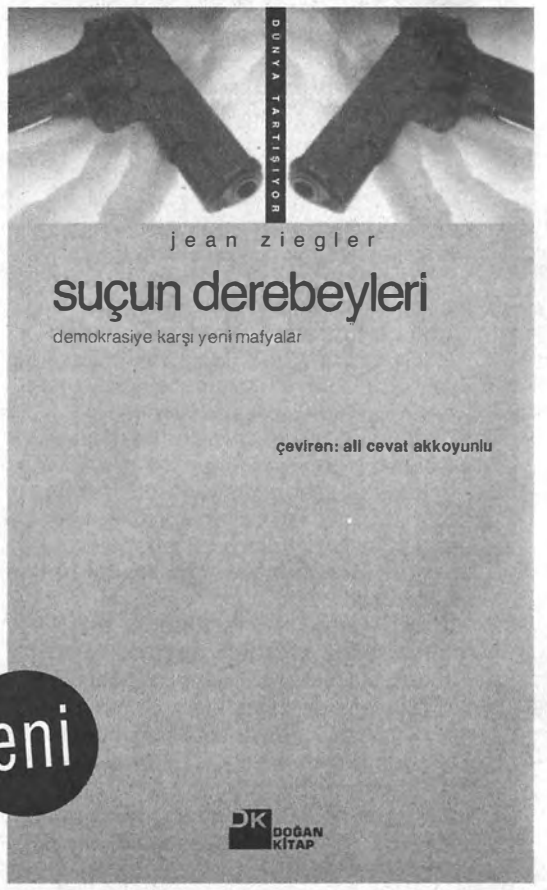

Suçun Derebeyleri

Demokrasiye karşı yeni mafyalar

Jean Ziegler

Uygarlığımızı, demokrasilerimizi, özgürlüklerimizi kim tehdit ediyor? Düşman hangi maskeyi takıyor? *Suçun Derebeyleri,* maskeyle dolaşan, gün ışığına çıkmaktan nefret eden, alacakaranlık dünyalarında hüküm süren suç örgütü babalarını, "yeni mafyalar"ı görünür kıran kapsamlı bir çalışma. Canavar yakınlarına kadar sokulduğu halde onu fark etmeyen, düşmanlarını okşayarak uykularına devam eden toplumların uyanmalarını sağlamak yolunda önemli bir adım atıyor Jean Ziegler.
Çeviren: Ali Cevat Akkoyunlu

Soneçka

Liyudmila Ulitskaya

1930'lu yılların Sovyetler Birliği'nde yaşam çalkantılarıyla sürerken, edebiyatın dünyasına sığınarak, kendine soluk alabileceği inceliklerle örülü, bir yaşam alanı yaratan genç Sonya'nın yolu, çalıştığı kitaplıkta sürgün mahkümu, ressam Robert Viktoroviç'le kesişir. Artık ortak bir yazgıyı paylaşacaklardır. Ölene kadar...
Romanları birçok dile çevrilmiş çağdaş Rus yazarı Liyudmila Ulitskaya, *Soneçka*'yla ilk kez Türk okurlarının karşısına çıkıyor.
Romanın yalınlığından etkileneceksiniz.
Çeviren: Mehmet Özgül

DK

D O Ğ A N K İ T A P Ç

Hürriyet Medya Towers 34544 Güneşli - İstanbul Tel 0212 677 07 39 Fa

z. Kitap hariç...

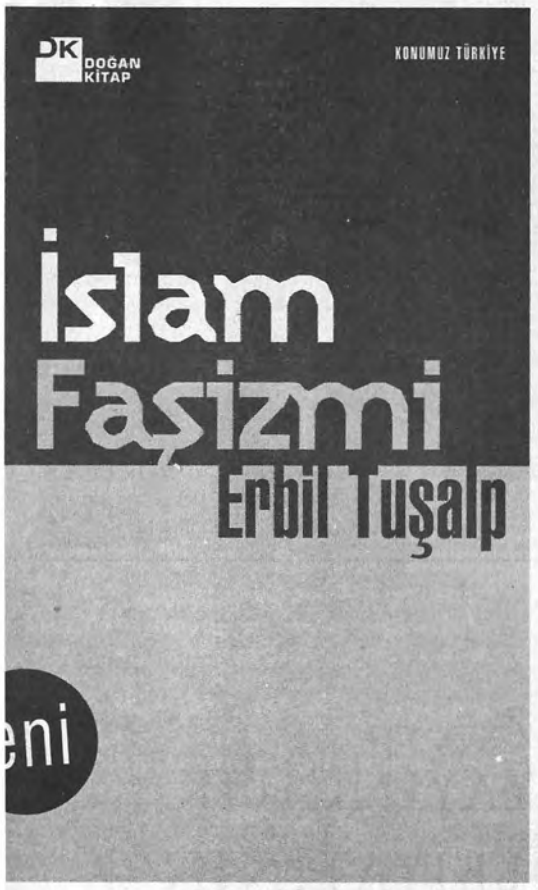

İslam Faşizmi

Erbil Tuşalp

İslam Faşizmi, şeriata özlem duyanların amaçlarını, Türkiye'yi hangi noktalara sürüklemek istediklerini çok çarpıcı ve gerçek örneklerle dile getiriyor.
Erbil Tuşalp, tıpkı kitabına koyduğu ad gibi, demokrasilerin en büyük düşmanı olan faşizmi şeriat özlemcilerinin İslam'a bakışıyla bir tutuyor.

Sen Sofi'nin Oğlusun?

Erbil Tuşalp

Yazarın son iki kitabından biri olan *Sen Sofi'nin Oğlusun?*, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan Kürtlerin sorunlarını, acılarını ve gözyaşlarını anlatıyor.
Yazar kitapta yörenin insanlarıyla konuşarak, onları gözlemleyerek ve acılarını paylaşarak onların yaşamlarından kesitler sunuyor.
Tuşalp'in bu kitabında Doğu ve Güneydoğu'da yaşanan gerçekleri bulabilirsiniz.

Konstantiniye'nin Yitik Günceleri

Mehmet Coral

Konstantiniye'nin Yitik Günceleri, fethedildikten sonra adı Konstantinopolis'ten Konstantiniye'ye dönüşen kentin Osmanlılaşma serüveninden kesitler sunuyor. 299 güzel kadının bir gecede boğdurulduğu haremi, bütün kardeşlerininin katledilmesini emreden padişahı, şiddet dolu bir tarihi ayrıntılar arasında kaybolmadan anlatıyor. Okurun dilediği biçimde kurgulayabileceği güncelerden oluşan bir kitap.

İskoçya Gezisi ve Çeşitlemeler

Tarık Minkari

Prof. Dr. Tarık Minkari'nin gezi ve anılarını anlattığı dizi on üçüncü kitabıyla devam ediyor. Yeni kitabı iki bölümden oluşuyor. *İskoçya Gezisi;* okuru ülkenin esrarengiz tarihine ve coğrafyasına götürmesini iyi biliyor. *Çeşitlemeler*'de ise Minkari gezip gördüğü yerleri, başından geçen ilginç olayları, anıları ve kişileri kendi tatlı üslubuyla anlatıyor.

Peynirli Çikolata Saatleri

İsviçre'den Gülünesi Anı Öyküler

İsmail Biret

Peynirli Çikolata Saatleri, İsmail Biret'in İsviçre'de başından geçen trajikomik öyküler. Okurken hem gülüyor, hem de dünyanın en gelişmiş ülkelerinden biri olan İsviçre'de yaşananların, bizim ülkemizde yaşadıklarımızdan, insan davranışlarının da bizdekinden pek farklı olmadığını görüp şaşırıyorsunuz.

I L I K

ks 0212 677 07 49

KÜTÜPHANENİZDE YER AÇIN!

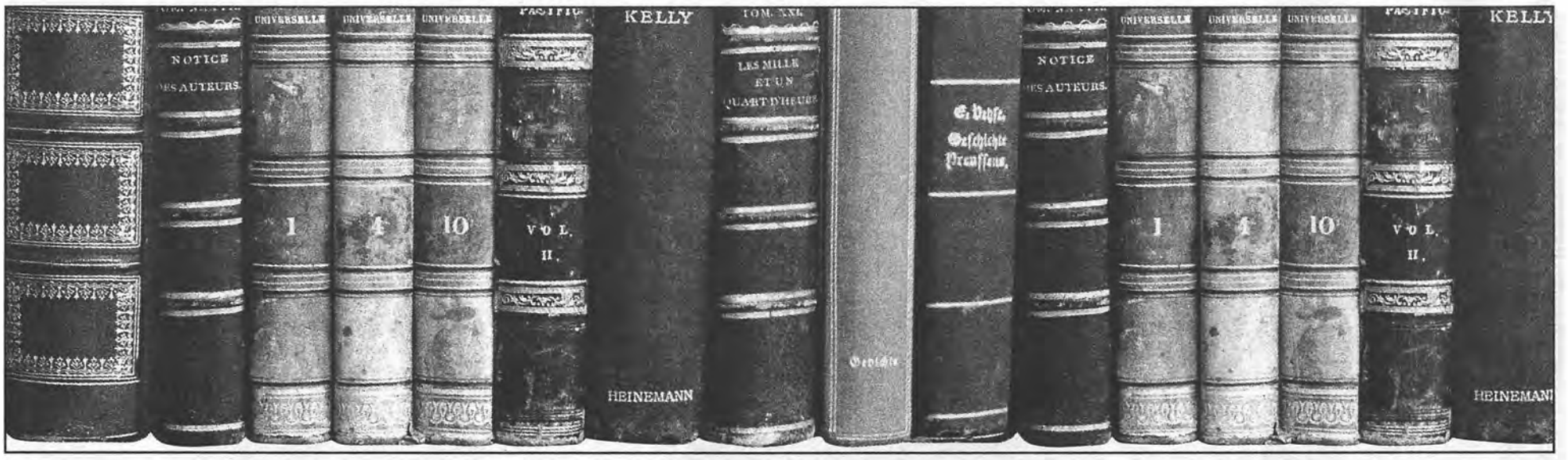

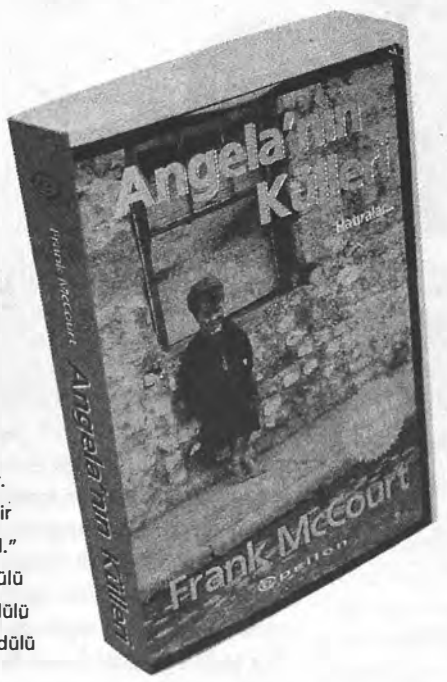

Her sayfası, Frank McCourt'un şaşırtıcı ve sevecen mizahı ile dolu olan ANGELA'NIN KÜLLERİ, bir klasiğin tüm belirtilerini veren, muhteşem bir kitap.

"Why Should You Doubt Me" **(Şimdi** Benden Niye Kuşkulanasın**) isimli kitabın yazarı, Mary Breasted'in dediği gibi, "Frank McCourt'un kitabı çok dokunaklı, çünkü insanın yüreğini dağlayan hikâyesi gerçek. Hiç kimse, hiçbir zaman yoksullukla çocukluğu böyle anlatmadı. Frank McCourt'un hikâye yazmak için sağ kalması insanı hayrete düşürüyor. Böylesine bir pislik ve sefaletten, kusursuz bir başyapıt yaratabilmiş olması da az mucize değil."**

Pulitzer Ödülü
Ulusal Kitap Kritikleri Çevresi Ödülü
Los Angeles Times Kitap Ödülü

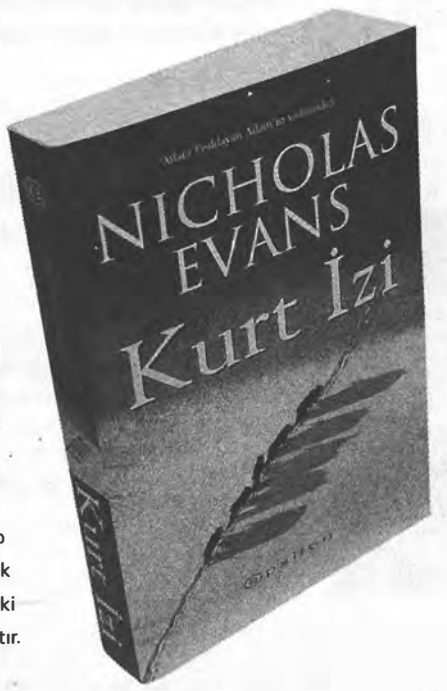

Bir kurt sürüsü, hayvancılık yapanların yaşadığı sakin bir kasaba olan Hope'a ani ve kanlı bir dönüş yapar. Yüz yıl önce burada binlerce kurt boğazlanmıştır. Şimdi, yasalar tarafından soyları tükenmekte olan hayvanlar kapsamına alınan kurtlar, eski bir nefreti canlandırarak, önce bir aileyi, daha sonra da tüm topluluğu darmadağın ederler. KURT İZİ, kurtları yok etmek isteyenlere karşı, hayvanları korumak üzere, Hope kasabasına gelen, yirmi dokuz yaşındaki, kurt biyoloğu Helen Ross'un öyküsüdür. Onun özgüven kazanma mücadelesini, bu mücadeleden galip çıkmasını ve en güçlü rakibi olan, karizmatik çiftlik sahibi Buck Calder'in on sekiz yaşındaki oğluyla yaşadığı tehlikeli aşk ilişkisini anlatır.

EPSİLON YAYINCILIK, DÜNYA EDEBİYATININ "ÖDÜLLÜ" VE "BESTSELLER" YAPITLARINI TÜRK OKURLARIYLA BULUŞTURMAYA DEVAM EDİYOR.

ŞİMDİ "ANGELA'NIN KÜLLERİ" VE "KURT İZİ"Nİ SEÇKİN KİTABEVLERİ VE HİPERMARKETLERDE BULABİLİRSİNİZ.

GENEL DAĞITIM: YENİ ÇİZGİ YAYIN DAĞITIM LTD. ŞTİ.
TEL: (0.212) 220 57 70 PBX

epsilon

Yüzyıl sona ererken eleştirinin eleştirisi

ERENDİZ ATASÜ

Edebiyatbilimci ve eleştirmen Dilek Doltaş'ın felsefi boyutlara ulaşan ve yazınsal tatlar içeren "Postmodernizm, Tartışmalar ve Uygulamalar" adlı denemeleri baştan sona büyük bir merakla ve zihinsel aydınlamanın benzersiz hazzıyla okunuyor.

Gerçeklikle bilgi tümüyle örtüşür mü? Başka bir deyişle, anlamla açıklayıcı söz arasında bir boşluk var mıdır? Olmayaydı, mecaz, şiir, müzik, resim, kısaca sanat var olur muydu?

İşte, postmodern eleştiri ya da duyarlık (s. 97) bu aralıktan beslenen kuşku tohumlarından doğdu.

Edebiyatbilimci ve eleştirmen Dilek Doltaş'ın felsefi boyutlara ulaşan ve yazınsal tatlar içeren "Postmodernizm, Tartışmalar ve Uygulamalar" adlı denemelerini baştan sona büyük bir merakla ve zihinsel aydınlamanın benzersiz hazzıyla okudum. Doğası gereği belirsizliğe ve kayganlığa yatkın postmodern yaklaşımın ilk kez berrak bir yansıması beliriyordu kavrayışımda. Elimde tuttuğum kitap bunu iki yönlü bir irdelemeyle başarıyordu: Postmodernizmi iç gerçekliğine süzülerek - deyim yerindeyse sevecen bir yaklaşımla - anlamaya ve değerlendirmeye çalışırken, onun çekiciliğine kapılıp sürüklenmiyordu. Yazar kitabının bu ülkenin kültür yaşamına bir katkı olduğunu asla unutmuyor, modernleşmeyi henüz tamamlayamamış bir ülke aydınının sorumluluğuyla postmodernizmi sorgulayabiliyordu.

Toplumsal süreçlerin eleştirisi

Postmodernizm, Dilek Doltaş'ın pek çok kez vurguladığı üzre bir yöntem, bir sistem değil; tam tersine bunların eleştirisi. Kısaca modernizm diye adlandırdığımız tarihsel, düşünsel, toplumsal süreçlerin eleştirisi. Dilek Doltaş'tan öğrendiğimize göre, postmodernizm sözcüğü, yazınsal metinler bağlamında ilk kez 1934'te İspanya'da kullanılmıştır. Sözcüğe sosyo-kültürel bağlam kazandıran ilk kişi ise İngiliz tarihçi Toynbee'dir, yıl 1947. Akımın yazın ve eleştiri alanlarında ağırlığını hissettirmesi 1970'lere rastlar. Sanat ve yazın bağlamında, sözcüğün bugün taşıdığı "farklılıklara dayalı çoğulculuk" kavramlarını ilk yerleştiren kişi ise, üçüncü dünya kökenli ABD'li Ihab Hasan'dır, yıl 1971 (s. 36-37). Bunları niye kaydediyorum. Postmodernizmin tek bir vatanı olmadığını, Batı'nın ortak ürünü olduğunu vurgulamak için. Postmodernizm kendini doğuran koşulların, yani Batı'nın eleştirisidir. Tam da bu noktada, Batılılarca "öteki" diye etiketlendirilen bizler- Avrupa (belki de Batı ve Orta Avrupa!) ve Kuzey Amerika dışındaki tüm dünyalılar - postmodernist eleştiride, kendimizi bulabiliriz. ".....temelde Batılı olmayan bizler, bizleri dışlayan değerleri sorgulamayı, farklının da eşit olabileceği görüşünü savunmayı" başarabilir, "Batı politikalarını eleştirerek, onlar tarafından ezilmeden kendi politikalarımızı oluşturabiliriz" (s. 100). Gene, tam da bu noktada postmodernizm gelişmekte olan ülkeler için bir tuzağa dönüşebilir: Tavuğun yumurtayla aynı genetik kodları taşıması gibi, modernizmden fırlamış postmodernizm de, kanımca aynı kültürel kodlarla özürlüdür. Modernist Batı'nın bilinçli ayrımcılığı, postmodernizmin bilinçaltında sürmekte; farklılığa, çoğulluğa önem veren, evrensel değerleri yadsıyan postmodernizm, kendisiyle çelişerek Batı'nın modernizm macerasını geri kalmış ülkelerin de aynıyla yaşadıklarını varsayabilmektedir. Bu sanallığın, anılan toplumların kendi tarihlerine yabancılaşmalarına yol açabileceği açıktır. Dilek Doltaş, pek çok üçüncü dünyalı düşünürün postmodernizmin "tarihsel farklılıkları göz ardı eden ve Batı modernizminin yarattığı çarpıklıkları ve sınırlamaları evrenselmiş gibi gören" yanını eleştirdiklerini kaydeder (s. 18)1.

Konuyu biraz açalım. Sanayileşme, kentleşme, uluslaşma, laikleşme ve demokratikleşmeyle özdeşleşen modern dönemler, Batılı insan için düşünsel planda büyük bir sıçramayla örtüşür: Aklın dinsel dogmanın egemenliğinden özgürleşmesi. İnsanlığın gezegenin neresinde olursa olsun benzeşen göçebelik, köleci ve feodal yaşam biçimlerinden apayrı bir deneyime yönelmiştir Batılı. Bundan böyle aradaki farkı açacak ve dünyanın geri kalan bölümüne nasıl yaşamaları gerektiğini buyuracaktır. Güzelim "akıl çağı" emperyalizmle kirlenmiştir! Batı uygarlığı mazlum halkların kanına, köle ticaretinin pis parasına, köle emeğinin ısdıraplı alın terine batmıştır.

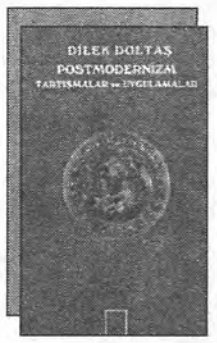

Modern dönemlerin düşünsel kaynağı aydınlanma ve hümanizm gibi kavramlardır.

Aydınlanmayı akıl çağının ünlü düşünürü Immanuel Kant "insanın erişkin olmayan bir durumdan, yani aklını kullanması gerektiği halde, başkasının otoritesini sorgulamadan kabul ettiği bir durumdan, erişkin, yani özerk, bağımsız bir duruma geçişi" olarak tanımlamaktadır (s. 52) Aydınlanma kişiyi kötürümleştiren kör inanları kırmakla başlar. Ama orda durmaz. Özgürleşmeye yönelik bitimsiz bir süreç... Elbette toplumsal bir yanı vardır. Ancak o kadar değil. Aydınlanmanın kişisel cesaret, gayret, sorumluluk, azim gibi özellikleri erdemleştirdiği açıktır. Batı düşüncesi ve Batılı'nın iç dünyası Tanrı odağından insan odağına kaymıştır. Ekmek ve su kadar gerekli insan haklarının da, abartılı birey söylencesinin de başlangıcındayız! Öyleyse bir de insanı irdeleyen hümanizm kavramına bakalım: Hümanizm insan için her zaman ve her yerde genel geçer olan mutlak değerlerin peşindedir: evrensel insan! İnsanların kardeşliğinin filizlendiği noktadır bu. Garip ve ilginç çelişkiyle, Batılının, evrensel insan tanımına uymadığını düşünerek diğerlerini hor görmeye başladığı aynı kaypak nokta! Kanımca postmodernizmin dokunduğu noktalar bu kaypaklıklardır. Elbette Marksizm bu açmazları çoktan yakalamıştı. Ve elbette günümüzün modernist düşünürleri de benzer noktalara parmak basmaktadırlar: Habermas modern çağları eksik bulur; evrensel ahlak, evrensel hukuk gibi değerler hayata geçirilememiştir ki! Bu kavramlar "güncel iletişim diline bile aktarılamamıştır" (s. 64). Tersine bir oluşum gerçekleşmiş , bilim, ahlak ve sanat alanları birbirinden ayrılmış, uzman kişilere mal olmuş, sıradan insanla uzman kişi arasındaki fark uçurumlaşmış, dolayısıyla sıradan yaşam pratiğiyle anılan alanlar birbirlerinden kopmuştur. İşte geldik, postmodern duyarlığı irkilten bir başka noktaya: Sözer'in de vurguladığı gibi, "insanların duyularıyla algıladıkları dünyayla, onlara dünyanın algılanmasına dair modeller diye sunulan kuramlar" arasındaki kopukluğa dikkat çeker postmodernizm (s. 98). (Burada biran durup, duyularımızın kişisel nüanslarından beslenen sanatla postmodernizmin kesişme noktasına dikkat edelim derim.) Demek ki, Marksizmin bambaşka bir toplum modeli, Habermas gibi - modrenizme modernist eleştiriler getiren - düşünürlerin aksayan noktalarda iyileştirme önererek karşı çıktıkları çarpıklıkların içine sızan postmodernist yaklaşım, onları içten çözer. Böylece de yıkıcı bir hal alır.

Ancak yıkıcılığa varabilen bu yolda, postmodernist eleştirinin çözümleme başarısını ve becerisini kabul etmek gerekir kanısındayım. Yüzyılın son çeyreğinde yükselen feminist hareketlerin düşünsel boyutunu da postmodern yaklaşımlar kapsamında değerlendirirsek, yaşama kalıplarını bir eldiven gibi ters yüz eden feminist eleştirinin, evrensel insanın nasıl da yalnızca erkekleri içerdiğini, hiçbir başka akımın yapamadığı ölçüde sergileyebildiğini açıkça görürüz (s. 91). Modernizmin gerçeklik diye varsaydıklarına, "alttakiler"in gözünden bakar postmodernizm, kadınların, azınlıkların, üçüncü dünyalıların.

Böylesi eleştiri insan aklı için elbette ki özgürleştiricidir ve bu bağlamda aydınlanmaya hiç de ters düşmez. Ancak hümanizmle ve modernist kalıplarla çatışabilir. Aydınlanma keşifler peşinde koşan sorgulayıcı akılla el ele gider, ancak modernlik - bir yaşam tarzı olarak - keşiflere belli bir biçim vermek demektir. Biçim kolayca kalıba katılaşacak, kural kesinleşecek, kalıba uymayanlar dışlanacak, belki ezilip zedelenecek ve elbette eleştiri hakları doğacaktır (s. 66-67).

Dilek Doltaş postmodernist düşüncenin mutlaklaştırılması halinde içereceği tehlikelerin farkındadır ve bunlara dikkat çeker.

Ne ilginçtir ki, insan merkezli düşünce sisteminin sonunu, modernizmin üç babası, Marx, Freud ve Darwin getirmişlerdir! Marx insan denen yaratığın toplumun izlerini ne denli derin taşıdığını, Freud nasıl iradesi dışındaki benliğine bağımlı olduğunu, Darwin'se onun doğanın birtakım rastlantıları sonucu var olmuş ve gene bir dizi rastlantı sonucu yok olacak bir canlı türü olduğunu ileri sürdüler. Bireysel aklın saltanatı devrildi! Acaba? Batı düşüncesinde kanımca hayranlık duyulacak tek yan budur, kendini eleştirebilmek! Düşüncenin yepyeni düşünceler doğurması. O nedenle aklın iktidarı sona ermez, olsa olsa demokratikleşir.

Dinsel dogma zincirini kırmış insan aklının en büyük yaratılarındandır bilim. Peki bilim eleştirilemez mi? Bilim elbette kendi bulgularını sorgulayarak gelişir. Bilimsel kuşku başka nedir ki? Ancak bilim kanalıyla bilebilmekten öte bilme türleri olamaz mı? Sezgi gibi.

Bilimsel kuşku bilginin sınırlarıyla ilgilidir, postmodern kuşku ise bu sınırların fire verdiği yerlerle. Bilimsel kuşku neden-sonuç ilişkilerini kavramaya çalışır; postmodern kuşku ise kuralın içindeki rastlantıyı. "Bize evrensel, gerekli ve vazgeçilmez olarak sunulanın içinde benzersiz, olumsal ya da rastlantısal olan nedir?" diye sorar (s. 58). Tümelden tekile, aykırıya yönelmesi postmodernizmi sanatsala yaklaştırır. Bilginin ulaşılabilecek evrensel bir gerçek olmadığını, kişinin her an değişebilen varoluş gerçeğiyle bağlantılı bir görecelik olduğunu belirtir. "Bilgimizin niteliği ve niceliği öznel ve benzersiz olan varolma biçimimizle bağımlıdır, küresel ya da evrensel kuramlarla, dizgelerle, genellemelerle açıklanamaz." (s. 60). Bu, bilginin sınırlarıyla ilgili -epistemolojik- değil, bireysel varoluşla ilgili -ontolojik- kuşkudur. Dilek Doltaş bu iki farklı sorgulama biçiminin modernist ve postmodernist düşünce arasındaki en büyük farkı oluşturduğunu vurgular. Postmodernist kuşku ilk bakışta öznel gibi görünür. Ancak özne(birey) pek çok rastlantıların etkisindedir ve her an değişebilir. Öyleyse öznel ya da özne nedir ki? Her an dağılabilen bir belirsizlik. Görüldüğü üzre postmodernist kuşkunun sonu yoktur. Akıl çağının sorumlu, iradesine sahip bireyinden ne kadar da uzaktır bu yanar döner biçarelik! Postmodern yaklaşım bireyin hangi koşullarda neyi yaptığıyla değil, hangi koşulların yokluğunda neyi yapamadığıyla ilgilenir daha çok.

Nesnelerin dünyası

Postmodern düşünürlerin dile eğilmeleri pek doğal. Bilgiyi kişiye ulaştıran ana kanallardan biridir dil. Nesnelerin dünyasından nesneleri simgeleyen göstergelerin dünyasına... Postmodernizmin dört babasının dille ve söylemle ilgili çözümlemeleri yabana atılır gibi değil. Dil varsayıldığı üzre bilgiyi yansızlıkla aktaran nesnel bir ortam mıdır? Jacque Derrida söylemin söylediği düşünceyle yakın ilişkisine, Michele Foucault siyasi iktidarın dil ve söylem üzerindeki açık, örtük baskısına, Jean Baudrillard kitle iletişim aracı karşısında nesne durumuna indirgenmiş insana ulaşan dilin ve söylemin iletişim dizgelerinden nasıl etkilendiğine ve Lacan bireyin bilinçaltıyla söylemi arasındaki bağlara dikkatimizi çeker. Bu örnekler postmodernizmin kalpların, dizgelerin içine süzülüp onları içten çözümleme/çözme tarzını yeterince açıklar sanırım.

Postmodernizmin Dilek Doltaş'ın ifadelendirdiği önemli katkılarını sanıyorum şöyle sınıflandırabiliriz:

a) Özgürlüklerle ilgili:

"Postmodernizm her şeyi sorgulayarak, eleştirerek ve onların yapılarını bozmaya, çözmeye çalışarak dünyayı, insanları ve kendimizi ne ölçüde şartlanmalar yoluyla belirliyoruz, ne ölçüde özgürüz konusuna açıklık getirmeye çalışır." (s. 89)

b) Yeni bir toplumsal duyarlık:

".....baskının ortadan kalkacağı, çok

kültürlü, eşitlikçi, toleranslı, özgür toplumlar" özlemek (s. 101) ve "toplumsal saygıya, yaşamın olumsallıklarına açık olmak" (s. 102)

c) Tanımların ve sınıflandırmaların ideolojik boyutlarını, baskıcılığını ve kısıtlayıcılığını sergileyerek sanat tarihçisine ve eleştirmenine daha geniş perspektifler kazandırmak (s. 32).

Ancak madalyonun bir de öbür yüzü vardır. Postmodernizm yeni bir yapı önermez. Yapılara, dizgelere baskıcılığa neden oldukları gerekçesiyle karşıdır. Üstelik bu tavrında haksız sayılmaz. Postmodernizmin eleştirdiği pek çok duruma, başka düşünsel ve siyasal akımlar çok önceden karşı çıkmış, ancak kendi alternatif yapılarını ve dizgelerini kurup yerleştirdiklerinde, karşı çıktıkları olumsuzlukları -belki başka biçimlerde- yeniden üretmişlerdir. Postmodernist eleştirinin kezzaplığı, işte bu kurum ve kural dışı konumdan gelir. Ancak bu serbesti postmodernizmin kendisiyle çelişkeye düşmesini önleyemez, bir başka biçimde baskıcılaşmasını engelleyemez. Sınırsız kuşku nereye varacaktır?" "Pragmatizm, boşluk ve nihilizmden" (s. 103) başka? Dilek Doltaş postmodernist düşüncenin mutlaklaştırılması halinde içereceği tehlikelerin farkındadır ve bunlara dikkat çeker:

Postmodernist düşüncenin tehlikesi

a) Postmodernizm Batı'nın "Batı düşüncesinin sınırlarının, elitizminin, kendi kültürünü üstün ve tek geçerli kültür" (s. 32) saymasının özeleştirisidir. Modernizmin Batı'nın tarihine koşut gerçekleşmediği toplumlarda, postmodernist eleştiriler soyut kalır ve "sorumsuz bir göreceliğe" (s. 31) yol açar.2

b) Değer yargılarını, bireyin değişken halleri adına baskıcı bulan ve reddeden postmodernizm bir değerler kalabalığı üretir. Bu çoğulluk, hele de modernizmin iyi anlaşılamadığı coğrafyalarda değer kargaşasına dönebilir.

c) Postmodernizm modernizmin, dolayısıyla "akıl çağı"nın eleştirisidir. "Akıl çağı"yla, "boş inan" çağını eş zamanlı yaşayan toplumlarda, bu eleştiri aklın yadsınması olarak algılanabilir. Böyle bir yorumunun boş inanlar üstüne bağnaz siyasi iktidarlar kurmayı hedefleyen gruplara açık ya da örtük destek sağlayacağı ortadadır.

Bu bağlamda, Dilek Doltaş'ın bir edebiyat dergisinin "aklın sınırları" ile ilgili soruşturmasına verdiği yanıtta, "aklın sınırları" diye bir olgudan söz etmenin mümkün olamayacağını, her insani atılımın mevcut koşullarda aklı şu ya da bu yöne genişletmekle mümkün olduğunu vurgulaması çok önemlidir (s. 47). Dilek Doltaş sanatsal yaratıcılık için gerekli sezgi, imgelem gibi özelliklerin aklın zıddı olmayıp "akılla bağdaşan" olgular olduğunu özenle belirtir (s. 46).

d) Göreceliğin ve farkların başatlaşması kaçınılmaz bir iletişimsizliğe, suskun bir şüpheciliğe yol açabilir ve çağımız insanını sonsuz kötümserliğe ve nihilizme itebilir. Bu tablo, karşı çıktığı baskıcılıklar kadar bağnaz değil midir? (s. 44).

Dilek Doltaş katkılarla sakıncalar arasında beliren çatlağı sağlam bir öneriyle köprüler: "Postmodernizmin çoğulculuğu, bence, değerlerin eşitliğinden çok, değerlendirmenin sorgulandığı bir çoğulculuk olarak ele alınmalı". (s. 33).

Hiçbir yapıtı, düşünceyi, tanıklığı önyargılar yüzünden değerlendirmeye değer bulmama burnu büyüklüğüne kapılmayalım. Her konuya bir başka açıdan da yaklaşılabileceğini unutmayalım. Ne güzel... Aklın kendini beğenmişliğinden vazgeçip demokratikleşmesi...

Dilek Doltaş yapıtında önce postmodernist düşünceyi açıklıyor (s. 11-49); bu açıklamayı önemli postmodernist düşünürlerin makalelerini yorumlayarak derinleştiriyor (s. 50-80), sonra ülkemizdeki konuyla ilgili tartışmaları örneklerle irdeliyor (s. 81-103) ve daha sonra postmodernist yaklaşımı edebiyatla ilişkileri bağlamında ele alıyor. Yapıt bir edebiyat eleştirmeni olan yazarın dört anlatıyı postmodern yaklaşımla değerlendirmesinin örnekleriyle sona eriyor. Böylece postmodern düşüncenin, uygulamalarıyla birlikte, eksiksiz bir portresi çiziliyor.

Postmodernizm kendisi yöntem değilse de, metin çözümleme için bir yöntem türetmiştir: Yapı-bozumculuk (deconstruction) (s. 40-43). Yapı-bozumculuk temelde, postmodernist düşünürlerin söze ve söyleme güvensizliklerinden kaynaklanmaktadır. Sözcüklerin nesnel bir varlığı yoktur, bir soyutlama, birer simgedir onlar, okuyanın birikimine, ruh hallerine göre anlamlanırlar. Zaten gerçeklikten damıtılan "bilgi" de bir soyutlama değil midir, dolayısıyla metafiziğin alanına girmez mi? (s. 59). Böyle ilginç bir düşünce tarzı var bu düşünürlerin.

Durgunluğu reddedip dönüşümleri (differance) (s. 42) vurgulayan yapıbozumculuğun mantığı Marksist diyalektiği andırır. Ancak tersine işleyen bir diyalektiktir bu: Tez+antitez - sentez değildir. Sentez sürekli olarak teze ve antiteze yıkılmakta, tez ve antitez birbirini silmektedir.

Burda durup, yazımın başlangıcına gönderme yapmak istiyorum. Sanat anlamla açıklayıcı söz arasında hissedip de söylemleştiremediğimiz aralıktan, boşluktan, çatlaktan - hangi sözcüğü yeğlerseniz - doğar. Sosyal gerçeklikler alanına uyguladığımız da nihilizmiyle bizleri ürperten tezin ve antitezin birbirini hiçleştirmesi, her an zıddına dönüşebilen - özellikle sevgi ve kösnü ilişkileriyle ilintili - duygular âleminde, dürüstçe itiraf edelim ki gerçektir. Gövdenin işleyişinde de öyle. Yaşam Thomas Mann'ın deyişiyle bir oksitlenmedir, yanma, tükenme... Soluklarla yaşarız ve her solukta biraz ölürüz... Postmodern yaklaşımda artistik bir yan vardır.

Postmodern yapıt nedir?

Vardır da, acaba "postmodern" diye adlandırılabilecek bir edebiyat akımı var mıdır? Kulaklarınız bu konuda, birbiriyle çelişen saptamalarla doluysa, Dilek Doltaş'ın kitabına başvurun. Bugüne dek, "Postmodern edebiyat nedir?" soruma aldığım, "Eklemli yapı, eski öyküleri yeniden anlatmak, hikâye içinde hikâye (üst kurmaca), gerçeğin göreceli algılanışının ifadesi, bireyin -öznenin- dağılışının simgeselleştirilmesi" gibi yanıtlar beni şaşırtmıştır; edebiyata sahici bir ilgi duyan herkes klasik ya da modern yapıtlardan, yukarıda sayılan özellikleri taşıyan örnekleri bir çırpıda sayabilir. Öyleyse? Yanıtı Dilek Doltaş'tan alıyoruz: Postmodern bir edebiyat akımı, postmodern bir yapıt yoktur. Olamaz da çünkü "postmodernizm tanımlamaz, betimler" (s.,), yapı, sistem önermez, yalnızca yorumlar. "Postmodern düşüncede sınıflandırmaya, tanımlamaya, sanat/sanat olmayan gibi ayrımlara yer olmadığından, postmodern özeliklerden ya da estetikten söz etmek mümkün değildir." (s. 31) Bu anlamda, Dilek Doltaş, postmodern romanın özelliklerini kuramlaştıran ve - ister istemez - kurallaştıran Yıldız Ecevit'ten (Orhan Pamuk'u Okumak, Gerçek Yayınevi, 1996) farklı bir konumdadır. "Hiçbir sanatçının postmodern bir ürün ortaya koyayım diye çabaladığını sanmıyorum." der Doltaş (s. 33). Halıdır. Edebiyat yapıtı içten yükselen gereksinimle doğar. Öyleyse? Postmodern yaklaşım okura ve eleştirmene ait bi duruştur, yazara değil. Olsa olsa, postmodern okumalara elverişli yapıtlardan söz edilebilir. (s. 31) Yaşamdaki bütünselliğe, çoğulluğa, dinamik dengelerin dönüşümüne, kesin sınıflandırmaların imkânsızlığına içerikte ve biçemde yer veren yapıtlardır bunlar. Açıklayıcı veya öğüt verici değillerdir. Güzel de, tüm has edebiyat yapıtları böyle değil midir?3 Kanımca destan çağından bu yana insan soyunun kaleminden dökülmüş her metin yapı-bozumcu yöntemle okunabilir. Ancak bu yorumlamayla anlam zenginliğine ulaşan ya da ulaşamayan yapıtlardan söz edilebilir belki.

Dilek Doltaş postmodern yorumu örnekleyebilmek üzre dört yapıt seçmiş: D.M. Thomas'dan The White Hotel, Hilmi Yavuz'un Fehmi K.'nun Acaip Serüvenleri, Süreyya Evren'in Postmodern Bir Kız Sevdim'i ve Erendiz Atasü'den Dağın Öteki Yüzü (s. 115-192).

Edebiyatımızda yeni bir eleştirmenler kuşağı beliriyor: Yabancı bir dilin ve edebiyatının uzmanı, çoğu kadın olan akademisyenler. Türk edebiyatının eleştiri babaları onları yok saysa da, bu kadınlar var, edebiyatımıza katkıları önemli ve katkılarını sürdürecekler! Türk edebiyatına yönelen bu değerli insanların yoluna çıkabilecek birkaç engele dikkat çekmeden geçemeyeceğim. İnceleme, irdeleme ve bilgi aktarımında vazgeçilmez olan tanımlamalar ve sınıflandırmalar bir akademisyende kolayca alışkanlığa dönüşebilir ve edebiyat yapıtının özüne süzülebilmesini güçleştirebilir. Uzmanı olduğu dilin edebiyatı Türk yazınına ve dünya yazınına bakışını koşullandırabilir. Uzmanlık alanının dışında kalan Türk ve dünya yazınında, kişisel okuma serüveninin ötesinde çok zengin birbirikimi olmayabilir. Dilek Doltaş olası engellerin üstünden çoktan sıçrayıp geçmiş bir eleştirmen.

O incelediği yapıtlara, tıpkı postmodernizme yaklaştığı gibi, önyargısız süzülür, sevecence; önce yapıtı duyarlığında hisseder ve sonra postmodernizmin yapıbozucu gözlüğünü takıp bu konudaki birikimiyle yapıtı yorumlar. Postmodernizmin çekiciliğine nasıl kapılmıyorsa, yorumlama sırasında yapıtın çekim alanına da mesafeli kalmayı başarır ve ayrıntılara süzülebilen dikkati eş zamanda yapıtı tümlüğü içinde kavrar.

Söylemleri sorgulamak

İncelediği anlatıların yazınsal tür kalıplarını kırdıkları bölgelerde odaklandırır yorumunu; kurmacayla güncel yaşamın, kurmacayla biyografinin, anının, geçmişle geleceğin, kurmacayla başka kurmacaların aralarındaki sınırların erimesiyle ilgilenir. Özdeki, biçim ve biçemdeki dönüşümler, yinelemeler, parodiler, eklentiler dikkatinden kaçmaz. Yapıtın bilimi, sanatı, tarihi kısacası çeşitli söylemleri sorgulayışı üstünde durur, anlatı bu söylemlerin fire verdiği noktaları yakalamışsa, Doltaş da hemen metnin o bölgelerini yakalar. Yapıtın dokusundaki boşlukları vurgular.

Boşluk... Dilek Doltaş "suskunluk" diyor. Klasik romanın zamandizinsel kurgusunu kıran modern romanda da, günümüz edebiyatının postmodern okumalara elverişli anlatılarında da önemli yer tutar. Virginia Woolf, Deniz Feneri'nde (Çev. Naciye Öncül, Can Yayınları, 1982) kalemini Birinci Dünya Savaşı'nın kanlı çamuruna, saçılmış ilik ve kemik parçalarına sürmez... Savaş öncesini ve sonrasını anlatır. Arada boşluk... sızılı bir oyuk gibi duyumsatan, savaşın yok ettiklerinin boş kalmış yerini... "Modern yazının en belirgin özelliği olan duygusal ve anlamsal arayışın simgesi" (s. 111)'dir suskunluk...

Boşluk modern romanla, günümüz edebiyatını birbirine bağlayan halkadır, sanımca. Yüzyıl sonunda anlam o denli çoğalmış ki, anlamsızlaşmış, çünkü kavrayamıyoruz. Görüntüler o denli türemiş ki, birbirini siliyor, çünkü insan beynimiz imgelerin ve göstergelerin hızını izlemekte zorlanıyor; bizde gölgeleri bile kalmıyor...Çokluk, yokluğa aşınıyor... ve metin arası suskunluk yüzyıl sonu edebiyatında gerçek boşluklara dönüyor. Ve okur metnin atladığı bu yerleri kendince imgelerle dolduruyor iç dünyasında. Ve böylece postmodern kaygıların tümüyle dışında oluşturulmuş bir yapıt, Dağın Öteki Yüzü, Dilek Doltaş'ın postmodern okumasıyla anlamca zenginleşebiliyor.

Dünyamn yeni-duyarlığı

Postmodernizmi, yüzyıl sonu kargaşasında sınıfsal gözlüklerini yitirmiş, emperyalist atalarının ve yeni- sömürgeci yurttaşlarının dünyayı çevirdiği perişanlık karşısında sıkıntılı ve şaşkın kala kalmış Batılı aydının ruh bezginliği diye hemen etiketlemeyin, sevgili okur. Öyle de olsa, bu yorgunluk, bu bezginlik hepimizde var. Kimsenin kimseyi incitmediği bir dünya özlemi yüreğimizde. Ve, niçin yadsımalı, boşluk hepimizin içini oyuyor.

Bu satırların yazarı eczacı kökenlidir. Ve biz eczacılar bir şeyi iyi biliriz: İlaç ve zehir aynı şeydir. Aradaki tek fark sağaltan ve kahreden maddeye bilinçli yaklaşımdır. Özümsenmiş bilgi, sanatçı duyarlığı ve aydın sorumluluğuyla bilenmiş, incelikli bir kalemin, Dilek Doltaş'ın bu duru metnini okuyun, az bulunur bir yazınsal tad alacak ve sömürüyü yadsıyan sömürgen ve ezik dünyanın yeni-duyarlığı konusunda bilinçleneceksiniz. ■

(1) Burada somut bir örnek vermek isterim: Batı aydınlanması kadın haklarını içermez. Kadınlar aydınlanma devrimini kuşanıp "Biz de insanız!" mücadelesine atılmışlardır, ayrı konu. Batılı feministler, pek haklı olarak, aydınlanmanın erkek egemen yüzünü sergilerler. Türkiyeli bir feminist, bu söylemi sorgulamadan benimserse, ne olur? Osmanlının nüfusa saymadığı kadınların hayatlarında köklü ve büyük iyileşmeler sağlamış Türk aydınlamasından söz ederken, "Cumhuriyetin erkek egemen baskıcılığı" derse, abesle iştigal etmiş olur!

E.A.

(2) Somut bir örnek daha: Kürt kökenli yurttaşlarımızın sorunlarını zenci ABD'lilerinkilere benzetmek, gene abesle iştigal etmektir. E.A.

(3) Kanımca klasik roman ne açıklayıcıdır ne yönlendirici. Öyle sanıyorum ki edebiyatbilimciler postmodern okumalara elverişli yapıtların karşısına sosyalist gerçekçi edebiyatı ve bu edebiyatın da o denli başarılı olmayan örneklerini koymaktadırlar. Akımın büyük ustası Gorki'nin yapıtlarında, yalınkatlıktan ya da propagandadan söz edilebilir mi? E.A.

Postmodernizm, Tartışmalar ve Uygulamalar / *Dilek Doltaş / Telos yayıncılık, 1999/192 s.*

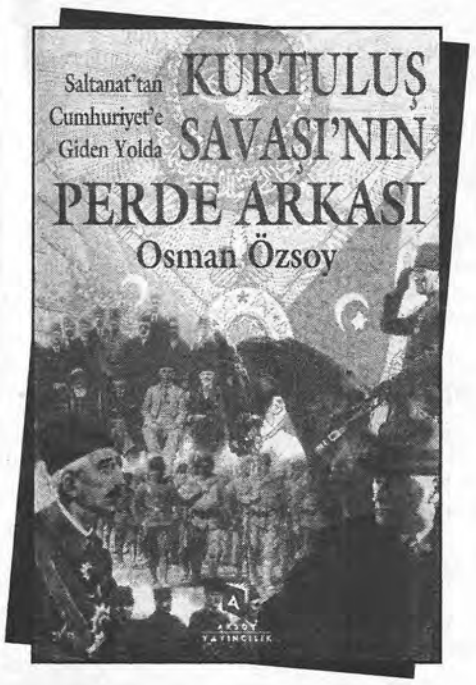

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN PERDE ARKASI /
Osman Özsoy

Dünyada benzeri olmayan Kurtuluş Savaşı'nın belgelerle gerçek öyküsü. Kurtuluş Savaşı hakkında şimdiye kadar yazılan en kapsamlı kitap: İranlılara karşı alınan tedbirler ve evlilik yasağı, çarşafın yasaklanması, Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkış nedeni ve masraflarının nasıl karşılandığı, Meclis'in efsanevi tarihi... Osman Özsoy'un 12 yıllık çalışmasının ürünü; döneme ait yerli-yabancı bilgi ve belgelerle...

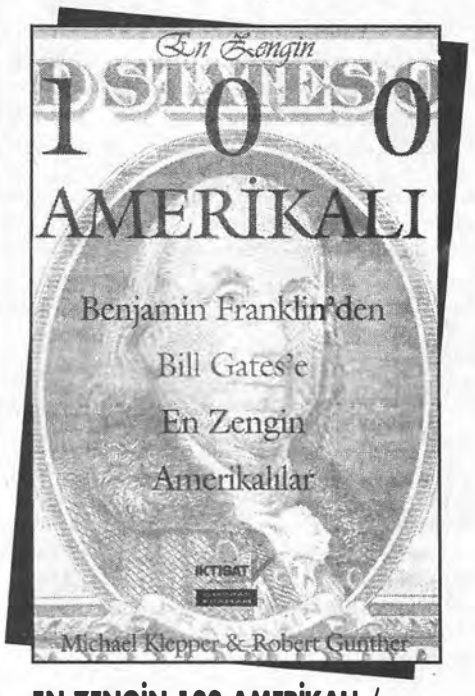

EN ZENGİN 100 AMERİKALI /
Michael Klepper & Robert Gunther

En zengin 100 Amerikalıyı zengin eden şeyler tüm dünyayı sarmıştır. Hatta evinizin içine kadar girmiştir. Oyleyse bu yaşamlar çok önemlidir. Zenginlerin yaşamları, zenginliğe gidecek yeni yolların varlığını gösterir. Bu kitapta, zengin olmanın kaynaklarının neler olabileceğini keşfedebilirsiniz. Çünkü, yüzyılımızın para politikalarıyla ilgili sloganı şudur: "Prensipte dahi olsa zenginliğin yolu herkese açıktır."

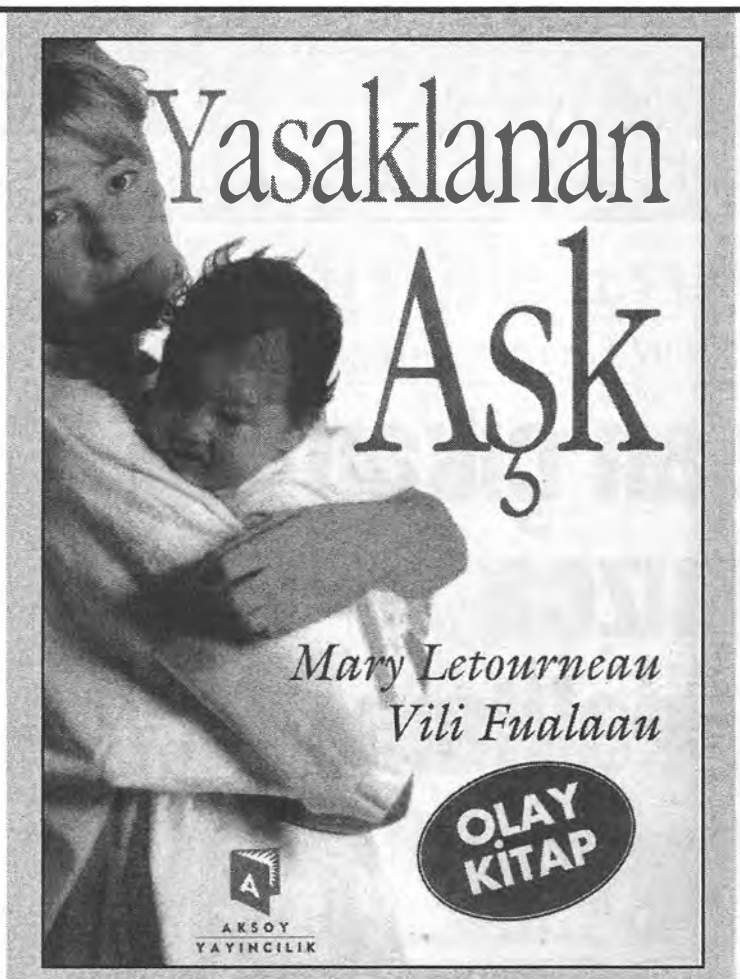

YASAKLANAN AŞK / Mary Letourneau & Vili Fualaau

Evli ve dört çocuklu 35 yaşındaki Mary'nin, 13 yaşındaki öğrencisi Vili'yle yaşadığı inanılmaz aşk. Bu aşk ve öğrencisinden iki çocuk daha doğurması yüzünden "toplumsal linç"e uğrayan ve yaşamını hapislerde sürünerek geçirmek zorunda kalan bir kadının dramı. Bu kitapta, altı çocuğuyla birlikte sıcak bir yuva kurmaktan başka bir isteği olmayan bir kadının mücadelesine tanık olacaksınız. Yasaklanan bir aşk, Amerika'da hâlâ süren bu dâvâ, hapiste bir kadın, ne yapacağını bilemeyen 13 yaşında bir erkek ve parçalanmış bir aile... Bütün kadınların ve bütün erkeklerin okuması gereken bir aşk hikâyesi. Mary ve Vili'nin kendi ağızlarından samimi ve yalın itirafları... Bu kitapta, aşk uğruna neler yapılabileceğini göreceksiniz...

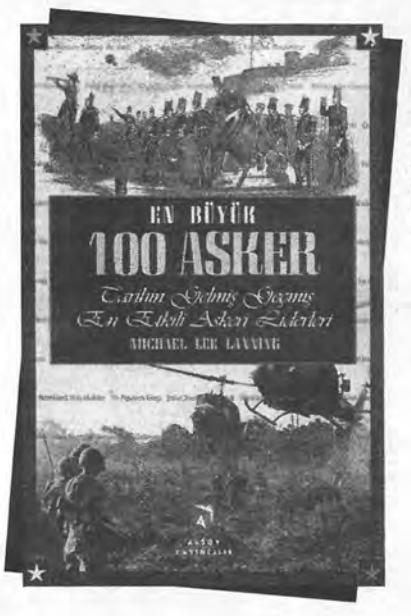

EN BÜYÜK 100 ASKER /
Michael Lee Lanning

Dünyayı titreten, devletler kurup imparatorluklara son veren 100 büyük askerin yaşamöyküsü. Dünya tarihi ekseninde, dünyayı nasıl etkilediklerinin yanıtı. Liderler savaşlarının bilançosu. Liderlerin kişilik özellikleriyle savaşların nasıl çehre değiştirdiği. Savaşların analizi, geçtikleri yıllara ait gerçekler... Günümüz liderleriyle geçmişteki liderlerin kıyaslanması açısından önemli bir kitap.

AKSOY
YAYINCILIK

AKSOY YAYINCILIK

ATATÜRK'TEN HİÇ YAYINLANMAMIŞ ANILAR /
Yurdakul Yurdakul

Atatürk'ün engin görüş, düşünce ve davranışları, herkes için örnek alınacak olaylarla dolu anılar kitabı. Atatürk'ün koruması Halil Nuri Yurdakul'un anılarından oğlu Yurdakul Yurdakul'un derlemesi. 1919 -1938 yıllarını kapsayan bu anılarda tarihi pek çok olayı aydınlatacak olaylar; Cemal Kutay'ın önsözü ve ilk kez yayınlanan fotoğraflarla...

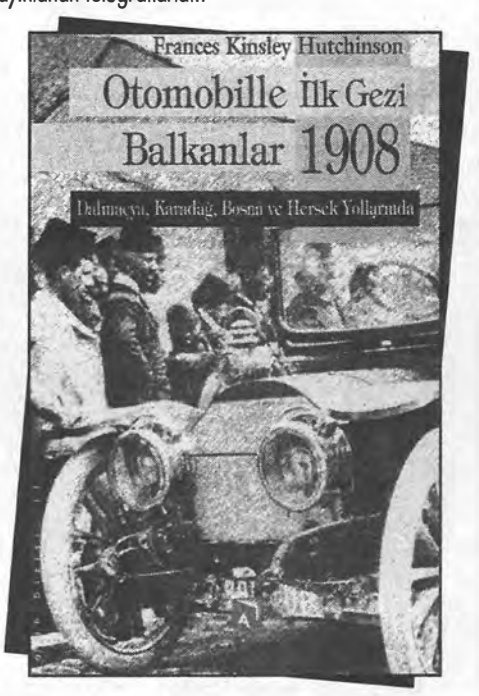

Otomobille İlk Gezi-BALKANLAR1908 /
Frances Kinsley Hutchinson

Otomobil, fotoğraf ve kıtalararası turistik gezilerin yeni başladığı 1900'lü yılları anlatan "orijinal" bir kitap. Balkanlar'ın ve Avrupa'da yaşayan insanların bu yıllardaki panoraması. Ve efsanevi araba otomobil... Otomobille gezinin tarihe geçmiş en eski belgesi. İlk basımı 1909'da yapılan kitabın tıpkıbasımı. Günümüzün en önemli sektörü turizmin tarihine belge ve fotoğraflarla bir yolculuk.

KADINLIĞIN FATURASI /
Zuhal K. Köseler

Değerli Profesör Zuhal K. Köseler'in kadına bakışıyla ilgili, kendi yaşantısından süzerek çıkardığı deneme tarzındaki ilginç bir çalışma. Anlatılamayan veya ihmale uğramışlığın kurtuluşunun ipuçları... Bu kitap, sizleri "kadın"ın dokunulmazlığını içeren yalın ve yürek dolusu yaşantısına yerleştirecek. Bu kitapta, sevişmenin eşdeğeri olan "kadın"ın "soy çoğulculuğu" diye oynaştığı erkeğini de okuyacaksınız.

ÇİZGİ-ROMAN KLASİKLERİ ARŞİV DİZİSİ

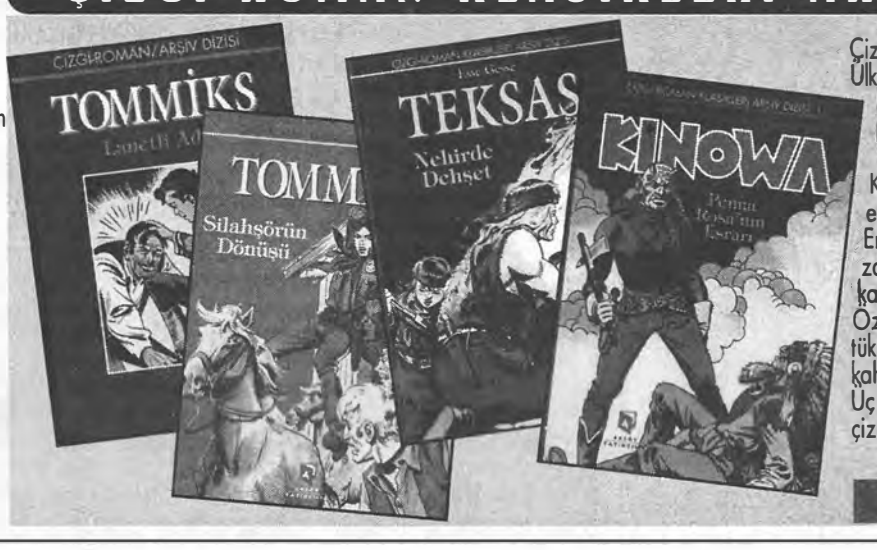

Çizgi-romanseverlere müjde!
Ülkemizde uzun yıllar önce yayınlanan çizgi-romanlar Aksoy Yayıncılık tarafından seçkin okurlara sunuluyor...

Keskin nişancı ve soluğu haydutların ensesinde olan kahraman TOMMIKS...
En çocuksu düşlerin, en karamsar zamanların ve en kötü anların kahramanı TEKSAS...
Özlediğimiz ve nesli tükendi diye üzüldüğümüz kahramanların temsilcisi KINOWA.
Üç nesle damgasını vuran bu çizgi-romanları beğeniyle okuyacaksınız.

HER AY BİR CİLT

Adres: Aksoy Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Aytar Cad. F. Ebcioğlu Sok. 25/1-2 80600 - 1. Levent - İstanbul
Telefon: (0212) 284 90 41 - 42 **Faks:** (0212) 284 84 37

Şiir Atlası

CEVAT ÇAPAN

Charles Tomlinson/ Şiirler/ Çeviren: Gökçen Ezber

"Bir yalandan çıkan ben, yalnızca El kitabı, reklam ve politikayım."

Charles Tomlinson 1927 yılında doğdu.
"Nesnelere kendi yaşamlarını" vermeyi amaçlayan şiirleri genelde, doğa manzaralarına, deneyimlere ve olaylara verilen imgeci, görsel yanıtlardır. Yapıtlarında karşılaştığımız özgünlüğün bir kaynağı, İspanyol-Amerikan yazarların etkisinde aranabilir. Octavia Paz ile bir sone dizisi üzerinde çalışmış; onun ve Antonio Machado'nun yapıtlarını *Çeviriler* (1983) adlı kitapta toplamıştır.
Ona göre şiirdeki boşluk olasılığı simgeler ve benlik bu olasılığa biraz da kendini unutarak sarılır. Bunu yaparken kişiliğin baskıcı ve yabanıl istekleri bir kenara bırakılır.

AKDENİZ

I
Mimarinin
Müzikaller oynadığı
Bu üzüm ülkesinde,
Kamçılanıyor duygular en az sözle,
Ya da şaşırtılıyor konu ve izleyici
Alışılmadık bir resmiyetle.
Bir de deniz var.

II
Deniz,
'Buruşmuş' ya da 'dalgalı', ya da
Azgın ve yırtıcı, dönüyor kendi çevresinde,
Gök görültülü yağmurlar içinde.
Kırık, gürleyen köpüklerden bir gök kubbe,
Biçimsiz acılarıyla,
Kayaları ikiye ayıran ve yabanıl -deniz
Yarı yolda, yanan renkli ışık yolunu aşıyor.

III
Bu üzüm ülkesi aynı zamanda,
Trenlerin, uçakların ve gazhanelerin ülkesi.
Unutulmayan acı "Tramvay ve saray".
Ne el kitabının, ne de düş gücünün, hoş görmediği
Bir düşünce. El kitabı biraz yalan söylüyor:
"Rahat bir otobüsle yirmi dakika uzaklıkta",
"sıra sıra selviler ve birbiri ardınca gelen
eşsiz güzellikler."
Düş gücü yalan söylemez. Tuğlayı ısırıyor;
Ve şöyle söylüyor; "Bu çelik-çeliği tadacağım.

Bir yalandan çıkan ben, yalnızca
El kitabı, reklam ve politikayım."

Demiryolu rayları boyunca deniz turları.
Aynı zamanda denizi de tanımlıyor, kabul etmek bunu.

YANSIMALAR

Saydam gölgeler gibi.Bulanıklaşıyorlar,
Uzaklaşan renklerin yolunu kesen
İnce buzun aynasıyla; ve
Gergin yara izleriyle kurşunileşmiş bir deri gibi,
Beyazlayıp çatlayan kabuk, bu biçimsizliklerden
Belirsiz bir imge çalıyor. Bir ayna yalan söylüyor ve
Aynı suçu, suskunluk içinde,
Sanatla bile işleyebiliyor: "Abartmıyorum hiçbir şeyi,
Çünkü yansımalar -gördüklerinizin ancak yarısı-
Duygularınızdan söz etmezler." Alışkanlık gibi,
Kördür doğa. Güvenmeyin onlara. Ayna olmadığımızdan,
Bizler özgürüz bu yerleşimi sorgulamaya ve
Düzenlemeye - yansıttıklarımız,
Seçtiklerimizdir. Gönül borcu duyuyoruz,
Boyun eğmesek de, köprünün kendisi gibi,
Algıladığımızda acıyla, durgun suyun karanlığını dolduran
Bir köprüyü, sevincimiz borcumuzu gösterir-
İçinden seçim yaptığımız doğaya,
Ve, o doluluğu yeniden çevreleyerek alışkanlığa,
Kış uykumuzu delip geçen kınından çıkmış imge.

ESTETİK

Somutta değil,
Açık alanlarda aranmalı gerçek:
İki duvar arasında uzanan
Sahil örneğin.
Sessizlikten sessizliği yırtan
Deniz-sesi.

VENEDİK

Kapıların yanında silikleşen sabah
Gecenin yükünü sırtlanıyor,
Evler, sıkışık küpler halinde toplanıyor.

Kıyıyı kuşatan saraydan
Gemiye binmek üzere, fakat duralıyor.
Elbisesi, sessizliğe uzanan
Bir ses perdesi.

Köprünün altında,
Yansıyan arkın içine aldığı,
Siliyor duvarları, suyu ve ufku,
Bir ışık tüneli.

İlerliyor boşlukta,
Kendi görüntüsünde yüzen bir gondol korteji.

JULİET'İN BAHÇESİ

"J'ai connu un petite fille qui quittait son jardin
Bruyamment, puis s'en revenait a pas du loup pour 'voir
Comment il etait quand elle n'etait pas la". - Sartre

Sessizce...
soluk alıp verişten daha sessizdi şimdi,
ayrılıp giden yankısının ardında
bahçenin öfkelendiğini duyuyordu:

ondan haberi olmayan çiçekler,
öylesine büyüyorlardı ki:
taşlar sertliklerini kamburlaştırıyorlardı
onun oradaki yokluğuna karşı:

içe işleyen kokular geliyordu,
gül, elma ve çürümüş yaprak,
toprak kokusu hepsinin altında,
onun olmadığı yere:

korkularını uyandırırdı yalnızca,
onun bu istekli ölümüne aldırmayan
ve kokular gönderen
böylesi varlıklar:

ve böylece aceleyle
bahçesine geri döndü sonra,
yeni bulunmuş gereksinimi
tüm Cennetin ölçüsü.

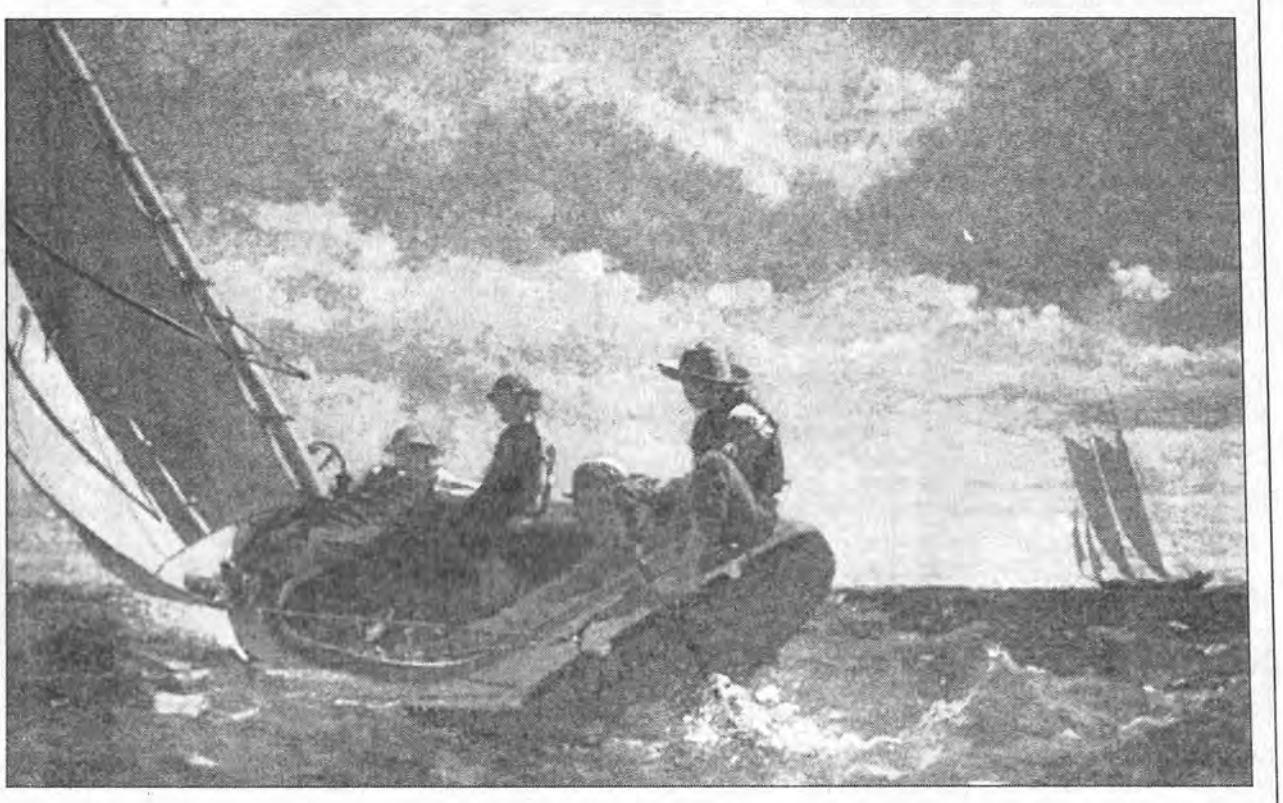

ÖĞRETMENLER, EĞİTİMCİLER, ANNELER, BABALAR!

AKSOY YAYINCILIK'TAN EĞİTİME BÜYÜK KATKI

8 yıllık eğitimin ilk anahtarı...

Akıllı düğmeler TÜRKİYE'DE

TAM 17 KİTAP!

Okul öncesi ve ilköğretimin ön sınıflarındaki çocuklar için

AKSOY EĞİTİM SETİ - AKILLI DÜĞMELER, tüm dünya okullarıyla birlikte Türkiye'de. Çocuklarınız resim yapacak, okuyacak, şarkı söyleyecek, el becerilerini geliştirecek ve eğlenerek öğrenecekler...

- **AKSOY EĞİTİM SETİ,** okul öncesi ve ilköğretim çocuklarına yönelik, çocukların kendi kendilerine oynayabilecekleri bir oyundur. Bu oyuna başladıklarında, çocuklarınızdaki gelişmeyi görecek ve yoğun ilgileriyle karşılaşacaksınız.

- **17 KİTAP ve KONTROL TABLOSU, ÖZEL SIRT ÇANTASIYLA BİRLİKTE HEPSİ BİR ARADA...**

- **AKSOY EĞİTİM SETİ,** çocuklarınızın ilgi ve öğrenme alanını belirleyerek geliştiren vazgeçilmez bir oyun olacak. Öğrenme hızlarına şaşıracaksınız...

EĞLENEREK ÖĞRENELİM!

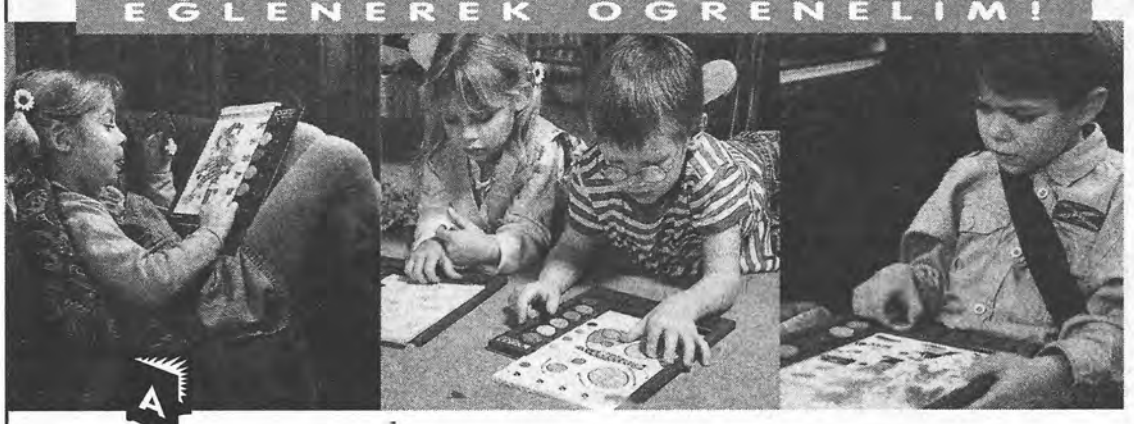

AKSOY YAYINCILIK

Aksoy Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. Aytar Cad. F. Elbcioğlu Sok. 25/1-2 80600 - 1. Levent/İstanbul
Tel: (0212) 284 84 36, 284 90 41 - 42 Faks: (0212) 284 84 37

AKSOY EĞİTİM SETİ İSTEK KUPONU

Adı, Soyadı:

Ev Adresi:

İş Adresi:

Ev Tel: İş Tel:

Türkiye Genel Dağıtımı:
Kök Yayıncılık Ltd. Şti. Merkez: Konur Sok. No: 8/6 Kızılay/Ankara
Tel: (0312) 425 69 77 Faks: (0312) 417 34 71
İstanbul Böl. Müd.: Otello Kamil Sok. No: 5/22 Gayrettepe/İstanbul, Telefaks: (0212) 288 65 53
İzmir Böl. Müd.: Ziya Gökalp Bulvarı No: 27/6 Alsancak/İzmir, Telefaks: (0232) 422 14 37

• TÜRKİYE GENELİNDE ACENTELİKLER VE TEMSİLCİLİKLER VERİLECEKTİR.

ÇOCUKLAR İÇİN KİTAPLAR

Hazırlayanlar: Aytül Akal❖ Aysel Gürmen❖ Ayla Çınaroğlu❖ **Çizimler:** Mustafa Delioğlu

Minik Ayı Vadu Sevginin Gücünü Kanıtlıyor, Ayfer Gürdal Ünal
Resimleyen: Saadet Ceylan
Çınar Yayınları

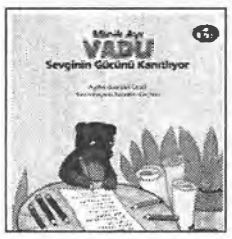

Okuma Yaşı: 4-7
Minik Ayı Vadu'nun babası çok üzgündür. Ormandaki diğer ayı aileleri ile birlikte söğütlük bölgede ev yaptırmak ister ama, parası yetmez. Minik Vadu bunu öğrenince, ormandaki bütün arkadaşlarını toplar ve bir "Dostluk Gösterisi ve Panayırı" düzenler. Böylece, panayıra gelenler giriş ücreti ödeyerek, Vadu'nun babasına yardımcı olurlar. Panayırda kimler kimler yoktur ki! İspanyol dansı yapan gergedanlar, bal yapan hipopotamlar, konser veren geyikler... Bu şenlikli panayır, orman halkının birbirine olan sevgisini ve yardımlaşmanın güzelliğini kanıtlar. Baba Madu da, üzüntüsünün boşa olduğunu, çünkü çalışarak istenen hedefe ulaşabileceğini anlar.

Gülperi'nin Serüvenleri/ Midilli Çiftliğini Kurtarın, Thomas Brezina
Türkçesi: Esat Nermi
Resimleyen: Bernhard Förth
Say Yayınları

Okuma Yaşı: 8-12
Gülperi bu kitapta, hayvanlara zarar vermek isteyen kötü insanların peşindedir... Midilli çiftliğindeki midillilere garip bir şeyler olur. Gülperi'nin veteriner olan babası, midillilerin zehirlenmiş olduğunu düşünür, ama bu nasıl olmuştur, bunu bir türlü çözemez. Oysa, zehrin ilacını bulmak ve midillileri kurtarmak için çok az zaman kalmıştır. Gülperi, bu konuda araştırmalar yaparken, bir dostlarına yardım etmek için, altı yavru köpeğin bakımını üstlenir. Yakın çiftlikte yaşayan ünlü bir şarkıcının, turneye çıkabilmek için oğlunu Gülperi'lerin evinde bırakması, ardından kendini beğenmiş, uzak bir akrabanın da evlerinde yatıya kalmasıyla, evde bir curcunadır başlar. Gülperi midillileri kurtarmak zorundadır. Üstlik çok sevdiği atı Kasırga'nın da aynı şekilde zehirlenmiş olacağından kuşkulanmaktadır. Heyecanlı araştırmalar, ölüm tehditleriyle iyice karmaşık bir hal alır. "Gülperi" dizisi, çocuklara her kitapta ilginç bir macera sunarken, bir yandan, hayvan sevgisini pekiştiriyor. Konusu, kurgusu ve diliyle, bütün çocuklara önerilebilecek çok güzel bir kitap dizisi...

Kaplumbağa, Roald Dahl
Türkçesi: Cem Akaş
Resimleyen: Quentin Blake
Yapı Kredi Yayınları

Okuma Yaşı: 8-11
Zıpzıp Bey, Gümüş Hanım'ın üst katında oturur. Balkonundan, Gümüş Hanım'ın balkonunu görür. Ne var bunda demeyin, bu çok önemli, çünkü Zıpzıp Bey, Gümüş Hanım'a aşıktır! Çok çekingen bir adam olduğundan, Gümüş Hanım'a bir türlü açılamaz. Gümüş Hanım'ın Alfi adında bir kaplumbağası vardır. Bu kaplumbağanın yemeklerini yiyip büyümesini çok istemektedir. Zıpzıp Bey bunu duyunca.... Ah bilseniz neler yapar! Kurduğu plan yüzünden evinde kaplumbağadan geçilmez; kaplumbağalara basmamak için adımlarını çok dikkatli atmak zorunda kalır, ama olsun. Sonunda... Evet, bu kitabı mutlaka okumalısınız. Hele kaplumbağa beslemeyi sevenler hiç kaçırmasın!

Gezgin Kertenkele ile Kutup Ayısı, Ayla Kutlu, Resimleyen: Ülkü Günay
Bilgi Yayınevi
Okuma Yaşı: 8-11
Kitapta yer alan beş öykü de, denizle ilgili. Aslında son öykü. bir dağda geçiyor ama, bu dağ eskiden denizin dibindeymiş ve bu yüzden üzeri deniz hayvanlarının fosilleriyle doluymuş! İlk öyküde, büyüklüğü ve güzelliğiyle böbürlenen büyük balığın başına gelenleri okurken, denizler dünyasında balıkların nasıl yardımlaştıklarını öğreniyoruz. "Suya Küsen Kurbağa" öyküsünde, kendini beğenmiş, bencil bir kurbağanın macerasını okuyoruz. "Yavru Kertenkele ile Kutup Ayısı"nın arkadaşlıkları, her ikisinin de maceracı bir ruha sahip olmalarından kaynaklanıyor. İkisi de araştırmak, görmek ve dünyayı tanımak istiyorlar. Aslında onların başlarından geçenler, pek inanılacak gibi değil ama, zaten öykünün sonunda yazar, "Peki onların anlattıklarının aksini kim kanıtlayacak?" diye soruyor. "Serüvenlerin biraz olay, çokça da hayal olduğunu herkes bilir." Eh, bu kitaptaki öykülerin de biraz olay, çokça da hayal olması, bundandır...

Mendilli Güzel, Cuma Karataş
Resimleyen: Belirtilmemiş
Gendaş

Okuma Yaşı: 14+
Bu kitapta yer alan altı masal da çocuklar için değil, yetişkinler için yazılmış olmalı.. Masallardan küçük alıntılar, neden böyle düşündüğümü anlatabilir. "Çengili Kalenin Mendilli Güzeli" öyküsünde, "Kadın gündüz kaleye aldığı erkekleri öldürüyor, kanlarını içiyormuş." Küçük kardeş "...hançeri ile kadının boynunu kesmiş." Kadını öldürünce de "mallarını, eşyalarını alarak" eve dönmüş. Bu masallarda öldürmek de serbest, öldürdüğünün mallarını alarak zengin olmak da!"İki Kardeş" masalında da, çocuklarını öldürmek isteyen bir baba ve üvey anne var. "Babanız ve anneniz sizi öldürüp kanınızı tarlaya akıtacaklar," diye uyarır çocukları, bir kuş. "Sefil Mehemet" masalındaki Mehemet ise, gerçekten sefilmiş doğrusu. İş bulmak üzere arkadaşlarıyla yola çıkar. Dinlendikleri mağarada bir dev çıkar karşılarına. Dev arkadaşlarının "başını koparark" öldürürken, Sefil Mehemet kurnazlıkla kendini kurtarır. Ölen arkadaşlarının ailelerine de, "Ben ne bileyim. Köyden çıkınca her birimiz bir yöne dağıldık. Bir daha da birbirimizi görmedik," diyerek yalanla başından savar. Daha sonra, başkalarıyla çıkar iş aramaya. Yine arkadaşlarının öldürüldüğünü görür ama Sefil Mehemet kendini kurtarıp köye döndüğünde, diğerlerinden haberi olmadığını söyler. Masalın sonunda Sefil Mehemet'e güzel bir kadın ve iyi bir yaşam nasip olur... Bence bu masallar çocuklar için çok sakıncalı.

Oyunlu Şarkılar, Mahiye Morgül
Resimleyen: Şükran Kırcı
Kök Yayıncılık

Okuma Yaşı: 4-6
Bir-iki dizelik sade cümleler, aynı melodi içinde tekrarlanırken, çocuklar şarkı sözlerine uygun oyunlar oynarlar. Kitabın bir sayfası öğretmenlere, bir sayfası çocuklara... "Eğitimde Yaratıcı Drama" yöntemi kullanılarak hazırlanan bu kitap, şarkı söylerken oynamak, oynarken öğrenmek isteyenler için...

*** İyi kitaplar, en iyi üniversite yerine geçer.**
- Emerson

Bir yazar: Ayfer Gürdal Ünal ile tele-röportaj

-Alo, Ayfer Gürdal Ünal?
- Buyrun, benim.
- Ayfer Hanım, sizinle tele-röportaj yapmak istiyordum...
- Aman Tanrım durun sigaramı yakayım. Buyrun hazırım!
- Çok hoş ciltli iki kitabınızı okumuştum. Biri "Büyülü Bahçe" diğeri "Doğum Gününde Gelen Ağaç" idi. Şimdi de Minik Ayı Vadu dizisini okuyorum. Peki, Vadu'lar neden diğerleri gibi ciltli değil?
- Ben çocuklara güzel şeyler yapmamız gerektiğine inanıyorum. İlk iki kitabımın ciltli olması da bu nedenleydi. Çocukların kitaplıklarında kalıcı olan kitaplar yapmak, onlara hak ettikleri değerleri verebilmek istedim. Ancak sonunda, ciltli kitapların çok pahalıya mal olduğunu ve bu yüzden çocuklara ulaşamadığını gördüm. Vadu'ların ciltsiz çıkması bu yüzden...
- Minik Vadu tipi nerden aklınıza geldi?
- Vadu, biraz benim içimdeki çocuk olduğu için, biraz da "ayı" tipini çok sevdiğim için ortaya çıktı. Gerek yaşamda karşılaştığım şeyleri, gerekse çocuklara vermek istediğim mesajları anlatabilmek için, bir hayvan tipinin daha uygun olacağını düşünmüştüm. Böylece mesajlarımı, minik bir ayının yaşamı içine yedirerek anlatmayı tercih ettim. Vadu böyle doğdu.
- Bahçe, ağaç, orman... Hep doğanın öğeleri. Doğayı seviyorsunuz galiba...
- Çoook.
- Mesleğiniz nedir?
- İşletmeyi bitirdim. Uzun yıllar yönetici olarak çalıştım. Emekli olunca kendimi çocuk kitapları yazmaya verdim. Bir de kitap çevirisi yapıyorum.
- Hangi dil?
- İngilizce-Türkçe. İşletme kitapları..
- Kaç kitabınız yayımlandı?
- 7 kitap.
- Size yazmak isteyen küçük okurlarınız için adresinizi verebilir misiniz?
- İş Bankası Blokları, A Blok, D. 7 Fenerbahçe 81300 İstanbul.
- İlk kitabınız?
- "Doğum Gününde Gelen Ağaç".
- Hatırladığım kadarıyla, o kitabınızı da Saadet Ceylan çizmişti. Neden hep aynı çizerle çalışıyorsunuz.
- Saadet Ceylan benim tam hayalimde canlandırdığım ayı tipini çizdi. Aramızda müthiş bir uyum var.
- Son okuduğunuz çocuk kitabı?
- "Kirpi", Sulhi Dölek'ten bir gençlik kitabı; bir de "Annem Düştü Beşikten", Semiha Türkyılmaz'ın bir masalı.
- Yeni projeler var mı?
- Bekleyen üç projem var. Resimlenmiş, baskıya hazır, ancak basılmak için piyasadaki krizin atlatılmasını bekliyor. İsimleri, "Vadu", "Zümrüt Taşlı Ejderha" ve "Dolaptaki Hayalet". Aa, bir de atlarla ilgili bir gençlik kitabı yazmak var hayalimde; henüz başlayamadım ama bir gün mutlaka yazacağım.
- Teşekkürler...

ZİNCİR BULMACA

Bir harf yazılır her kutuya, her sözcük bir sonraki uzun kutuların sonunda biter. Her sözcük bir öncekine bağlıdır ve bir sonrakine. İşte ZİNCİR BULMACA oluşur böylece. ❖

481. sayıdaki bulmacanın çözümü:
SABAHŞİŞKORKUMULANONİMETKENS TİTÜRLERİNCE

Sayı 481'i çözenler (Kitaplar 480-481)
Selin Tuncer, Deniz Özcan, Batuhan Berk Ay, Deniz Tekayak, Z. Burcu Canbolat, Cem Kayaalp, Başak Kaşıkçı, Hakan Tarhan, Temmuz Coşkun, Ekin Veral, Ceren Hatip, Hazar Kumaş, Zeynep Akça

Çöz-Kazan:

Çözdükleri bulmacayı aşağıdaki adresimize gönderen veya fakslayan 14 yaşından küçük okurlarımız arasında yapılacak çekilişte, bu sayfada iki hafta içinde tanıtımı yapılan kitap sayısı kadar okurumuz, bu kitaplardan bir tanesini kazanacaktır. Zarfın üstüne kendi adınızı, yaşınızı ve adresinizi yazmayı da unutmayın. Bulmacanın çözümü on beş gün sonra.
Adresimiz: Aytül Akal, Kemeraltı Cad. Öney İş Hanı No: 2 Kat: 5 80030 Karaköy-İstanbul
Faks: (0212) 243 41 60

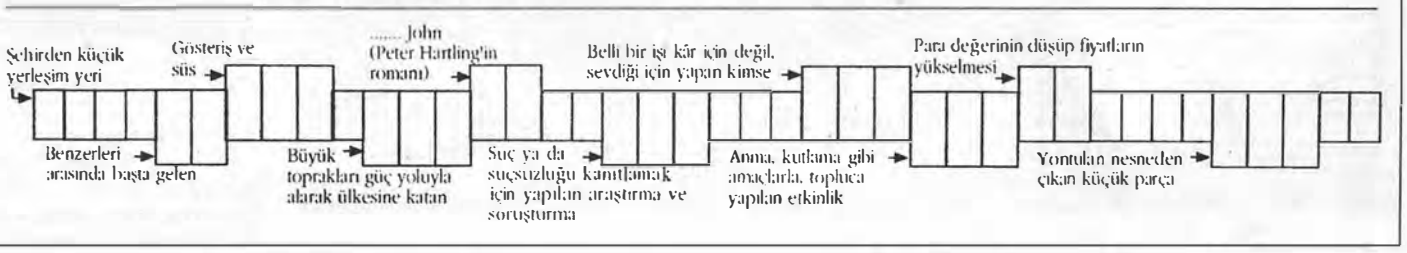

Vitrindekiler

Paris Düşerken/*İlya Ehrenburg/Çevirenler: Attila Tokatlı ve Erdoğan Tokatlı/Can Yayınları/Cilt I + Cilt II: 626 s.*

Sovyet döneminin en büyük yazarlarından biri olan İlya Ehrenburg (1891 - 1967), "Paris Düşerken" adlı romanını bitirdiğinde (1941) elli yaşındaydı. Bu roman, yazdıkları arasında en beğenilen, en başarılı yapıtı oldu. İlya Ehrenburg, bu romanında, Fransa'nın çürüyüp kokuşmuş yüksek sosyetesini ve vatan satıcılarıyla dolu Parlamento ortanını parlak bir anlatımla gözler önüne sererken, bir yandan da Fransız Ulusal Direniş Hareketi'nin, o adı sanı bilinmez kahramanları tarafından nasıl oluşturulup nasıl örgütlendiğini çarpıcı sahnelerle dile getirir. 1947'de yazdığı "Fırtına" ve daha sonra yazıp ancak 1952'de yayımladığı "Dokuzuncu Dalga" adlı romanlarında insanlık tarihinin korkunç savaşlarla boğuştuğu o acılı günleri büyük bir ustalıkla anlatır. İki kardeşin, Attila Tokatlı ve Erdoğan Tokatlı'nın birlikte çevirdikleri "Paris Düşürken" adlı bu dev romanı iki cilt olarak sunuyoruz.

Orta(daki) Asya Ülkeleri/*Mustafa Balbay/Cumhuriyet Kitapları/256 s.*

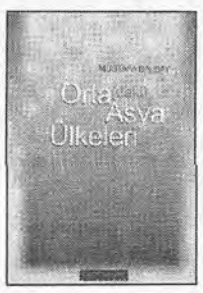

"Orta Asya coğrafyasının pek çok yerinde, Atatürk'ün 29 Ekim 1933'te Çankaya Köşkü'ndeki bir kabulde söylediği şu sözlerin yoğun dağıtıma hazır çoğaltılmasıyla karşılaştım: "Bugün Sovyetler Birliği, dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse bugünden kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya - Macaristan gibi parçalanabilir, ufalabilir. Bugün elinde sımsıkı tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir... Bizim bu dostluğumuz idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprülerini sağlam tutarak. Dil bir köprüdür... İnanç bir köprüdür... Tarih bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimizin içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekli." Tarihsel öngörü diye buna denir. 1990'lı yıllara bakınca, Türkiye'nin bu süreci çok "noksanlı" karşıladığı dikkati çekiyor. Moğolistan'dan başlayıp Batum'da noktaladığım Orta Asya gezisini tanımlayacak satır başları şunlar olabilir: 90'lı yılların değişimi... Geleneklerin kalıcılığı... Geleceğin parlaklığı ve belirsizliği... Türk dillerinin zenginliği... İnsan ilişkilerinin sıcaklığı... Hazar Denizi'ni birlikte geçtiğimiz, Azeri Ramiz Bey, Türkleri hoş şivesiyle aynen şöyle anlattı: "Türkler bir gözünü açtı, ok attı. Öteki gözünü açtı, kılıç çekti. Şöyle silkelendi, ata bindi. Şimdi yatıyorık, yatanda..." Sözü uzatmayalım, ayrıntılar içeride" diyor Mustafa Balbay.

Belgelerle Türk Eczacılığı II/*Gülnur ve Mert Sandalcı/Dr. Nejat E. Eczacıbaşı Vakfı Yayını/271 s.*

Türk Eczacılığının yüz yılı aşkın bir dönemdeki durumunu, özelliklerini, gelişimini belgeleyen bu kapsamlı çalışma, Gülnur ve Mert Sandalcı'nın on yıldan fazla bir süre içinde oluşturdukları koleksiyonun ürünü. Eczacılık Mektebi'nin ilk mezunlarını verdiği 1840 yılından, Türkiye Eczacılar Almanağı'nın yayımlandığı 1949 yılına uzanan dönemde Türk eczacılığına ilişkin çok çeşitli belge ve objeleri bir araya getiren "Belgelerle Türk Eczacılığı"nın ilk cildinde antiyeler, kartpostallar, mektup zarfları, posta havaleleri, reçete iade zarfları ve telegraflar sunulmuştu. Yapıtın bu ikinci cildinde Türkiye eczahanelerinde hazırlanmış çok ilginç reçete örneklerinden yola çıkılarak, eczacılık tarihimizin karanlıkta kalmış birçok yönüne ışık tutulmakta.

75 Yılda Köylerden Şehirlere/*Tarih Vakfı Yayınları/359 s.*

1920'lerin ünlü özdeyişi: "Köylü memleketin efendisidir"; popülist bir söylemden ve ülke nüfusunun yüzde 80'ini meydana getiren köylü kitlelerine paternalist bir selamdan mı ibaretti? Kuşkusuz daha fazla, daha anlamlı birşey: Bir emir, bir istem ve bir özlemdi. Yorgun, yoksul, kendi içine kapalı milyonlara; "uyanın, silkinin, olmanız gereken yere yükselin" çağrısı yapılıyordu. Sonraki yıllarda köylü memleketin efendisi olamasa da, özellikle 1950'lerden sonra, popülist politikaların oy deposu olarak ön plana geçti. 1970'lere gelene kadar, ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturmayı sürdüren, 1990'larda kentsel nüfusa oranla gerileyen tarımcı köylü nüfus, tarım kesimi ve kırlar; 1980'lere gelene kadar her dönemde, hem siyasal hareketlerin, hem ekonomi politikalarının, hem sosyal bilimlerin gündeminde baş köşelerde kaldı. "75 Yılda Köylerden Şehirlere" kitabı, 75. yıl boyunca kırsal Türkiye'yi, köyü, köylüyü, Cumhuriyet'in kurucu kadrolarından günümüze tarım ve köylü politikalarını ve güncel sonuçlarıyla da önem kazanan göç olgusunu çeşitli yönleriyle sergilemeyi, hatırlatmayı amaçlıyor. 75 Yılda Köylerden Şehirlere, 1990'lar Türkiye'sinde gündemin arka sıralarına atılmaya "göç" dalgalarıyla cevap veren bir kesimin 75 yıllık macerası.

Küreselleşme ve Türkiye/*Nazım Güvenç/BDS Yayınları/327 s.*

Elimizdeki kitapta, küreselleşme olgusu hem 1980'lerden itibaren zirvedeki bir dinamik, hem de dünyada ve Türkiye'de son 500 yıldır gitgide gelişerek gelen bir süreç olarak incelenmiş. Kuramsal çözümlemeler hep yaşamın içinden ve en güncel somut uygulamalarla beslenerek, örneklendirilerek sentezlere varılmış. Neredeyse 100 yıllık emperyalizm kuramı küreselleşme ışığında yenilenmiş; Türkiye'nin 1492'den bu yanaki gelişimi yeni bir bakışla değerlendirilmiş.

Hayat Bir Emrin Var Mı?/*Cezmi Ersöz/Gendaş Yayınları/190 s.*

Yazar Hulki Aktunç Cezmi Ersöz hakkında şöyle demiş: "Nerede bir Cezmi Ersöz yazısı, şiiri görsem, önce onu okumak isterim. Neden? Nedenini de hem bilirim, hem bilmem. Bilirim: Varlığı, bitimsiz muhalefettir onun. Bilirim: Bir kaşiftir o. Bilirim: Bir "kendinde üslup"tur o. Bilirim: Yunus'un genleri vardır onda. Bilmem de: Benim sözcüklerle tanımlamaya kalkıştığım Cezmi Ersöz yazısı, o sözcüklerin dışına taşar sürekli. Bilmem: Bildiğimi sandığım anda, vaha avlayacaktır beni... Yaşamı ve öğrenmeyi seçtiğim için bilmem. Soruyor: "Hayat, Bir Emrin Var mı?""

Büyük, Küçük ve İnsan Zihni/*Roger Penrose/Çeviren: Cenk Türkman/Sarmal Yayınları/213 s.*

"Büyük, Küçük ve İnsan Zihni", Penrose'un 21. yüzyıl kuramsal fiziğine bakışına kolay anlaşılabilir, aydınlatıcı ve yeni düşünce yolları yaratan bir giriş. Kitap, Penrose'un evrenin büyük ölçekli fiziği, kuantumu küçük ölçekli fiziği ve zihnin fiziğine ilişkin büyük yankılar uyandıran düşüncelerinin eleştirel olarak tartışılması ve irdelenmesini içermekte. Bu yapıtında Penrose, beynin çalışması ve insan zihninin doğasını anlamakta yararlı olacağına inandığı yeni radikal kavramlar geliştirmektedir. Bu görüşler daha sonra kitapta farklı alanlardan üç farklı uzman tarafından tartışma masasına yatırılmaktadır: Kuramsal fizikçi ve kosmolojist Stephen Hawking, bilim felsefecileri Abner Shimony ve Nancy Cartwright...

Sarıkamış/*Em. Kur. Yarbay Köprülülü Şerif (İlden)/Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları/259 s.*

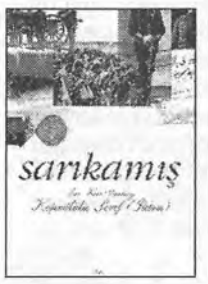

"Burdan o dağlara baktığımızda, üzerine kar düşmüş çalılıklar görürdük. O çalılıkların, kurda kuşa yem olmuş askerlerimizin kemikleri olduğunu oraya gidince anladık." Vaktiyle Sarıkamışlı bir ihtiyarın söylediği bu sözler, tarihimizde Sarıkamış Harekatı olarak bilinen facianın boyutlarını özlü bir biçimde yansıtıyor. Sarıkamış olayı Birinci Dünya Savaşı'nda yaşanmış, tam 90.000 insanımızın ölümüyle sonuçlanmış trajik bir serüvendi. Bu serüveni bilgisiz ve hırslı insanlar yarattı. Olayın içinde yaşayan Kurmay Yarbay Köprülülü Şerif Bey'in kitaplaştırdığı anılarını ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz.

Eleştiriye Kısa Önsöz/*Jean Paulhan/Çeviren: Uğur Güven/Dokuz Eylül Yayınları/61 s.*

Jean Paulhan eleştiri üzerine şöyle diyor: "Eleştirmenlerin yergisi günümüzde çok daha fazla katkıda bulunuyor yapıta. Eğer Marquis de Sade, Baudelaire, Rimbaud, Lautreamont, Mallarme şaşırtıcı bir canlılıkla bize ulaşıyorsa, bu Jules Janin, Brunetiere, Maurras, France, Faguet, Gourmont gibi eleştirmenlerin kimi karalama ve aşağılamaları sayesindedir. Olumsuz eleştiri, yazarı alkolün meyveyi koruduğundan çok daha iyi korumaktadır." Jean Paulhan'ın ünlü yapıtı ilk kez Türkçe'de.

Günce II/*Henri - Frederic Amiel/Çeviren: M. Mukadder Yakupoğlu/Mor Yayınları/241 s.*

İlk cildi bir yıl kadar önce yayımlanan Amiel'in güncesinin bu elimizdeki ikinci cildi 1 Haziran 1866 ile 31 aralık 1866 tarihleri arasını kapsıyor. İlginç bir düşünürün yaşamından günleri izlemek onunla birlikteymişsiniz duygusu veriyor insana. Kitabı yine M. Mukadder Yakupoğlu dilimize aktarmış.

Lanetli Pay/*George Bataille/Çeviren: M. Mukadder Yakupoğlu/Mor Yayınları/217 s.*

George Bataille 1933 yılında yazdığı "Harcama Kavramı" adlı makalesinden sonra ekonomi üzerinde yaptığı yoğun çalışmalarını 1949 yılında yayımlanan "Lanetli Pay"la doruk noktasına ulaştırmıştır Lanetli Pay, Bataille'ın doğa, insan, ekonomi ve tarih felsefelerini sistematik bir bütünlük içinde verdiği tek yapıtıdır. "Savaşın kaçınılmaz olduğuna inanmayı engelleyen şey, Clausewitz'in formülünü tersine çevirirsek, ekonominin, bugünkü koşullarda savaşı başka yöntemlerle sürdüreceği düşüncesidir." George Bataille bu sözleriyle insan doğasındaki saldırganlığın ekonominin devinimi içine nasıl yerleştiğini çarpıcı bir biçimde göstermektedir.

Bir Danışmanın Güncelleri: Sobe/*Kenan Ödemiş Beysoylu/Kendi Yayını/246 s.*

"Konuşmak, yazmak ve bunları herhangi bir şekilde yayımlamak Anayasal haklarımız içerisinde tariflendi-

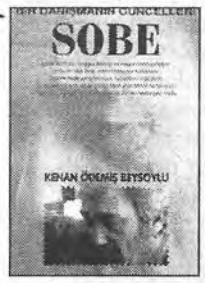

rilmiş, kişisel özgürlüklerimizden en önemlisidir diye düşünüyorum. Yirmi altı yıl Amerika serüvenimden sonra; memleketimin mi beni hak edemediği, ya da benim mi memleketimi hak edemediğim konusunda bir karar vererek; yaşanacak ve korunacak bir tane Türkiye olduğunu kabul edip bu ülkede kalmaya karar verdim. Pala bıyıklı, göğüsleri kıllı magandalarıyla, döner bıçaklarıyla maçlara giden spor kulüpleri taraftarlarıyla, kendi konuştuğunu kendisi anlayamayan politikacılarıyla, etlisütlü sanatçılarıyla, çete ve mafyalarıyla, kolay zengin olmanın yöntemini iyi bilen hızlı zenginleriyle, çocuğuna süt çalan kadının altı ay hapis yatırıldığı, dokuz dilim baklavanın bedelini dokuz ay yatarak ödeyen gençleriyle, fakirlik çizgisinin sefalet çizgisinin de altına düşürüldüğü bu sevimli ülkemde, bunlardan şikayet edenlere ve temiz ellere hizmet etmek isteyenlere; ben de sizinleyim demek için buradayım. Ve unutmayın ben sadece bir danışmanım. Ne önemli bir insan ne de bir politikacı." diyor Beysoylu kitabının önsözünde. Kitabın isteme adresi: - İ. T. Ü. KOSGEB İstanbul Teknoloji Geliştirme Merkezi- Ayazağa Kampüsü Maslak/İstanbul ;Tel: 0212 - 285 05 00 /127

Büyük Özlem/*Marcel Möring/Çeviren: Nurten Akan/Can Yayınları/240 s.*

Marcel Möring, Hollanda'nın en beğenilen genç yazarlarından biri. 1990 yılında yayımlanan Mendel adlı ilk romanıyla, yılın en başarılı genç yazarına verilen 'Geertjan Lubberhuizen Ödülü'nü kazanmıştı. "Büyük Özlem", yazarın ikinci kitabı. Bu roman, eleştirmenlerden olağanüstü övgüler almış, 1992 yılı boyunca en çok satan kitaplar listesinin başından inmemişti. Bir anılar romanı sayılabilecek olan Büyük Özlem, sevilen bir kitabın sayfaları arasına iğneyle tutturulmuş kelebek kanatlarının tüm büyüleyici izleri gibi, okurun belleğinde, uçmadan, parçalanıp dağılmadan kalacaktır. Okuduktan sonra kolay kolay da unutulmayacak bir roman.

En Yakın ve En Uzak/*Rosetta Loy/Çeviren: Nihal Önol/Can Yayınları/207 s.*

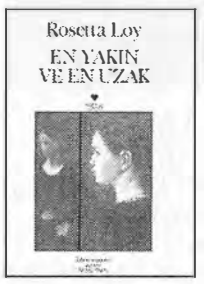

Rosetta Loy, bu kitabını 1995 yılında İtalya'da yayımladı. 1930'lu yıllarda, Roma'da varlıklı bir ailenin evinde başlayan roman, Avrupa'nın en huzursuz döneminde geçer. Lorenza ve ailesi, yanlarına sığınan genç bilim adamı Arturo'nun gelmesiyle birlikte kendilerini içinden çıkılmaz bir serüvenin ortasında bulurlar. Evin küçük kızı Lorenza, annesi ve babasıyla bu genç adam arasında alışılmadık bir bağ olduğunu sezse de bunun ne olduğunu bir türlü çözemez. Küçük kız savaş boyunca kaldığı büyükannesinin İsviçre'deki evinden savaşın bitiminde yetişkin bir genç kız olarak döndüğünde, annesiyle üvey kızkardeşi Margot'yu birbirine bağlayan trajik gizi çözecektir. Rosetta Loy, artalanında İkinci Dünya Savaşının ve ırk ayrımcılığının acımasız görüntülerini çizdiği bu romanında, okuru, Lorenza'nın ailesiyle sınırlı kalmayan, 'suç' ve 'ceza' kavramlarının irdelendiği bir dramın içine kusursuz bir psikolojik işleyişle çekiyor.

Türkiye Avrupa'nın Eşiğinde/*Erik Cornell/Çeviren: Gülseren Ergün/Cem Yayınevi/191 s.*

Elimizdeki kitapta, Anadolu'nun Avrupa tarihindeki jeopolitik rolüne, Hıristiyanlığın çekirdek ülkesi Roma eyaletine, oradan Osmanlıların Balkanları zaptına ve Türkiye'nin bir asır süresince Rusya ve Sovyet yayılmacılığına karşı koyuşunda Batının desteğine kısaca değiniliyor. Asıl dikkatler ise, son on yıldaki gelişmelere ve günümüz Türkiye'sinin kendine özgü olaylarına çekilmiş. Türkiye'nin güncel sorunları olan: Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkışı, Kürt sorununun doğuşu, askerlerin iç politikadaki rolü, insan hakları reformları konusunda verilen mücadele, laikliğin karşısında tutucu islam, yeni Türk cumhuriyetlerinin doğuşu ve Kafkasya'daki huzursuzluklar tarihsel gelişmeleri ile ayrı bölümlerde ele alınıyor.

Sıfır Noktası/*William Gibson/Çeviren: Özlem Kurdoğlu/Sarmal Yayınevi/389 s.*

Siberuzay ve sanal gerçeklik kavramlarının fikir babası sayılan Gibson, bu romanda da NEURAMENCER'daki çizgi üzerinden yürüyor ve bilgisayar ağına bağlı global gettoya boylu boyunca dalıyor. Bilimkurgunun klasik kalıplarının dışında, burada, bildiğimiz bir coğrafyada geçen ama çoğu zaman 'gerçek' olanla 'sanal' olanın birbirinden ayrılamadığı nefes kesen bir serüven.

Küreselleşme Çağında Kapitalizm/*Samir Amin/Çeviren: Vasıf Erenus/Sarmal Yayınevi/200 s.*

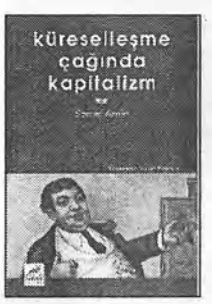

Samir Amin, "Küreselleşme Çağında Kapitalizm"de küreselleşmenin kaçınılmazlığına ilişkin basite indirgenmiş egemen söylemin sistematik bir eleştirisini yapıyor. Dünya kapitalizmini iki çelişkinin nitelendirdiğini öne sürüyor: Bir yanda birikimi yöneten ekonomik güçlerin ağırlık merkezlerinin tek ülkenin sınırları dışına çıkartılması, öte yanda tüm sistemin yönetilmesinde bağdaşım sağlayacak dünya düzeyinde siyasal, toplumsal, ideolojik ve kültürel bir çatının olmaması. Samir Amin bu yapıtında gelecek için birçok farklı "dünya düzeni" olasılığının bulunmasının bizi yeni "dünya düzeni"ne ilişkin alternatif senaryolar düşünmekten alıkoymaması gerektiğini öne sürüyor. Bu bağlamda tartışmaya, eskisinin aşınması sonucunda üretilen bugünkü dünya sisteminin yeni unsurlarını derinlemesine irdeleyerek başlıyor. Büyük kapitalist ülkelerin artık dünya kapitalizminin bunalımına çözüm bulmak için değil, bunalımı kendi çıkarlarına yöneltmek için çaba harcadıklarını öne sürüyor. ■

Cumhuriyet kitapları

Dimitri Kantemir

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN YÜKSELİŞ VE ÇÖKÜŞ TARİHİ

3. BASI ÇIKTI

Osmanlı'nın 700. Kuruluş Yıldönümünde Boğdan Prensi ve Voyvodası'nın kısa sürede üçüncü basıya ulaşan kitabı, virgülüne dokunulmadan yapılan çevirisiyle tüm kitapçılarda.

Cumhuriyet kitap kulübü Çağ Pazarlama A.Ş. Türkocağı Cad. No:39/41 (34334)Cağaloğlu-İstanbul Tel: (212)514 01 96

TM TRANSANDANTAL MEDİTASYON

TRANSANDANTAL MEDİTASYON
STRESSİZ BAŞARI, SAĞLIKLI VE MUTLU BİR YAŞAM

42 yıl önce Hintli bilimadamı Maharishi Mahesh Yogi tarafından Batı'ya tanıtılan Transandantal Meditasyon (TM) doğal, çabasız, kolay bir zihin tekniğidir. Günde 2 kez, 15-20 dakika rahatça otururak uygulanır. Yararları 600'den fazla bilimsel araştırmayla doğrulanmıştır. TM tekniğinin kazandırdığı eşsiz dinlenme, stresleri çözerek sinir sisteminin kendini onarmasına, bağışıklık sisteminin güçlenmesine, psikosomatik hastalıkların (migren, kalp-damar hastalıkları, yüksek tansiyon, sindirim problemleri vb.) ortadan kalkmasına yardımcı olur. Zararlı alışkanlıklar kendiliğinden kaybolur, zihin berraklaşır, uykular düzelir, kilo normalleşir. Pek çok ülkede milyonlarca insan TM uygulamaktadır.

Doktora gidişte azalış

Hastaneye yatışta azalış

Kardio Vasküler	% 87 daha az
Boğaz-Akciğer	% 73 daha az
Yaralanma	% 63 daha az
Tümör	% 55 daha az
Bağırsak	% 49 daha az
Bulaşıcı hastalıklar	% 30 daha az

TRANSANDANTAL MEDİTASYONLA TEDAVİ İHTİYACINDA %50 AZALIŞ

MAHARISHI BİRLEŞİK ALAN TEKNOLOJİSİ DERNEĞİ

Cumhuriyet Cad. No: 37/8 TAKSİM-İST. Tel: 0 212 235 02 28 Pbx
Ücretsiz Tanıtım Konferansları: Her çarşamba 14.00 ve 19.00 Her pazar 14.00

Ankara: 0 312 439 93 94 İzmir: 0232 463 21 43 Adana: 0 322 457 07 33
Gruplara özel tanıtım konferansları verilir.

KİTAP ÖDÜLLÜ BULMACA

İLKER MUMCUOĞLU

Önce aşağıda tanımları verilen sözcükleri bulmaya çalışın ve her bir harfi bir yatay çizgi üzerine gelecek biçimde yazın. Sonra çizgilerin altlarındaki sayılara göre bu harfleri bulmacadaki aynı sayılı karelere aktarın. (Kara kareler iki sözcük arasını gösterir. Bir satırın sonunda kara kare yoksa, bu, sözcüğün alttaki satırın başına sarktığını gösterir).

■		1	E	2	G	3	A	4	H	5	D	■		6	F	7	I	8	C
9	I	10	I	11	H	■		12	E	13	H	14	G	15	B	16	I	17	D
18	K	19	J	20	D	21	E	■		22	I	23	A	24	J	25	C	26	C
27	E	28	A	■		29	G	30	I	31	H	32	A	33	A	34	I	35	I
36	A	37	A	38	E	39	C	40	A	■		41	C	42	A	43	B	■	
44	C	45	K	46	F	47	D	48	F	49	C	■		50	F	51	K	52	I
53	F	54	A	55	I	56	D	■		57	A	58	E	59	J	60	D	61	J
62	I	63	K	64	A	65	A	■		66	B	67	B	68	H	69	F	70	K
71	A	72	K	■		73	I	74	A	75	K	76	E	77	H	78	D	79	K
■		80	H	81	C	82	G	83	G	■									

ADI, SOYADI:.....

ADRESİ: .....

.....

Bulmaca tamamlanınca, sorulan tanımların karşılığı olan sözcüklerin ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru bir şairin adını oluşturacak; bulmaca karelerindeyse, aynı şairin en son yayımladığı "gençlik çağı" adlı şiir kitabından bir alıntı ortaya çıkacaktır.

Tanımlar ve sözcükleriniz:

A. İlhan Berk'in bir şiir kitabı.

40 33 54 42 28 32 64 57 36 37 65 23 71 3 74

B. "...mobil" (üretilen mal değerlerinin iniş çıkışına göre saptanan ücret ödeme ölçümü).

67 43 15 66

C. Turşu yapmaya elverişli.

81 49 25 8 44 26 39 41

D. İm koymak, imle göstermek.

17 47 60 78 56 20 5

E. "... Neyir" (Muhsin Ertuğrul'un da eşi olan tiyatro sanatçısı).

21 58 12 1 76 38 27

F. "Abdüsselam ..." (Kaddafi'en sonra Libya'nın en önde gelen yöneticisi).

50 53 69 48 46 6

G. "Kabrimi kimse ziyaret etmesin Allah için./ Gelmesin reddeylerim billah öz kardaşımı;/ Gözlerim ebna-yı ademden o rütbe yıldı kim,/ İstemem ben Fatiha, tek çalmasınlar taşımı." diyen hiciv şairi.

2 83 14 82 29

H. Gösteri.

77 13 11 80 68 4 31

I. "Burada ... ..." (Azer Yaran'ın son şiir kitabı).

73 10 52 30 22 55 16 35

9 7 34 62

J. "Kadı ..." (1083-1149 yılları arasında yaşayan, Septe ve Kurtuba'da kadılıklar yapan, Maliki bilgin ve şair).

24 59 61 19

K. "Yevgeniy İvanoviç ..." (Sovyet toplumuna ayak uyduramayan yapıtlarının yayımlanmasına izin verilmeyen simgesel yer değiştirmeler, taş devrine geri döndüğünü düşündüğü bir Rusya'yı anlatan (la Caverne) ve bir kurgu romanda (Nous autres) geleceğin totaliter dünyasını dile getiren Rus yazar).

75 70 18 45 72 63 51 79

481. sayının çözümü

A. Ted, B. Ubudiyet, C. Turgut Özben, D. Umutsuz, E. Nim, F. Ayet ve Slogan, G. Miri, H. Ağızlık, I. Yaz, J. Ad, K. Nurmi, L. Libido, M. Ai, N. Rim.

Metin: "Sevdim sizleri." dedi Turgut. "Benim adım Turgut Özben, oyununuza katılabilir miyim?" - Oğuz Atay.

481. sayıdan kitap kazananlar:

İstanbul'dan: M. Onat Işık, Melih Özuysal, Ferit Giray, Gülsüm Baysal, *Ankara'dan:* Mehmet Demirel, Mehmet Ali Çatal, Ekin Emre, *İzmir'den:* E. Tahsin Yaygın, Nesrin Öztürk, Osman Demirel, Umut Erdem Günbaş, *Aydın'dan:* Sema Ulaş Erol, Hüseyin Sulu, *Bursa'dan:* Ahmet Önen, Mukaddes Özcan, *Zonguldak'tan:* Hakan Bozuoğlu, Doğukan Toraman, *Antalya'dan:* Nihan Keysan, *Uşak'tan:* Sıtkı Erol Bodur, *K. Maraş'tan:* İsmail Aslan, *Sivas'tan:* Etem Yörük, *Malatya'dan:* Emine Koç, *Sinop'tan:* Doğan Özdemir, *Gümüşhane'den:* Kubilay Güven, *Ş.Urfa'dan:* İlknur Okuyan.

3. sayfadan devam...

yordu. Ümitleri kahreden bir kasabanın öğretmeni değildim artık. Sanki o kasaba, oradaki insanlar ve orada geçen hayatım uzak bir mazide görülmüş parça parça kötü bir rüyaydı." (s. 126)

Anlatıcı, Adalet'in bir "park yosması", arabacının "sevda tellallarının en menfurlarından biri" olduğunu öğrenmiştir ama: "... bu kadını nasıl telin edebilirdim. Bana hayatta ilk defa ölümü unutturan o değil miydi? (...) en güzel günleri bana hediye eden kimdi?"

"Paralarım iyi günlerle beraber bitti." diyor anlatıcı. Adalet'in hırçınlıkları, hakaretleri, kaçıp gitmeleri... Ve anlatıcının hali: "Kıskançlığım onu kaybetmek korkusiyle, çoktan ölmüştü."

Anlatıcı artık gerçeği apaçık görmektedir: "İhtimal şimdi o gene benim gibi bir budalayı aşk oyunlariyle oyalıyordu." (s. 137)

Anlatıcı, Zehra'yı düşünür: "Orada olmağı, o rahat yatakta yatmağı ne kadar arzuluyordum. Ah, ben...kendi rahatımı kendi azgın heveslerim ve budalaca tereddütlerim ile mahvetmiştim." (s. 137)

Anlatıcı, "Artık parka devam eden işsiz ve açlardan" (s. 140) biridir. "Yatacak yerim vardı. Fakat ceplerim bomboştu. Verdiğim yeni adrese kasabadan, işime nihayet verildiği haberi gelmiş ve satacak bir şeyim kalmamıştı." Kasabadan haberler: "Doktorun (...) fazla içki yüzünden çatladığı, müddeiumuminin evinde oturduğu bir dul kadının on üç yaşındaki kızını baştan çıkardığı ve kanunu çiğniyerek kendine nikâhladığı havadisleri de yazılıydı." (s. 141) Kasabada kalan da, kasabadan kurtulmak isteyen de yaşama yeniliyor...

Anlatıcı artık Bahri baba parkında yaşamaktadır: "Şimdi ben de bankların her birisinin altlarını yoklıyarak orada düşürülmüş bir kaç leblebi veya ısırılmış fakat beğenilmeyerek atılmış bir elmayı arıyor, fakat öteki açlardan daima geç kaldığımı öfke ile farkediyordum. Onlar gibi bir banka boydan boya midemin üzerine uzandığım zaman açlığın düşünceyi, korkuyu ve açlığı öldürdüğünü görüyordum. Gözlerimde yalnız bir tek arzu donuk donuk parlıyor olmalıydı: Bir şey yemek..." (s. 141) "Bu açlık günlerinde vaktiyle kendisine ekmeğimi, üzümümü ikram ettiğim bir hammalın çok yardımını gördüm. (...) - Ah Bey, diyordu. Dut mevsiminde insan bu parkta açlık çekmez. Bir ağaç yirmi insanı doyurur." Anlatıcı, sefalet günlerinde, insanca davranışı yalnızca toplumun en fakir insanlarından görüyor. (Knut Hamsun'un **Açlık** romanının esintileri bu iki sayfada görülüyor.)

Anlatıcı, hamallık etmeye kalkışır, beceremez, ancak arkadaşının yardımıyla hissesine düşen çuvalları taşıyabilir. Arkadaşıyla birlikte yürürken, yolda Zehra'yı görür: "Eski bir göğüslük giymiş olan Zehra'nın kansız bir beyazlıkla küçülmüş yüzünü seçtim. O beni görmemişti. Yorgun ve bezgin bir halde yürüyor, etrafını görmüyordu." Anlatıcı, Zehra'ya sarkıntılık eden bir ameleye saldırır: "Zehra beni işte o zaman gördü. (...) Siyah gözlerinde hiddet ve nefret bir alev gibi yanıyordu./ Ameleyi ve beni olduğumuz yerde donduran bir hırsla bana küfretti. (...) Onu hiçbir zaman bu kadar güzel ve bu kadar vahşî görmemiştim..." (s. 145)

Anlatıcı da, babası gibi, denizin çağırışına uyarak son verir yaşamına.

Eleştirel bakışlar

Belli ki **Denizin Çağırışı**'nın yeni baskısı yapılmayacak; bunu düşünerek, okurun kitabı daha yakından tanıyabilmesi için, romanın belirli bölümlerini özetlemeye çalıştım.

Roman zamanı için tek ipucu var: Anlatıcı "müddeiumumî" diyor, "savcı" demiyor. "Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu" ve "Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu", Türk Dili Araştırma Kurulu'nca 1935'te yayımlanmıştı. Demek ki olaylar 1935'ten önceki yıllarda geçiyor. (İkinci Dünya Savaşı'ndan hiç söz edilmemesi de bunu gösteriyor.)Anlatıcı, kendi kuşağının durumunu şöyle değerlendiriyor: "Ben istibdat karanlığiiyle boğulmuş bir kandan gelme, Umumî Harp yı larının silindiriyle ezilmiş, mısır çorbası ve süpürge tohumu lâpası ile beslenmiş, manevî bir çökme, güneş aydınlığını bile karartan bir şüpheye düşmüş acınacak bir nesle mensuptum. Hayat cevherlerimiz inkişaf etmemişti. Ruhumuzda bir inkilâbın yıkılışları, hercümerçleri ve bu inkılâbın yıkıntısı altında ezilmenin ıztırapları vardı. Neslimiz bugün, (...) parçalanmış ölü bir yıldıza benziyordu. Nesiller zinciri arasında bizim yerimiz böyle bir vehimle boşluk olacaktı. Bizden gelecek günlere sadece bir boşluk kalacaktı." (ss. 76-77)

Yirmi beş yaşındaki anlatıcı, 1910'da doğmuş olsa, "Umumî Harp yıllarında 4-8 yaşlarında olur; o yıllarda geçim dertleri yok: "Bir eli yağda, bir eli balda olan babam için dünyalık hiçbir sıkıntı ve tasa olmamak lâzımdı." (Sefalet, babasının ölümünden sonra başlıyor: "Annemin hizmetçilik yılları..." diyor anlatıcı; annesinin durumunu bir türlü unutamıyor.) Bunun için "Umumî Harp yıllarının silindiriyle ezilmiş..." sözü bana biraz havada kalıyor gibi geldi. Ama annesinin "hizmetçiliği"nin anlatıcıda bir aşağılık duygusu yarattığı açık; sık sık yalan söylemesi, kendini "olduğu gibi" değil "olması gerektiği gibi" görmesi de aynı duygunun sonucu.

Anlatıcının en büyük sorunlarından biri, belki de başlıcası, cinsel sorunu: "Bağ adı verilen kayısı bahçelerinde, hastalıklı kadınlarla yapılan âlemlere iştirak edemiyen" (s. 29) biri. Özlemi: "Sevgi, teslimiyet ve inanç dolu gözlerle beni dinleyen sabun kokulu ve çocuk ağızlı bir karım olmasını ne zamandan beri istiyordum." (s. 55) Anlatıcı, mutluluğu ve aşkı ancak rüyada yaşayabiliyor (s. 60). Anlatıcının korkusu: "Bir kadın eline değmeden geçen, fakat tahayyülât içinde kavrulan yirmi beş senelik bir ömür insanda cinsiyetin o paha biçilmez usaresini kurutmaya yetmez miydi?" (s. 77)

Yaşamı boyunca annesinin elinden başka bir kadın eline eli değmeyen anlatıcı Zehra'da mutluluğu yakalamak üzeredir: "Beni ölümün cazibesinden kurtaran sevginin kölesiyim." (s. 108) Nişanlanıyorlar. Nişanlanır nişanlanmaz anlatıcıda yeni rahatsızlıklar başlıyor: "... bir halka içine hapsedilmiş olmak ruhuma rahatsızlık veriyordu." Anlatıcı, Zehra ile arasında "bir uçurumun belirdiğini" düşünmeye başlar: "Ben maddi hazların hiçbirisiyle ürpermediğim halde, onun dudaklarında dessas ve çapkın arzularla kızaran titremeler bulunduğunu hatırladım." Zehra'dan uzaklaşmak için bahane aramaktadır. Ama gerçek neden, öyle sanıyorum, "sevişme" korkusu"dur; yirmi beş yılını eli bir kadın eline değmeden geçirmiş, yıllarca hayallerle yaşamış anlatıcı, böyle bir yaşamın "insan cinsiyetindeki o paha biçilmez usareyi kurutacağına inanan" anlatıcı, karşısında "normal" bir genç kız görünce korkmuştur. Belki bir içgüdü ile deneyimli yosma Adalet'e koşmuştur: "Bütün günü aşk oyunlarıyla geçirdik."

'Adalet'le yaşadığı günler, anlatıcının sefaleti, kısaca son yirmi küsur sayfa, daha önce yazılan bölümlere göre bana epey zayıf geldi; romana birden garip bir melodram havası egemen oluyor ve roman ilginçliğini yitiriyor. Gene de **Denizin Çağırışı,** her zaman keyifle okunacak bir roman, diyorum; yazık ki değeri anlaşılmamış bir roman... ■

ÇAĞDAŞ YAZARLAR CAN YAYINLARINDA

Roma'da burjuva bir aile ortamında yetişmiş, kişilikleri birbirinden tümüyle farklı iki kız kardeş, Maria ile Isabella, düşünüş ve yaşam tarzı açısından farklı yollar seçmişlerdir. Türkiye'ye yaptığı bir yolculukta Mehmet'le tanışan Isabella, polisçe aranan bu genci İtalya'ya gönderince iki kız kardeşin yaşamları baştan aşağı değişir. **Cristina Comencini** ilk kez Türkçe'de.

Çağdaş Macar edebiyatının en önemli adlarından ***Imre Kertesz,*** ilk kez Türkçe'de. Yazıldığı yıl, Macaristan Devlet Bakanlığı'nın basmayı reddettiği ***Kadersizlik,*** on altı yaşında bir gencin gözünden Auschwitz toplama kampını anlatıyor; toplama kamplarını konu eden çok sayıda roman yanında, yaşananların ince bir mizahla sunulması, ***Kadersizlik***'in en çarpıcı özelliği. Sarsan, yürek acıtan ve insanlığımızı sorgulatan bir kitap.

Fransızların doksan sekiz yaşındaki bu 'genç' yazarı, sözcükleri konuşturuyor bu kez bu deneme/roman arası yapıtı ***Açınız'***da, hem de bir sahne düzeni içinde. Bir söz büyücüsü gibi işliyor kitabını ***Nathalie Sarraute*** ve bu ilerlemiş yaşında bile pırıl pırıl çalışan zihnine bir kez daha hayran bırakıyor okuru.

İspanyol yazar ***Rosa Montero'***nun son kitabı, ***Yamyamın Kızı.*** Lucia ile birlikte bir yolculuğa çıkmak üzere olan Ramon, havaalanındayken gizemli bir biçimde kaçırılır. Artalanında, İspanya'daki anarşik olayların gerçek öyküsünün yer aldığı bu başarılı roman, ***Sana Kraliçeymişsin Gibi Davranacağım'***ın yazarının son yapıtı.

Fransız edebiyatının temeltaşlarından ***Françoise Sagan,*** bu romanında yine büyük bir aşkı konu ediniyor. Birbirinden kopmaz denilen iki sevgili, araya bir üçüncü kişinin girmesiyle nasıl bir değişim yaşayacaklar? ***Günaydın Hüzün***'ün unutulmaz yazarı, bu özgün romanıyla Can Yayınlarına katılıyor.

Bir eleştirmenin, 'Amerika'nın belki de en zeki kadını' diye tanımladığı ***Susan Sontag, Ben, Vesaire*** adı altında topladığı bu öyküleri on beş yılda tamamladı. Pek çok konuya birden el atması, kurallara başkaldırması, sürekli yenilik peşinde koşmasıyla ünlenen yazar, mekanik ve metalik bir dünyada varlığını sürdüren çağdaş insanı, kendine özgü kurgusu ve anlatımıyla ele alıyor.

CAN YAYINLARI